

נטיעה שזר שפחה

[מגילה ה:]

◊ לקט תולדות חייו סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינווירט זצ"ל ◊

מפתח הענינים

נטיעה של תורה..... א
נטיעה של תפילה..... טז
נטיעה של אמונה..... כד
נטיעה של הודאה..... כט
שיח נטיעה..... לא

נטיעה שזר תורה

עובדות והנהגות מהגה"ה ר' נטע ציינווירט זצ"ל

בענין לימוד התורה

מן המפורסמות היא גודל עבודתו ויגיעתו המיוחדת במינה של הגה"ה ר' נטע בכל עניני העבודה, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וגם בענין לימוד התורה הן ביגיעת התורה והתמדת התורה אהבת התורה והרבצת התורה, כחד מקמאי ממש, ונציין כאן כמה עובדות והנהגות מעבודתו הנפלאה בעסק התורה.

תמיד בכל כוחו

פסק הר"ן שכתב במס' (נדרים ת.) שחייב אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כוחו, קיים ר' נטע כפשוטו ממש, ללא שום גירוע וחיסרון כל דהו.

מנעוריו לא מש אפילו לרגע מן התורה, כל רגע שלא היה עסוק בתפלה ועבודה, או בצרכים גשמיים הכרחיים, היה תיכף מופנה לעסק התורה, בשבתו בביהכ"נ, ובהיותו בביתו, בשכבו ובקומו בלכתו בדרך ובכל מצב שהוא.

שעות ע"ג שעות ברציפות ישב רכון ע"ג הגמרא והשו"ע, ספרי ראשונים ואחרונים מוסר וחסידות, זה היה להם חוקו ומשוש חייו כפשוטו, לא היה שום גבול וקץ ושום מונע ומעכב להתמדתו.

כך נהג כל ימי חייו מנערותו עד זקנותו, לא משנה אם שבת היום או חודש היום, ימים ולילות, חגים ומועדים, זמני ומצבי שמחה או ח"ו זמני ומצבי צער ודחק, בימי המלחמה והרעב, בעת חולי ויסורים, בכל עת וזמן עסק בתורה בכל כוחו עד כלות הכוחות ממש ללא שום גוזמא.

מדי לילה בלילה, כ"ז שמסוגל היה ללמוד ישב ולמד, והרבה פעמים עד קרוב לסוף הלילה, ולילות שב"ק היו מוקדשים במשך שנים רבות לגמרי לעסק התורה.

היגיעה וההתעמקות בעומק עיונה, אף היא היתה במדה מרובה ועצומה באופן מעורר התפעלות והשתאות, גדולי הת"ח עמדו נפעמים לנוכח יגיעתו עמקותו וישרותו.

כמו כן הבקיאיות והבהירות בספרי הפוסקים ולרדת לעומק כל

הלכה והלכה עד עומק הפשט והאמת, לא היה שום סיבה שבעולם שתצליח למנוע ממנו מלברר הסוגיא עד סופה ותכליתה.

16 שעות ביממה

מספר בנו הגה"ה ר' אביש, כי ר' נטע ממעט היה בשינה מאוד כפי יכולתו, בשנות אברכותו כשכוחו היה עמו, ישב ולמד במשך היום כשש עשרה שעות ויותר, וזאת לבד מן אריכות התפלה שארכה כמה וכמה שעות, ושאר צרכי הגוף, עדיין הספיק ללמוד 16 שעות, כי כל היום כולו, מאחרי גמור תפלת שחרית עד קרוב לסוף הלילה ישב ועסק בתורה ללא הפסק כמעט, לבד מתפלת מנחה וערבית, ואכילת צהריים וערב, חוץ ממה שלמד הרבה לפני התפלה.

הלימוד בלילות הפורים

עוד מספר בנו הגה"ה ר' אביש, בנערותי כשחזרתי הביתה בליל פורים, כל שנה הייתי מגיע בשעה אחרת, ע"פ רוב בשעה מאוחרת, אכן תמיד כשהגעתי מצאתי את אבי יושב ועוסק בתורה, גמרא ותוספות או שולחן ערוך...

הלימוד בעת המלחמה

עוד מספר בנו הגה"ה ר' אביש, כי בשנת תשכ"ז במלחמת ששת הימים, עת ישבו כל בני המשפחה במקלט שבביהמ"ד גראדז'סק שעל יד הבית, הדאגה והפחד היו גדולים, אמנם הוא כדרכו יושב על התורה ועל העבודה כאילו לא קרה כלום.

שעות רבות, ישב עם בנו הגה"ה ר' אביש שהיה עדיין בחור צעיר בתוך המקלט באמצע המלחמה, ולמד עמו התוספות'ן

בראותי אותי יושב במקלט ושקוע כולו בתורה הבנתי כי ראוי הוא להיות דוגמא לדור הבא...

סיפר א' מחשובי חסידי תו"א, הרה"ח ר' ישעיה יששכר דימאנט, כשביקש אותי הרבי בעל דברי אמונה זצוק"ל להביא איש נכבד ת"ח ומורם מעם ללמוד תורה לתלמידי הישיבה, שיהיה גם דוגמא חיה לעמל התורה ועבודת ה', עלה בדעתי להביא את ר' נטע ציינזירט בהכירו אותו זה כמה שנים כי הוא הגבר הראוי והמתאים לכך.

וכל זה למה, כי זכה לשהות יחד עמו בשנת תש"ח בעת המלחמה וישבו יחד במקלט, וראה כל אותם ימים ששהו במקלט כי לא עניין אותו כלל וכלל שום דבר לא ענייני המלחמה והחדשות שהגיעו ובאו כל שעה ולא נתפעל מן הפחדים והחששות שהיה מנת חלקם של כולם, רק ישב ועסק בתורה ברציפות והתעמקות מופלאה, מדי יום ביומו, ונכנס לליבו מחזה נורא הוד זה, והבין כי הוא הגבר ראוי להיות דוגמא חיה לצעירי הצאן, שאין לו שום דאגה ושום עסק בעולם, כי אם עסק התורה בהתמדה ובעמקות... ואכן אז התחיל לשמש כר"מ בישיבת תולדות אהרן.

[ומספר הרה"ח ר' נחום כהן, כי שח עם הרה"ק בעל דברי אמונה אודות הבאת ב' ענקי רוח ואריות הני ב' צדיקי הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ והגה"צ ר' נטע, ושאל אותו אם יבינו הבחורים השיעורים והדברי תורה העמוקים שלהם, והדברי אמונה אמר לו, כי זה לא דבר המעכב אצלו, כי עיקר רצונו וחפצו שהבחורים יראו לנגד עיניהם דמויות כאלו של ענקי רוח יראי אלקים, וגם אם לא יבינו השיעורים והמאמרים שלהם עדיין הריחו גדול ועצום עד למאוד].

התמדתו מנערותו

כבר מנערותו הוכר הנער כי לגדולות נוצר, בהיותו כבר שית כבר שבע ראוי עליו כבר חשק וצמאון עז להתמדת התורה ומלבד מה שלמדו בתלמוד תורה עוד הוסיף שעות ע"ג שעות, ביושבו בבתי מדרשים שבירושלים עיה"ק ולומד מסכתות אחרי מסכתות וכמאמר התנא לא הביישן למד היה ר' נטע בילדותו ניגש מת"ח אחד לשני לשאול פשט בגמרא כל מה שהיה קשה לו, ולא היה תלמיד חכם א' בבית המדרש שהילד נטע לא שאלו פשט, כבר אז ראו כי לימודו היה בעומק הפשט ולא הסתפק בלימוד שטחי, וגם עם אביו היה לומד ומוסיף לקנות עוד ועוד דפי גמ' וש"ע.

שלשים דף כל יום שישי ממס' נדרים

לימים היה מספר על שנות ינקותו [בגיל עשר בערך] כי המסכתא הראשונה שלמד בעצמו מחוץ ללימודי הת"ת היה מס' נדרים, וכשגמר אותה היה לו תקופה ממושכת שהיה חוזר עליה כל יום שישי והיה לומד במשך יום שישי שלשים דפים וגומר את המסכתא כל שלשה שבועות, ועד היום הוא זוכר את המסכתא מהלימוד שלמד בילדותו - ואכן ברוב התמדתו הספיק ללמוד בימי ילדותו יותר מחצי הש"ס, לבד מלימודים האחרים.

השולחן ערוך שקנה עם כסף הדורון דרשה

בשנת ת"ש מלאו לו י"ג שנה, והשנה היתה קשה מאוד, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, נוכח המצב הקשה הגיע סך דורון הדרשה לסכום פשוט, בסכום זה ביקש מאביו לקנות לו שו"ע יו"ד

הארוכים והעמוקים שבפרק א' שבמסכת סוכה, כששוכח ומסיח דעתו מכל העולם וענייני המלחמה.

ה"נס" בשעת העוצר

סיפר גיסו הרה"ח ישראל זלצמן, בצעירותו כשעדיין גר אצל חותנו היה אז תקופת עוצר, שהמנדט הבריטי אסר אז לצאת לרחוב העיר והיה זה פחד גדול, ור' נטע ברוב התמדתו וחשקו בתורה לא ידע (או לא רצה לדעת) אודות זה, והלך ממקום למקום ללמוד ובהליכתו וחזירתו מלימודיו שהיה ברחוב גם בשעות העוצר אלו.

פעם בחזרתו מן הלימוד פגשו חייל אנגלי שבראותו אותו מיפר את העוצר והולך יחידי ברחוב, ניסה לירות בו ממרחק, משלא הצליחה הירייה (או מחמת קלקול או מחמת שהיה שיכור, עכ"פ כך סיבבה ההשגה) התחיל החייל לרדוף אחריו כדי לירות בו מקרוב, אולי יצליח בכך.

ואבי, הרה"ח ר' דוד זעליג זלצמן, ראה זאת ממרחק ורץ תיכף אל המקום ונעמד בין החייל לבין חתנו ר' נטע, כאילו הוא אומר לחייל אם תרצה לירות תירה בי ולא בו, כ"כ היה מחבב ומעריך את חתנו עד לאחת.

בינתיים ברח ר' נטע ונכנס לבית והחייל רדף אחריו מסביב השולחן, אולם לא הצליח לירות, וכך רדף אחריו זמן מה, עד שריחם השי"ת ועבר שם מכונית מן הצבא האנגלי וראו דלת הבית פתוחה ואור דלוק שם, ותמחו ע"ז והציצו שם וראו את החייל הרודף, תפסוהו ולקחוהו עמם וזרקוהו למכוניתם ונעלמו מן העין, (ומרוב הפחד והבהלה נפל ר' נטע למשכב למשך כמה שבועות...).

יום הכיפורים תשל"ד בעת פרוץ המלחמה

סיפר ר' מיכל רבינוביץ: בשנת תשל"ד עת פרצה מלחמת יו"כ, באותו יו"כ היתה מהומה גדולה בביהכ"נ כשרבים נסעו לחזית המלחמה עם השטריימלאך ע"פ פסק הרבנים ואצלינו בקלויז דחסידי באיאן כשנשמעה האזעקה היה בדיוק בעת ההפסקה בין מוסף למנחה, והפחד היה גדול והסקרנות עוד יותר גדול וכולם דיברו בדאגה על המצב, אך ר' נטע מוציא גמרא ב"ק ומתיישב ללמוד, ולא התעניין כלל במה שקורה.

הבנתי שכנראה גם הוא רוצה לדעת מה המצב כעת אך אינו רוצה לדבר ביום קדוש כזה, לכן ניגשתי אליו ואמרתי לו בקוצר מלים מה המצב, והוא רק שמע ולא דיבר ולא שאל מאומה, ותיכף חזר לתלמודו, כאילו לא מעניין אותו כלל...

במקלט בשעת המלחמה בשנת תש"ח

סיפר הגה"צ ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, כי בשנת תש"ח בימי המלחמה כשכל תושבי העיר שהו רבות במקלטים, היה אז יחד עם ר' נטע במקלט בשכונת בית ישראל - מתחת לישיבת מאה שערים (לשעבר) וביהכ"נ סלונים - והיה לאות ולפלא התמדתו ודביקותו העצומה בלימוד התורה, איך שר' נטע, שהיה אברך צעיר אחרי חתונתו, ישב כל הזמן בפנינתו עם הגמרא, ולא הפסיק מללמוד למרות המצב המתוח... עד שהיה נראה כאילו לא נוגע אליו כלל כל ענין המלחמה...

עוד סימן של הלכות אבילות שזה חלק מן התורה, ואין לו שמחה גדולה מזו.

וענו ואמרו, שעל כגון זה כבר התבטא ר' שלמה שרייבר ושאל, הלא תקנו שבתשעה באב מתפללים שחרית כמו אמצע השנה, וכי אדם שאמירת שלא עשני גוי בכונה גורמת לו שמחה גדולה ועצומה, וכי יהיה אסור לו בשביל כן לומר ברכה זו...]

לימים, מספר הגה"ח ר' אביש, שמעתי מהגאון רבי חיים אורי פריינד שליט"א שאחד שאל אותו פעם מהיכן ר' נטע בקי כ"כ בבהירות בהלכות אבילות, ור' חיים אורי ענה מסברא, כנראה מן ה"תשעה באב"ס, [מימי התשעה באב], ואכן כיון לאמת.

הלימוד בכל לילה עד שתחטפנו שינה

סיפר א' ממקורביו, כי ר' יהושע הערש מארק, סיפר לו שיש לו קביעות לימוד בחברותא עם רבי נטע כל לילה, הוא מגיע כבר אחרי שנתו ואילו רבי נטע עדיין קודם השינה, כך הם לומדים שעות ארוכות, לפרקים כשגובר העייפות על רבי נטע, הרי הוא חוטף תנומה קלה על השולחן ותיכף חוזר לתלמודו.

איך יתכן שר' נטע לא כיבה את האורות בלילה בישיבת מאה שערים... כמדובר עמו...

סיפר אחיו הרה"ח ר' אשר מרדכי ציינווירט שליט"א: המשגיח בישיבת מאה שערים, הוא היה קם לפנות בוקר, פותח את ביהמ"ד ובלילה היה סוגרו, פעם לאחר שסגר כבר את ביהמ"ד, הגיע אליו רבי נטע וביקש את המפתח, [רבי נטע היה כבר אברך אז] כבר היה לילה והמשגיח רצה לישון, ובהיותו צריך להמפתח למחרת בבוקר לפתיחת ביהמ"ד, ביקש מרבי נטע שיכבה את האור ויסגור את ביהמ"ד כשיסיים, ויניח את המפתח על מסמור פלוני.

למחרת לפנות בוקר בקומו משנתו לא מצא המשגיח את המפתח על המסמור המדובר, ויתמה - הלא רבי נטע הינו אחראי ומכל שכן בדבר שנוגע לגבי הציבור לבל יצטרכו להמתין בחוץ עד שיפתחו דלת ביהמ"ד או שח"ו יאחרו התפילה משום כך, ואיך זה יתכן שלא החזיר רבי נטע את המפתח, בהגיעו ליד הישיבה הבחין כי האור דלוק שם, והתפלא עוד יותר, וכי יתכן שרבי נטע עזב הכל כמו שהוא והלך ללא כיבוי האור וללא סגירת ביהמ"ד כלל, הלא סיכמנו בפירוש שישגור ויכבה האור וכו'.

אכן בהיכנסו לפנים מצא את רבי נטע עדיין יושב ולומד, וכשהגיע אליו והעיר לו על כך, התנצל ר' נטע וחזר והבטיח שבעזה"י בגמר הלימוד הוא יסגור את הביהמ"ד ויניח המפתח על המסמור כמדובר, אכן המשגיח טרח להסביר לו כי אין כבר מה לסגור, כבר עבר רוב הלילה ומגיעים כבר המתפללים לתפילת שחרית... כך היה פעם, אבל לא פעם אחד, מני אז קרה זה כסדר הרבה פעמים עד שנעשה אצלו להרגל, בפעם הראשון היה זה פליאה גדולה אצל המשגיח ר' חצקל, אך במשך הזמן התרגל ונוכח לדעת כי זהו סדרו של רבי נטע (ר' מאטיל שמע זה מהמשגיח בעצמו).

במקום לקרות ק"ש שעל המטה מתיישב ללמוד בקול ומתיקנות

ברוב ימיו היה ישן מעט מאוד בלילות והיה לומד כשש עשרה

ואביו נענה לו, בשו"ע זה שקד יומם ולילה בהתמדה נדירה במשך שנתיים ימים, תוך התקופה הזו צבר לו עוד פרוטות שהגיעו לעוד לירה ורכש בזה שו"ע או"ח עליו הגה ביגיעה עצומה, להתמדתו העצומה לא היה גבול ואף בצל הפגזים בשנת תש"ח לא פסק פומי' מגירסא ואף היה לו חברותות אשר רץ אליהם במקלטים. (קובץ תפארת ישראל)

"הקפות" בכל יום

מספר ומתאר הגה"ח ר' מרדכי ברים שליט"א, בשנות אברכותו היה לומד בכולל מאה שערים, [בתחילה למד תקופה בחיי עולם חצי יום ובמאה שערים חצי יום, אח"כ כשהחל לשמש כר"מ בתולדות אהרן לפנה"צ למד חצי יום השני במאה שערים, אח"כ שימש כר"מ בתו"א אחה"צ] ובימות הקיץ הארוכים הסתיים שם סדר הלימוד בשעה שש לפנות ערב, אמנם ר' נטע נהג להישאר, אפילו ביחידות, לעסוק בתורה עוד שעות רבות עד אמצע הלילה.

דרכו היה לישב בפינה צדדית שתחת העזרת נשים, כך שגם כשנכנס א' לביהמ"ד לא ראו אותו, רק כשהוסיפו להיכנס בפנים הביהכ"נ ראו אותו, שם ישב ולמד בהצנע ובהסתר שעות ע"ג שעות בהתמדה עצומה מתוך שמחה ותענוג, כשהוא שוכח ומסיח דעת מכל העולם...

לעתים תכופות היה מתפרץ באמצע לימודו בניגון ההקפות של שמחת תורה, ומספר הגה"ח הנ"ל: הייתי נוהג לבא לשם הרבה מאוד, פשוט כדי לראותו לומד ולשמוע מתיקות נעימות לימודו, כשמרגישים במוחש איך שהוא שש ושמה ומתענג כל רגע כמוצא שלל רב, כפשוטו ממש.

ומוסיף לספר, פעם הגיע אלי אדם אחד וסיפר בהתפעלות על ה"הקפות" בשמחת תורה שראה באיזה קהילה שעורכים ההקפות מתוך אהבת ושמחת תורה אמתית בשמחה והתלהבות עצומה באופן שהפליא אותו מאוד, נזכרתי ואמרתי לו, אני זוכה לראות כל יום ויום "הקפות" אצל ר' נטע... כך הרגשתי כל יום ויום, פשוט "שמחת תורה"...

למה למד במוצאי ת"ב הלכות אבילות

מספר בנו הגה"ח ר' אביש, בנערותי תמהתי כמה פעמים ולא הבינתי, כשראיתי את אבי צ"ל יושב במוצאי תשעה באב ולומד בעיון ובריכוז הלכות אבילות, כמה שעות עד אמצע הלילה, הלא ת"ב כבר עבר ויכול לחזור ללימודו הרגיל.

לאחר כמה שנים שחזר מחוזה זה על עצמו, הבינתי וירדתי לעומק הנהגתו, כי פשוט בהיות שאסור ללמוד בת"ב רק הלכות ת"ב והל' אבילות, עשה לעצמו סדר ללמוד הלכות אבילות בתשעה באב, כל שנה סימן אחר, או סוגיא אחרת וכך במשך השנים עבר על כל הלכותיה סימן אחר סימן וסוגיא אחר סוגיא, ולכן במוצאי תשעה באב כשעדיין לא גמר הסימנים והסוגיא שלמד בשנה זו בת"ב, פשוט המשיך ללמוד ולגמור כל הסוגיא עד סופה, וכנראה גם להשלים עניני עיון ופלפול השייכים לסימן זה שאסור לעסוק בזה ביום ת"ב השלים לעיין ולברר במוצאי ת"ב.

[היו ששאלו על הנהגה זו, וכי לימוד כזה הותר בתשעה באב, הלא ר' נטע הרגיש ריוח גדול והישג כביר שזכה ללמוד ללן ולברר

הלימוד במוצאי פורים להפיג שכרותו

עדי ראה מספרים, כי למרות המחזה הנפלא של רבי נטע בימי הפורים בשכרותו כידוע, כשנפלטו מפיו הגיגים ורעיונות נפלאים וסודות מגודל עבודתו ויראתו, ובשמחה ויראה עצומה ומסירות נפשו לקיים מצות היום בשלימות, הנה יותר הפליא אותם עריכת ה"מוצאי פורים" של רבי נטע, הם עקבו אחריו בפנות היום, ולפליאתם ראוהו בהיותו עוד בגילופין, לומד בקול בהתמדה באהבה ובהתלהבות, ואף כאשר לפעמים הרגיש בנפשו כי עדיין אין בכוחו לעמוד לתפילת ערבית, ואינו עוד בגדר "עומד לפני המלך" לפי מדרגתו, נכנס בינתיים לביהמ"ד סמוך והתיישב על תלמודו ברציפות ובמתיקות מיוחדת עד שירגיש מוכן ומזומן להתפלל בשוב הדעת.

ריעו וידדו הגה"ח ראש ישיבת באיאן רבי יהושע ברים זצ"ל, כשעבר במוצאי פורים יחד עם בניו ליד ביהכ"נ זכרון משה, בדרכו לביתו השתומם והתפלא כאשר הציץ והביט בפנים ביהכ"נ ופנה אל בניו, כשאנו יכול להסתיר התפעלותו ואמר להם, תראו ותסתכלו, **הרי עד לפני זמן מה היה עמנו ר' נטע בקלויז כשהוא שיכור אחרי ששתה כדת היום ורקד ושמה בשמחת היום ומשמה את כולם באמרי פיו ושמחתו הנפלאה, והנה לא עבר זמן רב מאז יציאת היום ור' נטע כבר יושב בזכרון משה ולומד בהתמדה ובמתיקות כאילו כלום לא היה...** (מפי בנו הרה"ח ר' משה ברים הי"ו).

פעם במוצאי פורים פגשוהו לומד בספר ה"תולדות", ולפתע כשהגיע לקטע המדבר מגודל חיבת השבת, פרץ בקולות וצווחות בכאב נורא: "מ'דארף ליב האבן שבת, איך האב ליב פיש... איך האב ליב פיש... הדבר הדלים והפליא את השומעים - היחידים שהיו בביהמ"ד - נוראות. [עד"ז מספר הרה"ח נחום כהן שלעת ערב ליל שב"ק מוצאי פורים כשהיו עדיין מבוססים, ניגש ר' נחום אל ר' נטע ואומר, ר' נטע ס'גייט שבת... ור' נטע עונה לעומתו כשהוא שיכור ומבוסס, נחום, ס'גייט פיש... כאילו אומר, אתה מדבר מ"שבת" ואילו אני נעבאן חושב מ"פיש"...].

לאחר מכן שמעוהו לומד בקול בפרק "חזקת הבתים" גמרא פי' רש"י ורשב"ם במתיקות נפלאה, שעות ארוכות אל תוך הלילה, עד שהם פנו והלכו לישון, והוא עדיין עסוק כל כולו בתלמודו, ולא ניכר עליו חולשתו מעבודתו הנשגבה שערך במשך היום. (מפי הרה"ח ר' מרדכי ברנשטיין שגר אז בבתי הורנשטיין)

שולחן ערוך חי

את גאונותו בהלכה היה מסתיר כל ימיו, ת"ח שהריחו בקנקנו נדהמו מעוצם בהירותו וראו בו "שוע" חי", ואף כי בשום אופן לא רצה להתעטף באיצטלא דרבנן, עם זאת היה משמש מלבד מאיר נתיב בעבודת ה' גם פוסק הלכה לעדת חסידי באיאן אשר כל שאלות קשות כקלות הופנו אליו להכרעתו, תשובותיו ופסקיו נמהלו לא מעט בקורטוב של פקחות ותושיה. (תפא"י קובץ כז)

כל ספק וכל המצאה באו"ח ויו"ד נהירים לו

הגה"ח ר' סנדר פריינד זצ"ל היה אומר כי בעיני או"ח ויו"ד הנוגעים למעשה ובמיוחד בהלכות שבת לא היה כמעט באפשרי לשאול איזה שאלה והמצאה מחודשת לר' נטע מבלי שר' נטע

שעות ביממה, לבד מעבודת התפלה שלקח לו הרבה זמן - ומספר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ אודות התמדתו, כי פעם עמד ליד ביתו בשעות המאוחרות של הלילה, ושמע איך שר' נטע מברך ברהמ"ז בנעימות ומתיקות נפלאה, והחליט להמתין ולשמוע איך שהוא ממשיך בקרי"ש שעל המטה כי היה בטוח שהולך כבר לישון בהיות השעה מאוחרת מאוד, וכידוע שעבודת קרי"ש שעל המטה שלו היתה נפלאה ביותר עוד יותר מן התפלה המפורסמת לשבח, אבל לגודל הפתעתו הוא שומע את קולו המתוק מתחיל ללמוד בחיות ובהתלהבות כאילו עומד עכשיו בתחילת היום...

איך יתכן ש"אבא" בבית ואינו לומד?...

משיחת הילדים ניתן להכיר לפעמים את האווירה הקדושה השורה בבית, על דרך שאמרו בגמרא (סוכה) שותא דינוקא או דאבוא או דאמא.

ובכן סיפרה אשה אחת שהיתה נוכחת פעם בעת שיחת אחת מבנותיו תחי', בילדותה, כששוחחה עם חברותיה מתי מותר לבנות לשיר בבית, ואחת החברות אמרה שאסור לשיר כשאבא בבית, ושאלוה למה, ואמרה שאסור לאבא ללמוד כשאנו - הבנות - שרות ואיך יכולים לשיר בבית, [יצוין שאליבא דאמת אין איסור ללמוד לאב בעת שירת בנותיו, ורק לגיסים וכדו' אסור לשמוע], ושאלה הבת אם כן לעולם א"א לשיר כשהאבא בבית, ענתה החברה, מה פתאום, כשהאבא אינו לומד אז אפשר לשיר, **אמנם הבת לא הבינה כלל את הדברים ושאלה, אימתי יתכן דבר כזה, אז דער טאטע איז אין שטוב, און לערנט נישט?! וכי יש כזה מציאות שהאבא נמצא בבית ואינו לומד, לא יתכן כזאת, [כי אכן מעולם לא ראוהו בבית מבלי להגות בתורה...].**

אני יושנת בבית ושומע קול חתני מתרונן בעסק התורה ומתמוגגת מנחת ומתיקות

בתקופה ראשונה אחרי נשואיו כידוע לא נפקדו בזש"ק והרופאים אמרו כי אינם יכולים להיפקד, וגרו בתחילה בחדר שהקצו להם בתוך בית חותננו.

חמותו הצדקנית מרת מרים ע"ה התבטאה אז כשדיברה אודות חתנה וגודל זכייתה שזכתה בחתן כזה, באמרה "הלא כל לילה יושב רבי נטע בבית יעקב שוהל ולומד לילות שלימות בהתמדה ובנעימות וביגיעה והיא שדירתה היתה ליד ביהכ"נ ישנה במטתה והקשיבה לקול לימודו המתוק ונעים שבקע ויצא מתוך כתלי ביהמ"ד לחוץ, ובכתה ולא יכלה לישון **כשהיא מתמוגגת בבכי של תענוג ונחת ללא הפוגות**, איך זיץ אין שטוב און הער ווי ער לערנט און ס'גייט מיר אויס דאס חיות פון זיסקייט.

מצות ביכורים

כמו כן מספר חתנה הרה"ח ר' חיים יצחק אייכלר הי"ו כי כשהיתה חמותו הצ' מביאה אוכל או שתיה עבור ר' נטע היתה מתבטאת ואומרת כי עסוקה עכשיו בהבאת "ביכורים" [ע"פ דברי חז"ל המנסך יין לגרונם לתלמידי חכמים כאילו הביא ביכורים, והיא כידוע היתה יודעת ספר...]

ההליכה ללמוד ב"כולל" הוא מספיק לקיים בזה ענין ההשתדלות עבור פרנסה

מספר אחד מאנשים הקרובים אליי מאוד, ששאלו בצעירותו פעם, בנימת תוכחה, למה לא עושה מספיק השתדלות עבור פרנסה.

השיב ר' נטע בפליאה, וכי אין אני עוסק בהשתדלות, הלא מדי יום ביומו אחרי שחרית (ופת שחרית) אני יוצא לדרכי מביתי ברח' חפץ חיים עד ישיבת מאה שערים, דרך ארוכה, שמספיק לחזור בעת הליכתו כשני פרקים משניות, ובאמצע הדרך יש כמה פעמים כביש, וכל פעם כשמיגיעים לכביש צריך לעצור ולהתבונן אם לא מגיע מכונית, הגם שלפתוח העינים ברחוב זה לא דבר לא פשוט כלל וכלל, מסוכן וקשה, עכ"ז בליט ברירה עושים זאת, כי יש מצוה של ונשמרתם, ולפעמים ע"י ההפסק הזה שוכח באיזה משנה אוחז... נמצא כ"כ הרבה השתדלות אני עושה דבר יום ביומו עבור הפרנסה, כי לולי זאת היה לומד בביכ"נ שלי ביתו ולא הטרתי עצמו ללכת ולהפסיד כ"כ הרבה זמן יקר, וכי ניתן לומר עלי שאינו עוסק בהשתדלות...

ופתגם זה נשמע ממנו כמה וכמה פעמים שעצם הלימוד בכולל כבר נחשב בגדר השתדלות מספיקה ואין צריך להוסיף עוד ענייני השתדלות.

ומי שהכיר את ר' נטע יודע ומבין כי אמר זה בשיא האמת והנקיות, כי אמונתו בה' היתה כ"כ איתנה ומוצקה, אשר כל רוחות שבעולם לא יזיווהו והאמין בשלימות ובתמימות כי כמה פרנסה שמזומן עבורו בין כך יהיה לו וההשתדלות לא מוסיף כלום כלום כלום, וממילא מחמת חובת ההשתדלות ודאי יצא ידי חובתו בהליכתו וטירתו מדי יום לכולל... די והותר ואין עליו שום חובה ועול כלל לעשות יותר מזה אפילו בכהוא זה...

בין הזמנים בקלויז בבתי הורשטיין

מספר הרה"ג ר' שלום ברוך פרייזנד. בימי בין הזמנים ישב ר' נטע בקלויז בבתי הורשטיין וקבע יומו שם לעסק התורה, כששוכח מכל העולם כולו ושקוע לגמרי בתורה.

מפעם לפעם היה יוצא ונכנס להשטיבל הסמוך להקלויז לקחת ספר לעיין, ונפשו כואבת למראה ילדים - המשחקים ומבטלים זמנם לריק, הוא מנסה לרמוז להם וכשלא מבינים גם אחר כמה פעמים שנכנס, אזי אינו יכול להתאפק והוא מעיר בנימת צער בחיבה ובמסירות, הלא חבל על הזמן הכל כך יקר, שאפשר לרכוש בה אוצרות יקרים מסולאים מפז, למלאות הזמן בתורה מצוה חביבה ויקרה כל כך... האם צריך כ"כ הרבה לשחק ולהתבטל...

כל הכשרונות לעסק ה"הלכה"

אחיו הגה"ח ר' יוסל סיפר. כי בצעירותו ראו אצלו כשרונות עצומים ונפלאים בעסק "הלומדות", גודל עמקותו וחריפותו ושכלו הבהיר והישר העמידוהו בראש סולם "הלומדים", אכן הוא ויתר על כל ענין "הלומדות" והשקיע כוחו בעיקר בעיון ההלכה, ובפרט בהלכה למעשה.

התורה בשבילי כאויר לנשימה

פרנסתו המצומצמת שהיה לו להגה"צ ר' נטע זצ"ל לא גרעה

יענה כי כבר לפני כך וכך שנים דיבר ע"ז עם פלוני ופלוני וכו', כי מרוב יראתו הקודמת לחכמתו ודקדוקו המופלגת בהלכה, ומעוצם עמקות וחריפות מוחו, היה מוחו תמיד מוחש ומרהר על כל מיני צדדים וספיקות מהלכות הנוגעות למעשה, כך שכל מיני ההמצאות האפשריות כבר עלו על מוחו וכבר חשב עליהם וכבר דיבר ע"ז וביירר את ההלכה, כדרכו לברר כל דבר יחד עם ת"ח ולומדים יראי חטא כדרכה של תורה.

ואכן זהירותו המופלגת בענייני הלכה היתה לשם דבר, והיה מחמיר על עצמו על כל מיני ספיקי ספיקות של איסורים ופורש משבועים שערי היתר שלא ליכשל ח"ו בשער של איסור, והרבותא שבדבר היה כי הכל היה מתוך שמחה מופלגת ובתענוג נפלא, ובהגשת הזכות הגדולה שנפלה בחלקו לקיים את רצון ה' ותורתו ולהזהר ממכשול של עון ועבירה.

בהירות הלימוד

סיפר ר' מיכל, שסיפר לו ראש ישיבה א' תלמיד חכם ויגע בתורה, שישב פעם בשעות המאוחרות של הלילה בזכרון משה והכין את השיעור ומשום מה נתקשה בהבנת דברי התוספות ולא מצא ישוב בשום אופן.

ר' נטע עמד אז ע"י החלון ולמד כדרכו, והוא התלבט אם לגשת אליו או לא, כי הגם שר' נטע ידוע כת"ח ולמדן, אבל שמא אינו בקי כ"כ בשיבישע מסכתות עם הלומדות וכל הקנייטשן, אך בליט ברירה ניגש וניסה לשאול פשוט.

כששמע ר' נטע את קושייתו, אמר לו הבה נלמד יחד את כל התוס' בפנים, ובלמדם הכל מתחילה השחיל והוסיף ר' נטע כמה הקדמות והבנות דקות השייכים לכאן וכאלו הכל כתוב בתוספות גופא, ובגמרם את התוספות הנה הכל מיושב חד וחלק ללא קושיות ושאלות.

העיקר שהצרה לא תסיהנו מן הלימוד

סיפר ר' מיכל, כי פעם בהיותו בעת צרה והוא ור' אליעזר טיכסו עצה עבורו, יום א' אחרי התפלה ראייתו ופניו שמחות במי שפעל בתפלתו וכבר מצא עצה, כשדיברתי עמו ע"ז נתברר לי שדאגה אחרת כירסמה בלבו, שהתפלל על זה שהצרה לא תפריע אותו היום מלימוד התורה וב"ה שפעל בתפלתו ומצא עצה שלא יופרע עסק התורה ע"י כך, ומזה היה כ"כ שמח, אני הבנתי ששמח ומצא עצה על עצם הצרה ליפטר ממנה, והוא שמח על שמצא עצה שלא יופרע ע"י מן הלימוד...

לחפש אחר האמת באמת

פעם דיברו בכולל אודות סברא אחת בהלכה שאמר אברך אחד, ור' נטע לא קיבלו ולא סבירא ליה זאת, אח"כ הראו לו סברא זו בספר חלקת יעקב מהרב ברייש, אז קיבלו ר' נטע והסכים, כששאלוהו מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, השיב ואמר, האמת הוא שאין אני מבין סברא זו ע"כ לא קיבלתי, אבל אחרי שהראוני כתוב כן, חושבני שכיון שיהודי ת"ח גדול אמרו וכתבו והדפיסו הרי שמשמאי נתנו לו רשות וכח להדפיס זאת, כנראה שזה כן אמת.

חיפוש האמת, ומוודה על האמת, אמונה עצומה בהשגחה וכבוד ת"ח... עמוק עמוק מי ימצאנו...

שהיה בסמיכות מקום וראה שם אברך שיושב ולומד בהתמדה, ר' נחום כנראה הבין מיד שאברך זה אינו אברך סתם, ניגש אליו ובראותו כי לומד מס' (ב"ק) שאלו, וכי זה לומדים עכשיו לפני פסח, ס'גייט דאך אזא לעכטיגע נאכט, [הלא אנו מתכוונים בסילודין לליל הסדר שמאיר ומבהיק כ"כ, כמ"ש לילה כיום תאיר, [ובאומרו מלים אלו ניכר בדבריו התרגשות וכיסופין עצומים לרגל הלילה הקדוש העומדת לקראתנו] וממילא צריך ללמוד מסכת פסחים והלכות החג.

ור' נטע כמצווה ועומד, תיכף שמע בקולו וסגר הגמ' ב"ק והוציא מס' פסחים והתיישב ללמוד.

[בני לבני, נתוודע לו לר' נטע כי ר' נחום הגיע לכאן כדי לקנות יין לפסח אצל חותנו, ובראותו שהאיש הלזה מורס מעם ואיש מופלא, התלזה אליו ר' נטע ואף התנדב לשאת את היין עבורו עד ביתו, כי ר' נחום כבר היה זקן (היה זה שנה אחרונה לימי חייו), ואכן בדרכו לביתו שברח' המב"ט דיבר עמו הרבה, ולא היה קץ לגודל שמחתו והתרגשותו כשנוכח לראות שזכה לדבר עם האי גברא רברבא, אדם קדוש וצדיק וחכם מופלג משכמו ומעלה גבוה בכל הענינים, ומאז דבק בו בכל עוז ולא עזבו וקיבל ממנו הרבה מאוד.

וסיפר בין הדברים כי דיבר עמו אודות בדיקת חמץ איך צריך לבדוק החמץ של עצמו, כמבו' בספרי חסידות, ובא"ד אמר לו שהעיקר צריך לבדוק אוואו מ'עסט און אוואו מ'שלאפט [היכן שאוכלים והיכן שיושנים] ור' נטע הטיב להבין עומק כונתו ומסופר כי באותו לילה בבדיקת החמץ נשפכו דמעות לרוב מעיניו והיה "בדיקת חמץ" לעילא ולעילא]

למה ללמוד הלכות החג מה שאינו נוגע למעשה

ר' נחום כהן מוסיף לספר, כי שאל את ר' נטע, וכי מה התועלת החשובה וההכרח כ"כ לכבוד החג ללמוד הלכות ועניני החג, הלא מה שצריך לעשות אנו יודעים ע"פ רוב, וגם כתוב בהגדה של פסח כל מה שנוגע וצריך לידע למעשה, וא"כ מה הנחיצות הגדולה ללמוד בדוקא הלכות החג לפני החג.

ענהו ר' נטע ואמר, כי השאלה נשאלת ביתר תוקף על לימוד הלכות יום הכפורים ומסכת יומא, שיש כ"כ הרבה גמרא והלכה בשביל יום אחד, כשע"פ רוב לא נצרכים לדעת כל ההלכות למעשה ביום כיפור.

אכן, המשיך לבאר, כשלומדים מסכת פסחים או הלכות החג או מסכת יומא והלכות יו"כ וכדו' בשאר מועדים, הרי רואים ונוכחים להבין ולהשכיל עד כמה גדול ונשגב קדושת הימים הקדושים כשרואים שבשביל יום אחד, או לשבוע אחד, ישנם כ"כ הרבה הלכות וענינים, הרי זה מעורר ומלהיב הלב לידע ולהשיג קצת גודל ערך הימים ולהתכוון כראוי ליום ולחג הגדול הלזה...

הויכוח עם ר' וועלזיל צ'צ'יק על הפמ"ג הצילוי מהלש"ר...

מספר בעל המעשה שבדידיה הוה עובדא, עמדנו פעם כמה אנשים בזכרון משה, וגם ר' נטע היה שם, ולפתע הגיע אדם אחד וסיפר איזה סיפור חדש ומעניין, שהיה בזה גם מעין לש"ר וגנאי על אדם מסויים...

בכהוא זה מהתמדתו העצומה בתורה הקדושה ומעיניו המעמיק בנתיבות התלמוד וההלכה, וכה אמר לזוגתו הצדקנית הנה אני נותן לך את כל משכורתי אשר מקבל אני מהישיבה והכולל, ודי לי בפת לחם ושמן לטיבול ואיני צריך יותר מזה, ואת תעשי בכסף כטוב בעיניך ואם תהא זקוקה ליותר כסף אהיה מוכרח ללכת לעבוד קצת לפרנסתנו כמבואר בתורתנו הקדושה, שהבעל חייב לזון את אשתו, אולם מתחנן ומבקש אני ממך שתסתפקי ככל האפשר בכספי הישיבה והכולל, כי התורה היא בשבילי כאויר לנשימה, די תורה איז מיין לעבן, ע"כ השתדלי ככל האפשר שאוכל לשבת על התורה והעבודה באין מפריע, ואכן זוגתו הצדקנית ע"ה נחלצה לעזרתו וצמצמה בהוצאותיה כדי שיוכל בעלה הקדוש לעסוק בתורה על מי מנוחות וחלק גדול מתורתו נזקפת לזכותה.

[ואכן כל ימיו הסתפק בלחם צר וקצת שמן, כמו שמספרים ב"ב שע"פ רוב זה היה מאכלו לחם ושמן ולפעמים גם חתיכת ירק, ומספר א' ממקורביו שהגיע פעם לביתו של ר' נטע לדבר אתו וזוגתו הצד' שאלה אותו למה מפריע לר' נטע הלא לא אכל עדיין היום והולך בקושי לאכול עכשיו, אמנם ר' נטע נענה ואמר שהוא לא מפריע... הלא היה בטוח שהולך לאכול עכשיו ארוחה דשנה כיאות למי שלא אכל כל היום, ור' נטע מתחיל לאכול לחם ושמן ולא יותר, כי מעולם לא ביקש יותר ולא דיבר כלל ולא עשה שום עסק ונושא כלדהו מענין האוכל, מה שנתנו היה טוב]...

תמשיך לקרות כי אתה מחיה נפשי

אף בשכבו על ערש דוי כשהוא מסובל ביסורים נוראים ראו בחוש כי בשעה שהיה עוסק בתורה היה שוכח מן היסורים וכולו אפוף בשמחת התורה, ואכן כל דיבוריו אז היו בעניני תורה ויר"ש ומדות טובות, - היו יושבים על ידו עם משניות וכדו' וקוראים לפניו, וסיפר הרה"ח ר' ישראל זאב סלונים שראה פעם כשהיה בחדרו בשכבו בבית החולים כשא' קורא לפניו משניות ונדמה לו להקורא באמצע שר' נטע נרדם ופסק ההוא מלקרות כדי שלא להעירו משנתו, אולם ר' נטע שכלל לא ישן רק עקב חלישותו סגר עיניו והמשיך לשמוע בעיניים סגורות את המשניות, מיד כשהלה הפסיק לקרות פקח את עיניו והתחנן אליו אנא, זאג זאג, ביסט מיר ממש מחיה, [תמשיך לומר כי אתה ממש מחיה את נפשי].

הוראתו של רבו ר' נחום יאסער: ללמוד לפני החג עניני החג

סיפר הגה"צ ר' נטע בעצמו (כפי ששמע ממנו הרה"ח נחום כהן הי"ו), מתי פגש את מורו ורבו הגה"ק ר' נחום יאסער זצוק"ל לראשונה והתקשר עמו.

וכך סיפר. היה זה יום או יומיים לפני פסח, והוא ישב בביהכ"נ קרלין בשכונת בית ישראל ולמד מסכת (בבא קמא או עירובין).

באותה עת הגיע גם ר' נחום לשכונת בית ישראל, כדי לקנות יין לכבוד פסח מחותנו של ר' נטע הלא הוא הרה"ח ר' דוד זעליג זלצמן זצ"ל, אולם ר' דוד זליג אמר לו כי יין לפסח הוא נוהג לסנן פעם נוספת ע"כ היין אינו מוכן עדיין ויהיה מוכן רק בעוד כמחצית השעה.

בעודו מחכה על היין שיהא מוכן, עלה ר' נחום לביהכ"נ קרלין

תקיעות כשצריכים לעשות הכנה לתקיעות יושבים ולומדים בבא בתרא.

ר' נטע שכבודו ויקרו של הת"ח ולומדי תורה חשוב בעיניו היה, כשמענו איך שמעירים להם כמוזן שנחלץ תיכף לעזרתם לדחות הטענות והערות עליהם.

וכך ענה ואמר לזה שהעיר להם, הם כבר עסוקים "בהכנה" לתקיעת שופר כבר מתחילת חודש אלול ויותר, שיושבים ולומדים בהתמדה בחברותא מסכת בבא בתרא, ולכן עכשיו יכולים הם ללמוד בבא בתרא.

צריך ללמוד בשביל שהשי"ת ציוה ולא בשביל לעשות סיום

כשסיפרו לו על שיש נוהגים שלא לאכול כלל לחם ושלא ליטול נט"י, כי אם כשיש סיום שהוא סעודת מצוה וע"כ מרבים לעשות סיומים, הגיב ע"ז בפליאה ותמיהה, כי אין לו לאדם ללמוד בשביל סיומים אלא סיבת הלימוד צ"ל בגלל שכן ציוה ה' ולא בגלל סיבות אחרות, ובעיקר הוא טען שלפעמים בשביל הסיום הוא משנה דרכו וחפצו בלימוד וזה מפריע להצלחה בתורה קצת.

כמו כן כשסיפרו לו על א' שכשלמד כיסה בידיו את מספר הדף כדי שלא יוכל להתגאות ולהראות בקיאותו באיזה דף... ר' נטע דחה זאת מסברא ואמר שכנראה אין זה אמת, כי אינו מסתבר שיכסה הדף, אדרבה על האדם מוטל החובה, ללמוד ולהשתדל לזכור גם את הדפים, שזה מיקל ומגדיל את הסיכויים לזכור הלימוד, הלא משנה מפורשת היא עשה סימנים לתורה.

שכל הישר

שח הגה"ח ר' נטע פריינד, ר' נטע היה יושב תקופה בביהכ"נ דחסידי קרלין, ולמד גם בלילות, למדתי עמו אז מסכת 'בבבא', היה לו שכל הישר, כל דבר זכר היטב ובישרות מופלגת, כמו אביו הגה"ח ר' יהושע שהיה לו שכל הישר [כידוע שהיו עולים אל ר' יהושע בכל דבר קשה שהיו צריכים להתיעץ].

הוא היה עולה הרבה אל הגה"ח ר' אברהם הערש כהן כשהיו לו שאלות שונות בהלכה. הוא היה חסיד של ר' אברהם הרש, הוא היה אומר כי ר' אברהם הערש אין לו מה להתבייש מגדולי המוריו הוראה'ס.

גם היה נוהג לדבר הרבה ולהתיעץ עם הגאון ר' ועלוועל אייזנשטיין, הוא אחז שלר' ועלוועל יש שכל הישר. היכן שמצא א ערליכער איד האט ער זיר צוגעבונדן צו איהם.

הוא בודאי ילמד כסט של השי"ע יו"ד

הרה"ח ר' שמואל גוטפרב ז"ל גיסו של חותנו הרה"ח ר' דוד זליג, קנה לו לרגל חתונתו סט של שו"ע יו"ד הוצאת שולזינגר שהיה אז המהדורה המשובחת והמפוארת והיקרה ביותר, הגם שבימים ההם נחשב למתנה מכובדת למדי ולדבר נדיר, ואף לעצמו לא היה לו ספר זה, כי הפרוטה לא היתה מצויה בכיסו, אכן אמר שעבור ר' נטע הוא קונה זאת, בידעו כי הוא בודאי ילמד בזה... וכדאי כל טירחא ויגיעה לכך... והיה מדבר תמיד בהתפעלות עצומה מאחייו על קדושתו ומדרגותיו.

נגשתי אח"כ לר' נטע ושאלתי האם שמע מה שסיפרו כאן כעת, ור' נטע בדיוק אז התהרהר במחשבותיו וכלל לא הרגיש ולא שמע שהלה מגיע ומספר משהו, וכששאלתי האם ראה או שמע מה שדיברו עכשיו ותפס שלפתע הפליג במחשבותיו ולא הרגיש מה שהיה כאן, הוא תיכף שאל אותי האם יש בזה הסיפור חשש ושייכות של לשה"ר וכדו', עניתי שכן.

התרגש ר' נטע והביע תודתו לה' על שניצל מן השמיעה, א דאנק דעם אויבערשטן אז וואס איך דארף נישט הערן הער איך נישט, וסיפר כי לפני שעה קלה היה לו ויכוח עם דודו הגה"צ ר' ועלוועל צ'צ'יק זצ"ל אודות פמ"ג אחד שר' ועלוועל אמר לו ור' נטע א"ל שהוא לא זוכר כזה פרי מגדים.

אכן בדיוק ברגע זה כשהתחילו שם לספר מה שלא צריך, לפתע צץ לנגד עיני דברי הפמ"ג שהזכיר ר' ועלוועל ונזכרתי שיש כן כזה פרי מגדים, ע"כ הייתי עכשיו תפוס במחשבתי עם הפרי מגדים והיה זה סייעתא מן שמיא שהצילו אותי ממכשול...

זה ארבעים שנה שיש לי קבלה לא לדבר ולא לשמוע לשה"ר ועד עכשיו עמדתי בזה

[בענין זה מספר הרה"ג ר' שלום ברוך פריינד. ששמע פעם, שאדם אחד רצה לספר משהו לר' נטע והיה בזה חשש לשה"ר ור' נטע לא רצה לשמוע והלה התעקש ורצה לספר (כי חשב שיהיה לו תועלת כנראה).

התחנן ר' נטע בפניו שלא יספר לו והוסיף ואמר לו, זה כבר לפני ארבעים שנה קיבלתי על עצמי שלא לדבר ושלא לשמוע לשון הרע, ותהלה לקל שעד עכשיו עמדתי בזה, אנא, אל תכשילני עכשיו בדבר זה... (אם נעשה חשבון כמה היו ימי חייו, בס"ה 54 שנים, וארבעים שנה שכבר קיבל זאת על עצמו, ולא היה זה ממש סמוך לפטירתו, אזי יוצא שמן הבר מצוה לפחות כבר לא נכשל בלשה"ר...]

מה לומדים לפני תקיעות

סיפר הג"ר חיים אורי פריינד שליט"א. בעודו בצעירותו כשהתפלל בביהכ"נ דחסידי קרלין, ראיתי פעם ביום ראש השנה לפני התקיעות כשהוא יושב עם שו"ע הלכות שבת ועוסק בה.

תמהתי ע"ז כי הלא לפני תקיעות לומדים ע"פ רוב ספרי הכנה לתקיעות, ושאלתי אותו, וכי כך עושים הכנה לתקיעות עם לימוד הלכות שבת בדוקא...

אמנם הוא חזר וענה לי בלשון שאלה, וכי עכשיו הולכים לעשות הכנה לתקיעות, הכנה לתקיעות צריכים לעשות זמן רב לפני ר"ה, מתחילת אלול ויותר, והרבה לפני התקיעות כבר צריכים להיות מוכנים ומזומנים לתקיעות, ויכולים ללמוד עכשיו גם הל' שבת...

על דרך זה מספר בנו הרה"ח ר' אריה מרדכי הי"ו, מעשה פ"א בר"ה בקלויז בבתי הורנשטיין, 2 בחורים או אברכים שלמדו בחברותא בהתמדה מסכת בבא בתרא, התחילו בחודש אלול לפני ר"ה, והמשיכו בלימוד החברותא גם בר"ה בהפסקה שלפני התקיעות.

ניגש אליהם אחד והעיר להם בפליאה קצת, וכי עכשיו לפני

אחרי ה"שבעה" התנפל על הגמרא בצמאון עז ונורא

מספר חתנו הרה"ח ר' ישראל דוב בידרמן הי"ו, כי אחרי קומו מן השבעה על אביו או אמו. בהגיעו לביתו. אחרי שבעה ימים שבהם אסור היה לעסוק בתורה, התיישב ליד השולחן עם הגמרא ופשוט התנפל על הגמרא והתחיל ללמוד בכזה אהבה וחשק עצום. עד שהיה נראה כאדם רעב שלא בא ז' ימים אוכל לפיו ואחזו בולמוס ומתנפל על האוכל להחיות נפשו ללא שום גוזמא, היה זה מחזה נפלא נורא למאוד אשר אי אפשר לשכוח, כך ישב ולמד זמן רב כשאינו מסוגל להשקט רעבונו וצמאונו הנורא...

אף שתמיד למד בחיות ובאהבה עצומה, אמנם המחזה שראיתי אז, הוא ממש משהו שלא מעלמא הדין, מחזה נשגב ומעורר עד מאוד.

להתאווה הזאת צריך לשבור כל התאוות

סיפר הרה"ח ר' ישראל יצחק כהן, כי ר' נטע בא הרבה לשאול שאלות ולדון בעניני הלכה עם אביו הגה"ח ר' אברהם הערש כהן זצ"ל, בביטול והכנעה בדרך ארץ מופלגת דן לפניו ושאל כתלמיד הדן לפני רבו, ר' נטע היה אומר על ר' אברהם הערש אז ר' אברהם הערש לערנט איז נישט קיין חכמה, ער האט א תאוה צום לערנען, אבער אויף צו האבן די תאוה, דארף מען צוברעכן אלע תאוות... [כשר' אברהם הערש לומד זה לא "חכמה", כי יש לו תאוה ללמוד, אבל כדי שיהיה לאדם "תאוה" זו, צריך לשבור מקודם כל שאר התאוות].

כל מעייניו בתורה הק' ועבודת ה'

הגאון ר' ישראל גרוסמן זצ"ל סיפר פעם על ר' נטע: הוא ישב הרבה ולמד בביהכ"נ דחסיד קרלין והיה קרוב אליו מאוד, דיברנו הרבה בלימוד, ער האט געהאט גאר א גוטע קאפ א מורא'דיגע קאפ... א תלמיד חכם א גרויסער, ידע הרבה מאוד, במיוחד היה לומד שו"ע הרב הרבה מאוד, והיה מדקדק כל תיבה, הן בפשט והן בלומדות.

ר' נטע היה חי בעולם אחר לגמרי, לא היה לו כמעט שום שייכות עם עולם הזה. הוא היה ערליכער איד, א דערהויבערנער מענטש. לא עניין אותו כלל וכלל שום דבר מעניני גשמיות, ראשו ומוחו היו שקועים ומונחים לגמרי רק בתורה ועבודת ה'. ראיתי בני עליה והם מועטים...

כ'האב נישט קיין צייט, מ'דארף לערנען

בחור מתמיד אחד, לפני נשואיו ניגש פעם אל הגה"ח ר' פישל רבינוביץ וביקש ממנו שיאמר לו כמה דברי הדרכה, אמר לו ר' פישל, כי ר' נטע אמר פעם, כי אברך שמבקשים ממנו הבני בית לצאת עמם לראות ארון חדש אם לקנותו או לטייל וכדו'... אין זו הדרך להשיב בשלילה ובזלזול, כי זה מצער ומכאיב לבני הבית מאוד שמזלזלים במשאלותם, אכן כך צריך לומר: האמת הוא שהייתי מאוד רוצה ללכת, כרצונכם... אולם מה אעשה כי אין זמני הקצר מאפשר זאת, הלא צריך ללמוד, מ'דארף לערנען...

זוגתו הצדקנית ע"ה היתה אומרת גם עד"ז ליו"ח בשם זקנים הגה"ח ר' נטע זצ"ל כי אברך שרואה שנותנים לו "עבודה"

ו"תפקידים" בבית יותר מן הצורך. ויש חשש שיתרגלו לתת לו עבודה במקום שישב וילמד ולפעמים אי אפשר להסביר זאת בדרכי נועם באופן שיבינו ויקבלו זאת, העצה היא לעשות את מה שמבקשים ממנו בבטלנות ובשלימולקייט, באופן שיעדיפו בפעם הבאה לא לבקש לו...

[כמובן שלא עשה מזה הוראה כללית, כי יש הרבה אופנים שצריך ומצווה וחייב לעזור בבית, גם האברך והבחור הת"ח, וחלילה לעשות התורה קרדום לחפור בה ולהתחמק על ידי זה מעול המוטל על כל א' ממצות גמילות חסדים ועזרה הנצרכת בבית, אכן מצד שני הלא מצות תלמוד תורה היא החיוב והמצווה היותר גדולה, וכמ"ש חז"ל שהעוסק בתורה צ"ל אכזרי על בניו וב"ב... ולכן ודאי שצריך זהירות יתירה לבלתי להמשך אחרי מצוות אחרות וסידורים וצרכים היכולים להתקיים על ידי אחרים, ולבטל מחמתם מעסק התורה, שהיא יסוד וקיום היהדות והמצוות...]

המציל ת"ח הרי הוא כתלמיד חכם - ומעשה נורא מימי מהרש"א ומוסר השכל עד היכן צריך לעבוד על מדות טובות בחיים

הגה"ח ר' נטע ציינוירט זצ"ל היה מספר כי בימי המהרש"א היה מעשה ביהודי פשוט אחד שנפטר לבית עולמו, והיה שם בעיר בחור אחד תלמיד חכם שמשום מה יצאה מכשול מתחת ידו וביזה את הנפטר מאוד, ויהי אחרי זמן מה בא אליו הנפטר בחלום ואמר לו שהוא מזמינו לדין תורה אצל ב"ד של מעלה, היות שהוא בהיותו בחיים הציל פעם תלמיד חכם אחד שטבע במים והצילו ממיתה לחיים, ועל ידו ובזכותו זכה הת"ח להמשיך ולחיות ולשבת באהלה של תורה, והיות כן פסקו בשמים שיש לו דין של תלמיד חכם, וממילא זה שביזה אותו יש לו דין של מבזה תלמיד חכם וע"כ הוא תובעו לדין.

והנה הבחור הזה בתחילה לא שת לבו אל דבר החלום, אולם אחרי שנשנה ונשתלש לו החלום התחיל לחשוש לעורו, ורץ אל המהרש"א ושח לפניו את דאגת לבו, ויאמר לו המהרש"א שבפעם הבאה בהגיעו אליו יאמר לו שהוא מזמינו כאן בעוה"ז בב"ד של המהרש"א, וכך עשה, וקבעו זמן לכך.

ויהי היום והב"מ הגיע אל ב"ד של המהרש"א ועמו הבחור הנתבע והרצה את טענותיו לפני הב"ד, ויען אליו המהרש"א וא"ל הנה אף שצודק אתה בטענתך, עכ"ז מה יהיה לך אם תיקח את הבחור מזה העולם, הרי אתה לא תרויח כלום מזה, ומאידיך אם תמחל לו ותעזוב אותו מוכן אני לקבל על עצמי ללמוד משניות לעילוי נשמתך ויהיה לך עי"ז טובה בעוה"ב, ע"כ עזב את הבחור לנפשו ותנוח בשלום על משכבך, ומחול לו, ואכן הסכים הנפטר ומחל לו, ועזב אותו, והמהרש"א למד משניות לעילוי נשמתו.

וסיים הגרנ"צ זצ"ל, בא וראה עד כמה גדול כוחו של שטן ויצה"ר, שהיהודי הזה כל כוחו ושכרו היה רק ע"י שגרם לת"ח להמשיך ולחיות ולעסוק בתורה, והנה הבע"ד סיבב את דעתו כ"כ עד שהיה מוכן לתבוע לקחת נפשו של הבחור הת"ח ועי"ז לגרום לו שלא יוכל להמשיך לעסוק בתורה, ונמצא שהוא יפסיד לעומת מה שהרויח, [ויש מספרים בשמו שהמהרש"א בעצמו אמר זאת להנפטר שאם יגרום להבחור להסתלק מן העולם הרי יפסיד כל

אחד ודבר אחד ניהו, כי מי שלומד כל שעה וממית עצמו עליה בתמידות, ממילא גם בשעת מיתתו הוא עוסק בתורה.

והעיד כך ר' חיים על רבי נטע שהיה הוגה בתורה תמיד וממית עצמו עליה כל שעה, ומשום כך אכן ראו גם בשעת חוליו ופטירתו, כי נתקיים בו "לעולם אל ימנע אדם"ע מביהמ"ד ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה.

על מטת חוליו למד בקונטרס משניות לתלמידים

ואכן אף בשכבו על מיטת חליו בבית החולים, און ער איז אויסגעגאנגען, נשמתו דעכה כמו נר, הנה למרות שאולו כוחותיו למאוד, ולרוב חולשתו אף לא היה בכוחו לאחוז ולהחזיק בידו ספר רגיל שהיווה משא כבד עבורו, הנה לגודל חשקו בתורה מצא גם לזה עצה, היה חוזר על משניות מתוך קונטרס "משניות לתלמידים" שנדפסו בקונטרסים בודדים, כל מסכת בקונטרס אחד, כך שהיה ביכלתו להחזיקו בידיו וללמוד ולחזור אף בעת שנאבק במחלתו.

גם באמצע השינה בבית החולים לא מסיח דעתו מהתמדת התורה

סיפר גיסו הרה"ח ר' משה פישמן הי"ו ששהה עמו בבית החולים לילה אחת בשבוע שקודם הסתלקותו לחי עולם, כי למרות גודל יסוריו הנוראים עד שהיה מתהפך מצד לצד, עכ"ז הבחין לפתע שרבי נטע לוקח ספר בידו והחל ללמוד ולעיין בו דקות ארוכות, לאחר מכן התפלל מעריב, ולא יאומן כי יסופר איך שהתפלל "ווארט ביי ווארט" מתוך יסורים נוראים.

אחר התפילה, לקח שוב את הספר ועיין בו, לאחר מכן החל את עבודתו ב"קריאת שמע" שעל המטה וגם בזה קרא מלה במלה, אחרי שסיים ק"ש - נרדם והחל לישון, אך הרבה פעמים התעורר משנתו מגודל יסוריו, וכל פעם כשהקיץ מן היסורין, נטל שוב את הספר בידו ועיין בו קצת ורק אח"כ חזר לישון, זאת כדי שיישן מתוך דברי תורה, הרואים פשוט לא האמינו למראה עיניהם איך שביסורים נוראים כאלו המעוררים אותו משנתו, הוא עדיין פונה כל פעם כשמתעורר משנתו תיכף אל הספר ללמוד בו מגודל התמדתו ודביקותו בתורה וגם בכדי לישן מתוך ד"ת.

בלכתך בדרך מכין עצמו מה לחשוב בדברי תורה

כידוע כשהיה יוצא לדרך היה מכין עצמו איזה ענין לעסוק בו בהיותו ברחוב שלא ייכשל ח"ו בראיות אסורות, הרבה פעמים למד פרקי משניות על הדרך, וכשהתחיל לשמש כר"מ בתולדות אהרן או ראש כולל בסקוירא נהג לעיין על הדרך לשיבה או לכולל במה שרוצה לומר ולחדש היום בפני התלמידים, ובחזרתו עיין שוב במה שאמר אם אמר נכון ומה שיש להוסיף ולתקן... ואכן מספרים הרבה מקרובי ומיודעי שהיו לפעמים דורשים בשלומם ברחוב והוא לא ענה להם עד שחשבו כי הוא ברוגז עליהם, עד שנודע להם כי הוא פשוט מרחף בעולם התורה ואינו רואה אותם כלל.

וסיפר עד ראיה שהגיע פעם ללוות את רבי נטע לאיזה מקום, ביוצאו מביתו של רבי נטע, נשאר רבי נטע סמוך לדלת כשהוא אינו מתקדם הלאה, עד שניגש שוב להפתח ושאלו - מה פשר ההתמהמהות? ויען רבי נטע: עדיין לא הכנתי ענין להשקיע בו

שכרו בעוה"ב שהוא בגלל שגרם לתלמיד חכם להינצל וכאן יעשה ההיפך ויגרום לו למות ואין זה אלא עצת היצר לרעתו...].

ורואים מזה כי אם אדם אינו נזהר במדות טובות בהאי עלמא יתכן שגם בעוה"ב יגרום לו השטן התנהגות במדות לא טובות ויפסיד ח"ו הפסד ניכר... רח"ל, [ואיתא בספרים כי המתנהג במדות לא טובות בעוה"ז, המדות הלא טובות ממשיכים ללוות אותו גם לעתיד לעולם הבא רח"ל].

סלידה מביטול הזמן

כשהיו קרובים באים לבקרו בביתו, היה יושב ושואל לשלומם ולשלום בני ביתם, ומשוחח כמה דקות עמם, ותיכף נטל לידיו ספר והחל ללמוד לעיני זה שבא לבקרו (ללא התפעלות מן המבקרו, כאומר - אם רצונך למד גם אתה), הגם כי היה מקבל אותם בסבר פנים יפות ובכבוד גדול ודיבר עמהם קצת, מ"מ פנה לאחר מכן ללמוד, והיה ניכר עליו כי זה קשה עבורו ואינו נוחא ליה כ"כ לעזוב את הבא לבקרו ולפנות ללמוד, אך חשקו לתורה וגודל סלידתו מביטול הזמן גברו על קושי זה (מלבד כשידברו עמו בדברים של טעם ועבודת הש"ת, אז היה יכול להאריך עמהם בשיחה).

כשהותו בבית החולים לא מפסיק מהתמדתו ולומד ב"כתיבה"

אף בימי מחלתו האיומה רח"ל בשכבו על ערש דוי בבית החולים, נשא ונתן עם מבקריו בדברי תורה והלכה (במיוחד עם הגה"ח ר' סנדר פריינד זצ"ל), בימיו האחרונים כשנחלש כ"כ עד שלא יכל לדבר, רשם את דבריו על פיסת נייר מקושי הדיבור, וכך ניהל שיח תורני עמוק עם ר' סנדר כשכל הערותיו נרשמים בכתב.

בעת שכבו על ערש דוי אפוף ביסורים נוראים, שרבי נטע בעצמו הגדירם: "עס ברענט א פייער אינעווייניג" (בוער אש בקרבי), תמהו גדולי הרופאים שהוזעקו אל מיטתו למראה עיניהם, האיך כל כולו שרוי בעולמה של תורה, בכל רמ"ח ושס"ה שקוע בתורה בעומק ועיון הלכה ובמילי דרבוה"ק המאורות הגדולים לממשלת החסידות זי"ע, עד שהספרים שהיו ליד מיטתו, לא היו ספרים העוסקים בענינים קלים או סיפורים מכל סוג שהוא, אלא ספרים עמוקים כמו מחנה אפרים וכדו', והם המה שהפיחו בו רוח נכון, כח וחיות, לעמוד ביישוב הדעת ולקבל את הבא עליו באהבה שאין בהם ביטול תורה.

אל ימנע אדם עצמו מביהמ"ד אפילו בשעת מיתה

בהספידו של הגה"ח רבי אברהם חיים ברים זצ"ל בעת מסע הלוייתו, הפליא גודל התמדתו דביקותו ועיונו בתורה מתוך יסורים וחולי בכל מצב שהוא, באמרו בתוך דבריו כך: אמרו חז"ל (שבת פג, ב) "לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל, אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה", ולכאורה יש להבין איך שייך לימוד בשעת מיתה ממש?

אמנם ישנו עוד מאמר חז"ל שלמדו דרשה נוספת מכתוב זה - על פיו יש ליישב הענין, דאיתא (שם) "אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל", מעתה יש לומר ששני המאמרים עולים בקנה

גדול של חיות וקדושה אפשר לשכב לישון, וכי להיכן תפוג כל אלה, רבי נטע פנה והלך לאחד מבתי המדרשות בצפת ומוציא מארון הספרים לא פחות ולא יותר משו"ע או"ח ח"א ופותח בהלכות ברכת הפירות (רה, ב) במגן אברהם הידוע בענין מי שלקות [בארשט] ובזה הוא מכניס את כל שפע החיות והקדושה שקיבל עליו ונשפע עליו בשולחן הטהור, מגן אברהם זה ידוע כאחד מהמג"א הידועים שצריכה לעומק ועיון טובא, וכך השקיע את ההתעוררות - עד שתחפץ - אל חפצו שכל כך חפצה וחשקה בו נפשו היא התורה הק'.

אכן אשרי עין ראתה כל אלה כיצד מנצלים את גודל הזמן וגודל השפע כראוי עד שתחפץ, ומכאן הוראה למעשה לכל בר לבב שמזכים אותו מלעילא בהתעוררות והתעלות כאלו האמורים שיראה להביא ההתעוררות ל"עד שתחפץ" חפץ המעשה, ואין לך חפץ כתורת ה' חפצו ובהם יהגה. (עיין ספר מרבה חיים שער התורה עמ' רמז)

למה קנה ג' בננות בערש"ק בצפת

סיפר הגה"ח ר' מרדכי ברים שליט"א: ביום שישי - ערב שבת "שבת צפת" בו שהה כ"ק אדמו"ר הקוה"ט זצוק"ל בצפת, פגש את רבי נטע ברחוב, ורבי נטע שאלו: היכן יש כאן חנות שאפשר לקנות שם ירקות? והבחין כי רבי נטע קנה 3 בננות, והתפלל ע"ז מה לו לרבי נטע עם 3 בננות, עד כדי חיפושן בחנויות? (הלא מעולם לא דיבר מאוכל ולא עניין אותו מה שיאכל, מה שנתנו אכל, ובפרט לילך ולקנות מאכל מסויים... מה לזה עם ר' נטע...).

אכן בליל שבת לאחר עריכת הטיש נתבררו הדברים, אזי נכנס רבי נטע אל חדרו, הדירה שם היתה חדר לפניו מחדר שגם חדר זה היה לפניו מחדר, התיישב בניחותא ובירך פרי האדמה על הבננות ואכל שלשתן, אחר כך שאל את נוכחי החדר - אם יפריע להם כשילמד שם בקול, אחד מהם שהיה חלוש בגוף - השיב כי זה יקשה לו, מששמע רבי נטע כך, עזב את החדר ויצא לרחובה של עיר.

לאחר זמן שראה שאינו נמצא יצא אח"כ וביקש לחפש אחריו - היכן רבי נטע? הלך וערך חיפוש באיזה בתי מדרשות האור דלוק, עד שמצא בביהכ"ס של האר"י ז"ל שם היה אור ורבי נטע יושב שם כולו שקוע בתלמודו, כך למד כל הלילה, כעת הבין מה צורך היה לרבי נטע בשלשה הבננות, אותן אכל לאחר הטיש, בכוח האכילה ההיא למד כל אותו הלילה, (וידוע כי בננות מועילים לריענון המוח והריכוז).

כל ענייני קור וחום שייך רק עד שנכנסים לסוגיא

בשוחחו פעם עם אחד ממזידעיו, הפליט כבדרך אגב כי 'בעיות' של קור וחום שלג ושרב אמנם קיימות אצלו אך ורק 'עד' שמתיישב ללמוד - ביז מ'גייט אריין אין די סוגיא, אולם עם היכנסו אל הסוגיא, שוב לא הרגיש את הקור העז בתקופת טבת, או את ההבל החם והשרב הגדול של תקופת תמוז, בעת לימודו אינו מרגיש בהם כלל ואינם מפריעים לו כמלוא נימה, [זו מאמרו של החזו"א כי ידוע, ורבי נטע התבטא כך פעם גם ע"ע], (מפי הגה"ח ר' מרדכי ברים שליט"א בשם אביו הגה"ח ר' חיים זצ"ל).

ראשי ומוזחי בעברי ברחוב, אני מחפש כעת סוגיא בו אתעסק בדרכי - כך אהיה שקוע בתורה בלכתי ברחוב...

לומר עד ככלות הכוחות

ומספר הרה"ח ר' מאיר שלום רבינוביץ שפעם ראהו א' באמצע הלילה כשהוא יושב ולומד גמרא בביהכ"נ וראשו נשען על הקיר ורגל א' על הספסל ורגל שניה על הארץ כמו חצי ישן וחצי ניעור ותמה הלה מאוד מה פשר הדבר וניגש אליו ושאלו, ממה נפשך, או לישון או ללמוד, עד שהסביר לו ר' נטע כי בעצם הוא כבר עייף ויגע ורוצה לילך לישון אך מפחד שמא מגודל עייפותו לא יוכל לכוון בק"ש שעל המטה כראוי, ע"כ הוא שוכב לנוח קצת שיוכל לאגור קצת כח לאמירת ק"ש שעה"מ אבל כדי שלא יירדם, ע"כ הוא שוכב בצורה כזו ומעיין בגמרא.

כמו כן מספר בנו הגה"ח ר' אביש על ה"קולא" שנהג בענין ק"ש שעל המיטה, דהיינו **היות שנהג ללמוד כל לילה עד כלות הכוחות, כפשוטו ממש**, אמנם עכ"ז הלא חפץ היה לקרות ק"ש שעל המיטה בכונה עצומה, ובישוב הדעת, ע"כ נהג לקרא ק"ש שעל המטה לפני שאזלו כוחותיו, ואח"כ המשיך ללמוד עד כלות הכוחות ואז כשהלך לישון קרא עוד פעם פרשה ראשונה וברכת המפיל, וזהו ה"קולא" שהקיל לעצמו ללמוד אחרי ק"ש שעל המטה אף שאין זה לכתחלה להפסיק בין ק"ש שעל המטה להשינה כדאיתא ברמ"א.

לא איכפת ליה מאכילה וכדו'

יגיעתו בתורה היה נורא, לא היה איכפת ליה כלל מאכילה ושאר ענינים גשמיים, ומספר בעל מלאכה א', כשהייתי בא אצלו לביתו לתקן דברים וראיתי'ו יוצא לשיבה כשהוא משאיר את האוכל, שאלתי'ו מדוע אינו אוכל, ויען כי ממהר הוא להישיבה, ולא עניין אותו האכילה, רק כאשר אמרתי לו "פת שחרית" שדיברו חז"ל ע"ז, זה דיבר אליו.

בליל שב"ק בצפת ר' נטע פונה לברר המגן אברהם אודות מי שלקות...

שח הגה"ח ר' אברהם חיים ברים זצ"ל: זכור אזכור בשנת תש"כ בביקורו של כ"ק מרן אדמו"ר מבאב"א זי"ע בארה"ק ול"ג בעומר חל במוצאי שב"ק ואדמו"ר זי"ע שבת בעיה"ק צפת ת"ו נתקבצו ובאו המוני אנ"ש חסידי באב"א מכל רחבי ארה"ק, ואין לתאר את גודל השמחה והחיות דקדושה ששאבנו אז במחיצת קדשו עד שבאמת אמרו שעל שבת זו נאמר הכתוב ישמחו השמים ותגל הארץ.

וזכרני שבליל שבת קודש אחר עריכת השולחן הט' לא היינו מסוגלים להחזיק א"ע מרוב מאמץ כוחות הטבעיים, ופנו כל אחד לפוש ולנוח לאגור כח ליזמא דשבתא, ומן שמיא זכו לי לשהות בחדר בצוותא חדא עם ריעי ידי"נ הגה"צ רבי נטע ציינורט זצוק"ל ובאמת דמיתי ותכננתי שזה לי מתנה מן השמים שנתנו לי הזדמנות פז, לעקוב אחר מעשיו בסדר ליל שבת, דהיינו ההכנה לק"ש שעל המיטה ועצם הליכתו לישון, עם כל פרטיה ודקדוקיה, כמו שרבי נטע מסוגל ויכול [אפארבעטן א שטיקל עבודה].

אולם באמת היה שטעיתי, כי על אף השעה המאוחרת ואפיסת הכוחות לא חשב עדיין רבי נטע לילך לישון, וכי אחר קבלת שפע

ממית עצמו עליה - וחי בהם

זוכריו ומכיריו סחים בהשתוממות על התגלמות מיוחדת שהשתקף ברבי נטע, כשמוחד גיסא הוא מקיים מאמרם ז"ל: "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ומאידך גיסא כל מהותו הוא "וחי בהם ולא שימות בהם", כי אמנם המית את עצמו באהלה של תורה בכל המיתות שבעולם במסירות נפש עצומה, ובד בבד בער בהתלהבות וריתחא דאורייתא בשמחה עזה ועצומה מאין כמוהו.

עסק התורה מרומם את ראש האדם

היה חוזר בשם כ"ק אדמו"ר מבאיאן ז"ע שפירש מאמר הכתוב (תהלים קי) מחץ ראש - ס'ווערט צוקלאפט און "צומישט" די קאפ, "על ארץ רבה" - פון פיל גשמיות, אך עכ"ז כאשר "מנחל בדרך ישתה" ער זאל טרינקען פון מים חיים - די תורה הק', אזי "על כן ירום ראש" - וועט ער אויפהויבן דעם קאפ!.

אילו קבלו התורה חוץ מסוגיא דערוגה היה כל העולם נהפך לתוהו ובוהו...

בהיותו משמש כר"מ בתולדות אהרן, הגיעו בלימודם בסוגיא דערוגה במס' שבת, ובהיותה סוגיא קשה היו כמה תלמידים יחידים שנלאו מלעמוד בה, ורצו והציעו אולי ידלגו על סוגיא זו שהיא מדי קשה עבורם, ואמר להם אז: תארו לכם, אילו קיבלו בנ"י את כל התורה מלבד סוגיא זו דערוגה, היה העולם הופך לתוהו ובוהו, כמאחז"ל שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית שאם יקבלו ישראל את כל התורה יתקיימו ואם לאו ייהפכו לתוהו ובוהו, וכל סוגיא שהוא חלק מן התורה נכלל בתנאי זה.

כן גם בכולל סעקוורא (בו שימש תקופה כראש כולל) כשלמדו הלכות חושן משפט, ועסקו באיזה סמ"ע קשה מאוד, היו שחפצו לדלג על הסמ"ע המוקשה, נענה רבי נטע ואמר: אילו קיבלו ישראל כל התורה כולה מלבד סמ"ע זה, הכל בכל מכל כל - רק סמ"ע זה לא, הלא היה העולם חרב, רק ע"י קבלת כל התורה כולה ללא דילוג כלשהוא ישנו קיום לשמים וארץ.

כל כך השכיל וידע איך להחשיב ולבטא גודל ערך כל דבר תורה, להבין ולהשכיל כמה יקר וחשוב כל סוגיא שלומדים וכל העמלות והגיעה הכל שוה וכדאי כי הלא כל זה הוא מתכלית ומטרת הבריה.

עיקר כח היצר שלא ילמדו הלכה ומוסר

בשיחותיו לפני בחורי אנ"ש וקהל החסידים, היה מרבה להביא את דברי מרן הבעש"ט ז"ע שאמר: היצה"ר לפעמים מניח לו לאדם ללמוד ולהתפלל, זולת על שני דברים הוא מניח את כל חילו וכל כוחו, והוא על לימוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא - הלכה למעשה, ועל לימוד ספרי יראה ומוסר, מכך הוא מפחד נוראות ומשום כך הוא מגביר ע"ז את כל כוחותיו רח"ל.

ואכן מיום עמדו על דעתו עד דאיתקטר בהאי קטירא עילאי, לא פסקה מחשבתו בעיון הלכה אליבא דהלכתא, כל השיטות והדעות שגורים היו בפיו ומונחים לו מסודרים בסדר הפלא ופלא, עד שאמרו עליו כי א"א לתפוסו ב"מגן אברהם".

וכן בספרי מוסר הגה ויגע שעות ע"ג שעות, כמו שמספר בנו הגה"ח ר' אביש שהראשית חכמה שלו היה קרוע מרוב השימוש שישב והגה בה שעות רבות בלילות בבית, וכשבנו ר' אביש קיבל מתנה מן הת"ת ספר ראשית חכמה חדש, שמר ר' נטע שיהיה לו ספר ראשית חכמה חדש ללמוד בו, אכן לא ארכו הימים וגם זה נקרע מרוב השימוש.

לימוד הלכה למעשה שקול כנגד כל המצוות

היה אומר בענין לימוד ההלכה בשם השו"ע הרב, דהנה ישנם ב' מאמרי חז"ל בגודל ענין תלמוד תורה, א' שגדול ת"ת משאר המצוות, ב' שקול ת"ת ככל המצוות, וההבדל הוא ד"גדול" היינו שמכל מצוה כשלעצמו הרי שת"ת גדול יותר ממצוה אחרת, אבל כשנצרך כל המצוות יחד אזי אין ת"ת גדול מכולם, משא"כ שקול היינו שאם נשים בצד אחת כל המצוות כולם ובצד השני ת"ת הרי שת"ת שקול ככולם, והרי"ז סתירה בין ב' המאמרים, אם ת"ת שקול ככולם או רק גדול כלפי מצוה יחידה ולא כלפי כולם.

ודקדק מתוך דברי השו"ע הרב שהתירון הוא כי ישנם ב' סוגי לימוד תורה, לימוד תורה כשלעצמה זהו אכן רק גדול ממצוה אחרת יחידה, אבל לימוד הלכה למעשה זהו שקול ככל המצוות כולם.

אכן מה שתבע תמיד מבניו יותר משאר ענינים, היה לימוד הלכה, באמרו הרבה פעמים: האסט נישט קיין כח צו לערנען גמרא וכדו', אבער לערן משנה ברורה, משנה ברורה מוז מען לערנען, [אין לך כח ללמוד אבל למוד משנה ברורה, זה חייבים ללמוד].

בבין הזמנים לנצל כל זמן מיותר ללימוד

לפני בין הזמנים היה מעורר הרבה כי בחור צריך לעזור בבית, אך בכל רגע מיותר לנצל ללימוד, ואז אחרי הלימוד הרי ממילא גם העזרה בבית הוא כבר מצב אחר לגמרי.

איך לומדים ספר "אור החיים" הק'

מספר הרה"ג ר' יוחנן שמעיה הי"ו, שפעם דיבר ר' נטע אודות לימוד ספר אור החיים הק', ואמר אודות דבריו הידועים הנפלאים על הפסוק וזאת הברכה אשר בירך משה איש האלקים, למה נקרא שמו איש האלקים.

וכותב האור החיים הק' ז"ל: ע"ד אומרם ז"ל שאם יבא הקב"ה לישב בדין עם אברהם יצחק ויעקב, אינם יכולים לעמוד בפניו, ע"כ... וכאן הודיע הכתוב כי צדיק זה נתעצם ופעל הטוב אפילו בערך בחי' הדין הרמוז באלקים ואם יבא ה' לעמוד עמו בדין יוכל כי הפליא לעשות הטוב והישר, ע"כ.

והנה יש לומדים השואלים בתמימותם וכי מזהיב לקח האור החיים הק' פירוש נפלא ונשגב כ"כ, וכי דיוק הכתובים מוכיח להדיא על כך שנוכל לדייק ולהסיק כן מדיוק הכתוב.

ואמר ר' נטע ע"ז בצחות נעימות מתק לשונו, כי בעצם, מסברא, הלומדים השואלים כן צודקים בשאלתם, כי איך נוכל לדייק כן מהכתוב, אלא, התלהב ר' נטע ואמר, מוכרחים אנו לומר "מיז מען זאגן, אז דער אור החיים הק' איז גיזעצן אין הימל אין אונז אראפ געווארפן צעטעלאך, און אזוי איז דאס"!!! [כלומר שהאור

נטע ברוב מתיקות והתלהבות ואמר: "מ'רעדט נישט דא עפעס וועגן צען טויזנט דולר, מ'רעדט דא וועגן א מגן אברהם"!!!... [לא מדברים כאן אודות איזה עשר אלף דולר... הלא מדברים כאן מ"מגן אברהם", (כלומר עסוקים אנו עכשיו בדבר היקר והכי נכבד שיש בעולם, מבררים פשוט בכנות המגן אברהם וכי יש דבר גדול מזה)].

הריקודים עם הש"ס החדש בשמינבלאך בית ישראל...

מסופר, בימי צעירותו ההם היה נוהג לקבוע מקומו לעמלה של תורה, בביהמ"ד "בית יעקב" שם היה עוסק בתורה שעות ארוכות ברציפות, בימים ובלילות, גם תלמידי חכמים נוספים היו לומדים שם, כהגאון רבי גרשון לפידות זצ"ל והג"ר יוסף רובין זצ"ל, ועוד.

באותם ימים בהם לא היו הספרים מצויים לכל דורש, היה בכך משום חידוש בכל כרך נוסף מן הש"ס שהיה בביהמ"ד, באחד הימים הגיעה בשורה טובה, כי מאן דהוא תרם ונדב "ש"ס שלם" לביהמ"ד בית יעקב, ש"ס חדש שאינו קרוע למחצה לשליש ולרביע, מציאה גדולה היה זה.

השמחה בין הת"ח הנמנים לעיל ושאר לומדי הביכ"נ, היתה עצומה עד למאוד, עד שפרצה גבולות, הם נעמדו מאליהם לפזז ולכרכר ברוב ששון ושמחה, כאשר כל אחד לוקח כרך אחר מן הש"ס לידו" בהם רקדו "הקפות" סביב הבימה, לגודל שמחתם הגדולה על הש"ס שהגיע לביהמ"ד, שהיה בעיניהם יותר ממוצא שלל רב.

הלימוד בישיבת אהבת שלום עד סוף הלילה

סיפר הגאון הגדול ר' נפתלי נוסבוים שליט"א, כי היה פוגש ברבי נטע רבות בישיבת "אהבת שלום" כשהוא לומד עם האדמו"ר מרחמיסטריווקא זצ"ל, מידי יום כשהיה הגאון שליט"א בא לפנות בוקר לשיבה, היה מוצא אותם שקועים בתלמודם עוד מליל הקודם... סוגיות רבות בש"ס עם הראשונים, ליבנו בעין הדק היטב, במשך לילות שלימות, זמן לימודם באותם ימים, היה עד בסביבות השעה ארבע לפנות בוקר.

[**ומספרים** אודות לימודם, כי פעם למדו יחד ש"ך ארוך בחושן משפט שהוא מביא הרבה ראיות על ענין מסויים, לאחר זמן רב, כשיצא להם לדבר אודות דברי הש"ך, שמע ר' נטע איך שהאדמו"ר מרחמיסטריווקא זצ"ל יודע וזוכר על בורין כל הראיות אחת לאחת כסידור, והתפעל ר' נטע על גודל כח הזכרון שלו, והתבטא על כך בפני האדמו"ר, ענה לו האדמו"ר בענותנות ואמר, כי אין זה כח הזכרון, אלא פשוט אתה בכשרונותיך הגדולים היה מספיק לך ללמוד כמה פעמים ולהבין הש"ך על בורין, אמנם אני לא היה מספיק לי בזאת, ע"כ אחרי שגמרנו ללמוד יחד הוכרתי לחזור על הש"ך עשרים ושש פעמים עד שהבנתי על נכון, ולכן אני זוכר אותו כ"כ בבהירות...]

הרי זה תוספות בברכות...

אחד חזר פעם לפניו בשם הרה"ק מלעכוויטש ז"ע שאמר: **סגולה לכאב הראש**, להטביל חמשה חתיכות חלה במתוך המרק, ולאוכלם, מששמע כן רבי נטע, הגיב על אתר: "הרי זהו תוס' בברכות"... [כשכוונתו למה שכתבו התוס' שם (דף לו: ד"ה אמר)

החיים הק' אינו פירוש המדייק ומבאר הכתובים גרידא, אלא מרוב שגב קדושתו ופרישותו הנוראה היה פשוט יושב בשמים וזרק לנו משם פתקאות, ומה שהוא כותב הוא ברוח הקודש ממש, וכך הוא האמת, כי השיג כן ברוח קדשו ואין אחר דבריו כלום]...

בזה האופן ובאמונה הזאת, צריך ללמוד אור החיים הק' ולידע במה הדברים אמורים ושה תורה מן השמים ממש....

אילו הייתי יודע ש"ס כמו הגר"א, הייתי גם מתעכב על שאלות ודקדוקים אלו...

סיפר הגה"ח ר' חיים יצחק פקשר שליט"א, כי בהליכתו פ"א לקלויז לתפלת שחרית ביום שב"ק, פגש על הדרך את ר' נטע, ותיכף מתחיל ר' נטע, כדרכו, לדבר בלימוד.

והנה ר' נטע מתחיל לצטט קטע שלם מן הגמרא במס' שבת. ובגמרו הוא מקשה ומדייק כמה דיוקים והערות על לשון הגמרא, ואח"כ אומר לו ישוב מחודש אשר על פיה מתיישבים כל הדקדוקים באופן נפלא ומושלם. ור' חיים יצחק מתפלא לשמוע ממנו הערות ודיוקים הללו, כי הגם היותם נכונים וצודקים, אבל עיקר עסקו של ר' נטע בלימוד היה בליבון ובירור סוגיות הגמרא והבנתה בעומק הפשט והסברא וסדר השקלא וטריא ההו"א והמסקנא ושיטות הראשונים והפוסקים להבין כל דבר על בוריו וסדרו ולא היה דרכו להתעמק ולדייק דיוקים בלשון הגמרא או פלפולים וכדומה, אשר לא נוגעים לעומק הפשט...

אכן בעודו תמה וחושב, ממשיך ר' נטע ומספר לו, כי שאלות אלו נשאל ע"י אברך אחד, וגם ענה לו התירוצ המיוחד וכשראה שר' נטע לא "מתלהב" ו"עוצר" לנוכח הדיוקים וה"קושיות" הללו, - כי לא היה נוהג להתעמק בכגון דא וכנ"ל - אומר לו הלה בתרועת נצחון. היודע אתה אתה מי שואל ומקשה כל אלו השאלות וגם התירוצ המיוחד, הלא הוא הגה"ק הגר"א, [וכאילו רצה להוכיח לו ואשר אם כן ודאי תורת אמת היתה בפיה וראיה ברורה שכן צריך לשאול ולעצור בעת הלימוד על שאלות כגון אלו].

אכן ר' נטע השיב לו בפשטות ובבהירות, **אילו הייתי יודע וזוכר כל הש"ס כולו כמו הגר"א, גם אני הייתי עוצר ומתעמק על דיוקים כגון אלו...** [כלומר, שאנו אנשים פשוטים, עיקר יגיעת התורה המוטלת עלינו, הוא העיון והבירור אחרי עומק ואמיתות הפשט ובירור מהלך הסוגיא על בוריה, ובירור הדינים הסברות והטעמים בשלימותן, ושאר הדיוקים וההערות הגם כי הם נכונים וקדושים ובכלל "תורה" הם נכללים, אכן זה אינו עבורנו עיקר הלימוד. כי עדיין אנו אמורים מקודם לידע להבין ולזכור כל הש"ס והפוסקים ע"פ פשוטן ועומקן, ורק אחרי שיודעים כבר כל הש"ס כולו וכל התורה כולה, אזי ניתן וצריך להוסיף בחקירות ודקדוקים והערות בשאר חלקי התורה, גם אלו שאינם נוגעים לפשט ולבירור ההלכה...]

לא מדובר כאן בעשר אלף דולר... מדובר כאן ב"מגן אברהם"...

גודל מתיקות התורה וחביבותה אצלו, ידוע לכל, כאשר כל חפציו לא ישוו בה, פעם כששח עם הגה"ח ר' אברהם הערש כהן בהלכה בהיותם דנים בבירור איזה קטע מוקשה ב"מגן אברהם", נענה רבי

כהן זצ"ל, היה בא אליו רבות לשאול ולברר את ספיקותיו, לפעמים אף באמצע הלילה, היו מוצאים את רבי נטע שוהה אצל רבי אברהם הערש, כשהם מלבנים יחד סוגיא או הלכה.

אחרי ברכה"ת היו צריכים ללמוד שמונה שעות...

לא היה נוח דעתיה מן השתיה בבוקר לפני התפילה תיכף אחר ברכת התורה, והיה אומר: "ברכת התורה איז נישט קיין ברכה אויף די קאווע", כי לעולם היו צריכים להתיישב תיכף אחר ברכת התורה וללמוד שמונה שעות ברציפות, קודם שתיית הקאווע, אבל אף כי אין זה באפשרות, אמנם עכ"ז ברכה"ת אינו ברכה על הקאווע... אלא יש ללמוד קודם השתיה, [יצוין שאף לילדים היה מורה לומר מקודם שתיית הקאווע לפחות את הפסוק "הושיעה את עמך וברך את נחלתך" וגו'].

אליהו מכר עצמו לעבד לעזור ליהודי ללמוד תורה, מה עלינו לעשות עבור זה...

במוצאי שבת אחת בסעודת מלוה מלכה, כששרו ניגון איש חסיד היה, שם מסופר על החסיד, ותורה מצאת כי יגעת וכו', נענה ואמר: אליהו הנביא האט זיך פארקויפט פאר א קנעכט כדי צו העלפן א אידן לערנען תורה, וויפל דארף מען טאן כדי צו העלפן לערנען?! (ופנה אף לבנותיו לזרזו בכך - העלפן דעם מאן און די קינדער בעזה"י), [אליהו הנביא מכר עצמו לעבד בכדי לעזור ליהודי הרוצה ללמוד תורה, א"כ כמה עלינו לעשות ולפעול ולעזור לזה הרוצה לעסוק בתורה (ועורר את בנותיו גם: לזכור להיות לעזר כנגד הבעל שיוכל ללמוד, וכן לעזור לבנים שילמדו וכו')...].

כשגומרים לחתן הילדים רוצים גם לחתן הנכדים ומתי ילמדו, ע"כ צריכים עכשיו לקחת עצמינו ללימוד

אמר פעם לאחד, שצריך לקחת את עצמינו ליגיעה ועמל בתורה תיכף עתה, כי בדרך כלל רגילים אינשי דעלמא לומר - כשאסיים לחתן את הילדים - איך וועל ענדיגן חתונה מאכן, אזי אקח את עצמי ללימוד, ואף הוסיף כי פעם עוד חשב אולי להאמין כי יתכן שיש דברים בגו ואולי יש קצת צדק ואמת בטענה זו של אלו הרוצים להתעסק בעניני פרנסה בתורת השתדלות כדי שיוכלו לחתן ילדיהם בכבוד ולא לפשוט יד ולבקש נדבות והלוואות.

אמנם לאחרונה שמעתי כי כשגומרים לחתן הילדים רוצים מאוד לחתן גם את הנכדים, אם כן הרי רואים כי אין לדבר סוף, ואין זה אלא מתחבולות היצר ואם נלך אחריו לא נגמור לעולם ותורה מה תהא עליה, לכך יש כבר לקחת את עצמנו ללימוד היום, תיכף ומיד ולא לדאוג על החתונות וכו'...

שהה בבית החולים בלילה כרי שיוכל ללמוד ביום...

סיפר אחיו הגה"ח ר' יוסף ציינווירט ז"ל כי בתקופת חליה של בתו (שנפטרה על פניו בילדותה) בהיותה חולה מסוכנת והוצרכו לשהות עמה בבית החולים, ראה רבי נטע כי מן ההכרח שיתבזבז זמנו ולא יוכל לשבת על תלמודו בהתמדה כהרגלו, בלית ברירה ובגודל חשקו להתמיד בלימודו, דיבר רבי נטע עם זוגתו הרבנית ע"ה והחליטו גם יחד, כי הוא ישהה בבית"ח רק בלילות, ואילו

"שנותנים הפירורים במים כו', וכן היה רגיל רבינו דוד ממי"ץ ללבן פירורים במים בלילה, כדי לאכלן בשחר וכו' כדי שיתחזק ראשו ויוכל להגיד ההלכה".

לימוד קבלה

סיפר א' מבני ירושלים שליט"א כי בהיותו ילד היה בא בליל שבת לביהכ"נ שבשכונת בתי נייטין, שם היו גם רבי נטע ורבי בנימין רבינוביץ, שלמדו ביחד, ותמיד כשבאתי היו רוצים שאלך משם ושלא אשאר שם עמהם, הבנתי תמיד שהיו לומדים אז קבלה ביחד.

וכיו"ב מספר הרה"ח יהודה אריה אוסטרליץ שכשחזרו מן הקבורה באותו לילה מר ונמחר שליוו והספידו וקברו את ר' נטע, בין אלו שישבו על האוטובוס היה גם אדמו"ר מרחמיסטריווקא זצוק"ל, כשדיברו אז אודות ר' נטע האם למד קבלה, נענה ואמר כי כאלו תפלות שר' נטע התפלל ודאי הוא שידע גם קבלה, [אזא מעריב וואס ער האט גידאווינט, דאס קען מען נישט אן לערנען קבלה...].

וכן מספר בנו הגה"ח ר' אביש, כי הוא לא ידע ולא ראה בימי חייו אם אביו הצדיק למד ועסק בספרי קבלה או לא, רק ידע וראה שעסק הרבה מאוד בספר הזוהר, אבל לא בכתבי האריז"ל ושאר המקובלים הק', אבל לאחר פטירתו שמע מהגאון החסיד רבי מרדכי ברים שליט"א שהכיר מקרוב מאוד את אביו, והוא אמר לו שר' נטע למד וידע גם קבלה.

כל גדולת העשיר התומך תורה לא מגיע לשעה אחת שלומד האברך בכולל

בהיותו פעם במעמד חנוכת בית מדרש, בו הפליאו והגדילו במעלת הנדיב הנכבד שלזכותו ייוקף כל הלימוד והמצוות שיקיימו בין כתלי הבנין, הרגיש בכמה אברכים שחלשה דעתם והתעוררו להיות מקנאים באותו עשיר, שזכה ליקר וגדולה וליזכות כה גדולה ע"י ממונו, נענה ואמר להם: אכן כל מה שדיברו בגדולתו של העשיר אמת הוא, ומעלתו של הנדיב אכן גדולה עד מאוד, הרבה יותר ממה שנאמר במעמד זה, אלא שמכל מקום כל זאת אינו מגיע לגודל מעלת 'שעה אחת' של לימוד אברך בכולל... שכך שום דבר בעולם לא ידמה ולא ישווה לגודל ערך האברך שהוגה ויגע בתורה, כל חפצ' לא ישווה בה אפילו חפצי שמים...

כך למד תמיד, וכל מה שלמד למד באופן הזה...

הגאון הגדול ר' מנדיל אטיק מירושלים, בליל הלוייה של ר' נטע כאשר הלך אחר מטתו והלך אז עם החברותא שלו שלמד עמו באותה עת מסכת עירובין והלכותיה עם הראשונים והאחרונים בעיון גדול ועמוק מאוד בהתמדה וביגיעה גדולה ועצומה, נענה בעת הלוייה ואמר לחברותא שלו, נכון אנו עוסקים עכשיו במס' עירובין בעיון עמוק ויגיעה גדולה, כך באופן הזה למד ר' נטע את כל הש"ס כולו, ותמיד כל ימי חייו, כל לימודיו היו באופן הזה, בעמקות נוראה כזאת ויגיעה עצומה...

פלפולי הלכה עם הגה"ח אברהם הערש כהן זצ"ל רבי נטע התפלפל הרבה בהלכה עם הגה"ח רבי אברהם הערש

רצונו וחפצו ולא יערכו לו לוויה מכובדת שלא כרצונו, ובחשבו (בשמעו) זאת פשוט נחה דעתו נרגעה רוחו הסוערת של ר' נטע, ואף דרש דרש ע"ז ביחיד וברבים כמה פעמים, וביטא גודל החסרון והטעות שלא חלקו לו כבודו הנכון כראוי לת"ח מופלג כזה, ואף גם ההמתקה וההסבר שהתלהב מזה מאוד מאוד איך שאדם שהוא עניו בתכלית הענוה, ורצון יראיו יעשה שאף אחר פטירתו עדיין ההרחקה מן הכבוד והצניעות מנת חלקו.

כבוד התורה

וידוע לתהלה בכלל גודל הכבוד והיקר שרחש וכיבד לתלמידי חכמים באופן נשגב ומופלא ביותר, וראו ממש איך שהוא פשוט בטל ומבוטל בפניהם, ואפי' לת"ח צעירים.

מספר הגה"ח ר' חיים יצחק פקשר, פעם בלכתי עמו ברחוב נתפעלתי לראות כאשר עבר על ידינו הגאון הגדול ר' יוסף שלום אלישיב (כשעדיין שימש כמורה הוראה בירושלים במיטב שנותיו), ור' נטע הפסיק באמצע שיחתנו ונעמד להביט ולראות איך הוא הולך, בכזה דרך ארץ ויראת הכבוד, ונחרטו הדברים בלב לראות ולהשכיל האיך ת"ח גדול וירא שמים רוחש כ"כ כבוד ויקר עצום לתלמידי חכמים ומורי הוראה...

גאון או צדיק

הגה"ח ר' דוב' צע שובקס אמר פעם לבנו הגה"ח ר' אביש שליט"א, העולם מדברים אודות צדקותו ועבודתו וקדושתו של ר' נטע ולא כ"כ אודות תורתו, אכן אני אומר לך כי היה גאון עוד יותר מאשר "צדיק" - כי כמה שידוע גודל צדקותו ומעשים הנפלאים, הרי גודל גאונותו היה עוד יותר...

וכך אמר הגה"ח ר' אברהם הערש כהן, העולם שחים כ"כ אודות צדקותו והיראת שמים של ר' נטע, ואינם יודעים עד היכן גודל למדנותו ועמקותו בתורה...

עד"ז אמר גם הגאון ר' שלמה זלמן פרוש זצ"ל.

כשמדברים בלימוד אני ג"כ "מחותן"

ממילה א' של ר' נטע, ניתן לפעמים ללמוד גם אהבת תורה מה, גם שפלות ועושה וביטול היש, יחד עם אהבת רעים.

פעם כשנכנס לקלויז בבתי הורשטיין ראה מרחוק את הגה"ח ר' צבי שרייבר שליט"א משוחח עם מאן דהו, כשניגש ר' נטע קרוב אליהם שמע שמשוחחים בדברי תורה, התערב ואמר, אז מ'רעדט אין לערנען בין איך דאך אויך א מחותן, [אם מדברים בדברי תורה אני ג"כ מחותן].

כאומר, אם מדברים שאר עניינים אין טעם ואין ענין לא' מן הצד להתערב, אבל אם מדברים בדברי תורה, הרי בזה אין שייך לומר "א' מן הצד", שכולם מחותנים שוים בזה ומה שמדברים שייך לכולם...

הלומד מכל אדם

מה נהדר היה לראות את ר' נטע כשמשוחח בדברי תורה עם צעירי התלמידי חכמים בקלויז בבאיאן או בזכרון משה, ממש כדברי איש אל רעהו ואף אל גדול ממנו, בדברו עמם בדרך ארץ ושואל אותם פשוט או מחכה שיתרצו ויפרקו לו קושיא או הערה

במשך הימים תהיה הרבנית עם הבת, כך יוכל רבי נטע לישב ולהגות בתלמודו ועבודתו כל היום ללא הפרעה, ומפני גודל הקושי שבדבר, הסכים בעבור זה להבטיח לה כי מחצית מן התורה שילמד אז, יהיה שלה ולזכותה... והשומע עומד ומתפלא, גם בעת צרה כזאת יחד עם כל הצער הגדול שראו עליו אז, והדאגה וההשתדלות עבודה במדה מרובה, הדאגה והמחשבה אודות לימוד התורה אינו משה ממנו לרגע...

היכן לוקחים כזה אהבה ללימוד התורה כר' גרשון לפידות...

ביו"ט א' דפסח התפרץ ואמר פעם - בביהכנ"ס בבוקר - בהתפעלות ובהתלהבות עצומה, כשאינו יכול לכבוש ולהצניע את אהבת התורה שלו, "ווי נעמט מען אזא ברען צו א בלאט גמ' ווי רבי גרשון", כשהכוונה להגאון רבי גרשון לפידות, שהיה גר בבית ישראל ליד מקום מגוריו של הרה"ח ר' דוד זלצמן - חמיו של רבי נטע, כי לביל פסח אחר התפלה בביהכ"נ באיאן, אחרי שעייבבו כמה אנשים את רבי נטע בשאלותיהם השונות, ורק לאחר שעזבוהו לנפשו פנה והלך לעבר בית אביו הגה"ח רבי יהושע זצ"ל - שהיה ברחוב עונג שבת בשכונת מאה שערים - משם הלך לבית חמיו שבשכונת בית ישראל, שם ישב וערך את ה"סדר" אצל חותנו, כך שכבר עבר זמן ניכר מן הלילה ומעת סיום התפלה ועד עריכת הסדר.

והנה כשעבר בבית ישראל בדרכו לחמיו, פגש ברבי גרשון כשהוא הולך כבר עם גמרא גדולה בידו בדרכו לביהמ"ד, ויתלהב רבי נטע "אוואו נעמט מען אזא ברען צו א בלאט גמרא ווי רבי גרשון", כשהוא מוסיף: "ער האט דאך אויך א ידיעה אין די קליינע אותיות" והוא גם יודע גודל ערכה ומעלתה של ליל הסדר ומצוותיה וענייניה, ועכ"ז הברען והאהבה לדף גמרא גוברת וכובשת כל שאר האהבות...

מה שאמר אחרי מותו של הגה"ח ר' אשר מאיר שולמן זצ"ל

הגה"ח ר' אשר מאיר שולמן זצ"ל, הידוע בגדלותו העצומה בתורה בהתמדתו הנוראה בבקיאיותו וזכרונו ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ספרי קבלה וחסידות, כידוע שהיה גם מופלג מאוד בענוותנותו ובריחתו מן הכבוד והפרסום, ולא היה נמנע מללכת בעצמו אל החנות לקנות, או להוריד את הזבל לאשפה בעצמו, ולא חס על כבודו כלל וכלל.

מסופר שבהלוייה שלו, מחמת מקרים וסיבות שונות לא היה קהל רב כ"כ כפי הראוי לפי כבודו וגדלו וצדקותו, והגה"ח ר' נטע צינווירט היה מתהלך אחרי הלוייה בסערת נפש האיך יתכן כדבר הזה שבלוייה של צדיק חסיד וגאון כזה לא יזכו לחלוק לו כבוד הראוי, ולא מצא מנוח מענין זה, ואולי אף חשש שלא יהא ח"ו בגדר מתעצל בהספדו של חכם וכדו'.

עד שעלה על דעתו (או שאחד העירו לדבר זה ואז נרגע) כי הגה"צ ר' אשר מאיר הלא היה כל ימיו בורח מן הכבוד באמת ממש, ובודאי שהוא לא רצה בכבוד ובהדר הזה, ואדרבה מזה נלמד כמה גדול כוחו של צדיק וגאון זה, שזכה שאף אחרי פטירתו תתקיים

ויסוריו ללא שום הגבלה ושינוי, אמנם לדעתי מי שהכיר את ר' נטע לא התפלג על כך ולא היה לי שום ספק שכך יהיה, **שכן אצל ר' נטע לא היה שייך שיסורים ועגמו"נ וצער ישנו אותו כלל וכלל, כי היה כל כולו תורה ויר"ש ודביקות בה' ועצמותו וגופו והרגשותיו כאילו לא קיים**, תמיד בכל עת ובכל מצב, וע"כ פשוט היה שלא ישתנה בכח זה דביקותו בתורה בעת החולי ויסוריו, (ומה שהיה חידוש בעיני הוא רק קבלתו היסורים בהבלגה ובשתיקה באופן מדהים ונורא, בסבלו יסורי איוב ממש כשכל גופו רותח וכואב מיסורים נוראים והוא אינו מוציא הגה מפיו, עד כדי שכך שהרופאים התחילו כבר לחשוש אולי יתכן שיש לאדם מחלה זאת בלי יסורים - זה היה חידוש בעיני, כי לא היתה לי הזדמנות ואפשרות לראות זאת מקודם...).

נטע בן ברכה לפתיחת הלב בתלמוד תורה

מספר הרה"ח ברוך הוכרמן הי"ו, בחור צעיר לימים הייתי והגעתי לירושלים להיכנס אל הקו"פ אל מו"ר הרה"ק הבית ישראל מגור זצוק"ל, בחול המועד תשל"ב, כנהוג לקבל פני רבו ברגל, בהגיעי לבית מדרש נתקלתי במראה מיוחד ומרגש מאוד, רואה אני יהודי בעל צורה בשנות העמידה עם קפטן צהוב וידו האחת תחובה בגרטל הלבן ועומד ובוהה באוויר במין דביקות והתעמקות מיוחדת במינה, ובידו השניה אוחז בקוויטל ומכין עצמו בסילודין בהכנה דרבה לקראת הכניסה אל הרבי הק'.

לא יכולתי להוריד עיני מן המחזה הנפלא, ובעמדי לידו ראיתי את הקוויטל בה כתוב באותיות ברורות, נטע בן ברכה לפתיחת הלב בתלמוד תורה.

לא ניתן לתאר גודל ההתרגשות וההתפעלות שאחזה בי, בראותי יהודי מבוגר שכבר מטופל בבית עם בנים ובנות וכבר חיתן כמה מיוצאי חלציו וצרכים מצרכים שונים ממלאים לב כל אב ואם בשנים אלו, **והאדם הזה אינו מבקש כלום אלא "פתיחת הלב בתלמוד תורה"**, משל היה בחור צעיר בן 15 שלוקח עצמו עם פרישקייט ללימוד התורה... ועד היום אני מסוגל לשכוח מהרושם העמוק שעשה עלי המחזה הלזה.

כשהגיע לשיבת אתרי אל אחיו הגה"צ ר' יוסל וסיפרתי לו על כך, אמר לי, נו, הרי זה אחי ר' נטע...

ללמוד בגמרא "גדולה"

לא היה נוח דעתיה מזה שלומדים בגמרא קטנה שבה אותיות קטנות כשיש אפשרות ללמוד בגמרא גדולה, והיה מעורר ע"ז כשראה שמרבים לעיין בגמרא קטנה, וכן אם הסתכלו בספר בחדר חשוך שיכול ג"כ להזיק לעינים.

כי על האדם מוטל החיוב עפ"י התורה לשמור על בריאות עיניו, וכידוע העיון הממושך מדי באותיות קטנות יכול להזיק לעינים.

והיה מתבטא בצחות לשונו באמרו, שכשפותחים גמרא קטנה אפשר למצוא שם כמה וכמה "עיניים", דהיינו מן הלומדים שלמדו שם מקודם ואיבדו את עיניהם שנשארו שם בגמרא...

[ויציין מה דאיתא בשם הרה"ק החוזה מלובלין שאמר היכן מצינו מסירות "נפש" בנטיעה לצדיק, כי הטירחא וכדו' הוא מסירות "גוף", ואמר, כי מה שלומדים על הדרך בגמרא קטנה הוא

שיש לו, אף שצעירים היו ממנו בעשרים שנה ויותר הוא דן לפנייהם ומתיעץ עמו במלוא הכבוד והדרך ארץ, אשרי עין ראתה זאת.

כמו כן מסופר שכשהיה לו פעם או כמה פעמים איזה דיוק או קושיא במגן אברהם והוא ישב אז בכולל בסקוירא, הטריח עצמו וירד לקלויז בבתי הורנשטיין וניגש לצעירי התלמידי חכמים שלמדו שם א דורך רעדן דעם ענין, לברר הפשט במגן אברהם... הגם שהיו צעירים ממנו בהרבה שנים.

וכן נהג לשאול רבות לתלמידי חכמים צעירים, ואף שאלות פשוטות לפעמים, כאילו הוא לומד עם רבו, בשאלו בפשיטות "וואס איז פשט"... לא היה שום סיבה שימנע ממנו מלידע פשט בסוגיא לא בושא ולא מעמד וכבוד, אם צריך לידע פשט מה זה משנה מי יענה לו... ובפרט להתלמידי חכמים המופלגים שביניהם היה מכבדם ומוקיר אותם בצורה מיוחדת בתלותו בהם תקוות גדולות שיהיו מגאוני ורבני הדור הבא.

וואס איז פשט

מספר הגאון ר' חיים יצחק פקשר הי"ו, כי היה זה לאות ולפלא מאז לכל מי ששח בלימוד עם ר' נטע, כי מטבע האדם שכשמדבר בלימוד מתערב בשוגג או בלא יודעים גם נימות אישיות קטנות וקלושות, שאדם מנסה לגונן וליישב את סברותיו ודבריו, או שנהנה להשמיע דעתו וסברתו, ורוצה לצאת אחרי ויכוח כשידו על העליונה, אף שע"פ רוב הם רק תערובת קטנה ועיקר הלימוד הוא למען דעת האמת לאמיתה, עכ"ז המעט הזה שמתערב נותן טעם לפגם קצת (ולכן בטל ברוב)...

אכן הפליאה הגדולה היתה תמיד בעיני הלומדים, **שאצל ר' נטע מעולם לא הרגישו אפילו נטיה ונגיעה קלה וקלושה של עצמיות ואנוכיות כל דהו**, תמיד שאל והתווכח בחתירה עצומה ותמימה לדעת את האמת ולא היה משנה כלל וכלל אם כן הוא דעתו או לא, האם הוא יצא צודק או השני, דבר אחד עניין אותו כל הזמן ותו לא, "וואס איז פשט", ולא היה למאן דהו הרגשה וחשש כלשהו שיש כאן עוד איזה מטרה ונגיעה, ראו בעליל ללא שום צל של ספק כי רק זה מה שמעניין אותו...

תורה מתוך יסורים וחולי

שח ר' מיכל רבינוביץ ז"ל, לולי ראיתי זאת במו עיני לא הייתי מאמין, פעם כשהגעתי לבית החולים וראיתי איך ש"ב הגה"ח ר' סנדר פריינד יושב עמו ומדברים יחד ומתפללים בדברי הפרי מגדים, כשמעיינים אז בכמה וכמה קטעי פרי מגדים, ואני מבחין שבידו נמצא כלי מסוים אשר נותנים לאלו שצריכים לרוק הרבה, כשהוא מסתיר בידיו את פניו ואת הקערה, כדי שר' סנדר לא יראה ולא יבהל, וכך הוא יושב ומדבר עם ר' סנדר כשמפעם לפעם מכסה פניו ורוקק, ואני הבטתי וראיתי כי הקערה מלאה דם, פשוט כפשוטו, כל הזמן רקק דם ממש, כי הריאות שלו נמוקו ונמסו מעוצם המחלה והרוק שלו היה מלא דם, וכך יושב בישוב הדעת ולומד עם ר' סנדר פרי מגדים, ורק נזהר שר' סנדר לא יראה את ה"דם".

מי שהכיר את ר' נטע ידע שכך יהיה

הגה"ח ר' סנדר פריינד היה שח, אודות מה שדיברו רבים בהתפעלות על ראותם את ר' נטע שקוע כולו בתורה בעת חליו

כשרואים עליו במוחש איך כלתה נפשו מרוב השתוקקות "למסור" ולתת" להשי"ת כביכול את הדבר הכי טוב שבעולם, לוותר על המנוחה ועל טובת עוה"ז ומתיקות הארציות, בשביל לימוד התורה וקיומה, [כידוע מה שמספרים שהגה"ק החזו"א כשאמר לו אדם אחד התירוץ הנ"ל התלהב מאוד ובמשך כל היום ההוא מי שנכנס אצלו סיפר לו בהתפעלות ובהתרגשות על החסידישער תירוצו על הקושיא...].

אכן כשהתבוננו וראו את ר' נטע בעת עסקו בעבודת הק', בפרט בעסק התורה, ראו עליו במוחש את הפירוש האחר שאומרים העולם על פסוק זה שהתקיימה בו במילואה, והוא, שבראות יששכר את המנוחה שהיא טוב, וידע והבין כי אין בעולם מנוחה ועונג אמיתי כמנוחה ותענוג של עסק התורה הק', וממילא כשעסק בתורה היה לו מנוחה וטובה אמתית.

ועל ר' נטע ראו זאת תמיד, איזה אושר ושמחה ותענוגים רוחניים היו מנת חלקו כל עת עוסקו בעבודה ותורה, באופן אשר כל רואיו קינאו בו קנאת סופרים.

נקרא מסירות "נפש" כי זה בגדר ביטול תורה כשיכולין ללמוד בגמרא גדולה שהעיון והריכוז יותר ברור וקל...].

לתת ולוותר על המנוחה והנעימות בשביל התורה
וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול (מט, טו) עול תורה (רש"י שם).

והקושיא ידועה, שאם רואה שמנוחה היא טוב, ושהארץ נעמה, איך זה מהוה סיבה וטעם שלכן הוא מטה שכמו לסבול עול תורה. והגה"ח ר' נטע ציינורט בשיחותיו היה הרבה פעמים מתלהב ובווער באש אהבת תורה ואהבת השי"ת, באמרו התירוץ על קושיא זאת, בשם הגה"ק בעל עשרה למאה מאביו של הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שתירץ, כי אכן זה אומר לנו הפסוק, כי יששכר בראותו שמנוחה הוא דבר טוב והארץ נעמה, החליט ורצה לוותר ולהקריב טובה ונעימות זו, עבור השי"ת ועבור התורה הק', ויט שכמו לסבול עול תורה, ולא להתענג במנוחה וטובת הארץ. והתלהבותו של ר' נטע באמרו תירוץ זה פרצה כל גבולות,

נטיעה של תפילה

העוה"ז יש חשש שלא יהיה בבחי' וישמן ישורון ויבעט, אז תיקנו לצאת לסוכה ולקרית קהלת, להחדיר בלבותיהן של ישראל כי הכל הבלים אמר קהלת הכל הבל.

והוסיף הרה"ק מרחמיסטריווקא כשסיים מאמר זה של ר' נטע "גיט א קיק ווער האט געפרעגט די קשיא און געזאגט דעם תירוץ? ר' נטע! א איד וואס האט מיט עוה"ז נישט געהאט קיין שייכות, און ער האט אויך פארשטאנען אז מ'דארף בעטן אויף גשמיות"... [הביטו וראו, מי הוא זה ואי זה הוא שאמר קושיא זאת והתירוץ, ר' נטע!! שהוא היה יהודי שלא היה לו שייכות עם עניני עולם הזה, וגם הוא הבין שצריך לבקש ולהתפלל על עניני גשמיות. [בימים נוראים]

בעת שמו"ע שעומדים לפני המלך - יש לזיזת מכל הפרעה קטנה

מספר אחד מידידיו, כי פעם אחת כשהתפלל בזכרון משה ור' נטע עמד כבר לתפלת שמונה עשרה, והלה אחז עדיין באמצע פסוד"ז, והיות והסידור שלו היה קרוע בפסוד"ז פתח את סידורו ב"שמונה עשרה" והחליף סידורו עם סידורו של ר' נטע, והכניס לו הסידור שלו כשהוא פתוח בשמונה עשרה...

אחרי התפלה נגשתי אליו, ואמרתי לו יישר כח על הסידור, שהשתמשתי בסידור שלו, אזי שאל אותי, אה, אתה היית זה... כי לא תפס בשעת מעשה כלל מי עשה זאת, אמנם הרגיש שהחליפו סידור. והוכיח אותי ואמר לי, להזיזת עוד פעם שלא לעשות כזאת - בהסבירו בנועם בטוב טעם "כי כשעומדים שמונה עשרה

גם ר' נטע הבין שצריך לבקש מה' על גשמיות [בימים נוראים]

סיפר הרה"ק מהרי"מ מרחמיסטריווקא זצ"ל בשם הגה"ח ר' נטע ציינורט זצ"ל שהקשה מדוע יוצאים לסוכה - המרמזת לקבוע בלבם של האדם כי כל העוה"ז אינם אלא בחי' דירת עראי ולא קבע - דוקא בימי חג הסוכות ולא בימי אלול וימים נוראים שלכאורה אז הוא הזמן המתאים לקבוע זאת בלב שעיקר הקבע אינו רק עניינים רוחניים ואילו הגשמיות הוא עראי בלחוד.

כמו"כ שאל על אמירת הקהלת שנהגו לאמרו בסוכות ולא בהימים נוראים, צריך להבין דהלא לכאורה הזמן לקבוע שהכל "הבל הבלים" הוא בהימים נוראים וכנ"ל, והיה אומר ע"ז, אילו היו שואלים אותנו באיזה ספר זאל מען זיך אריין טאן אלול, היינו אומרים לכאורה בספר "קהלת", שבו מתברר ומתאמת אצל האדם כי כל עניני העוה"ז הם הבל הבלים וכמו ששלמה המלך החכם מכל אדם מעיד ע"ז, ו"סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם", זהו לכאורה ההכנה הנכונה והמתאימה לימים הנוראים, ולמה קוראים מגילה זו דוקא בסוכות.

ואמר ר' נטע כי אילו היו קורים קהלת בימי אלול והיו יוצאים אז לסוכה, היה נקבע בנפשו של אדם שהעוה"ז אכן הבל הבלים ולא היה מעתיר ומתפלל בימי הדין על גשמיות להיות ואינם חשובים לכלום, אבל רצון ה' הוא הלא שאיש ישראל יתפלל גם על גשמיות, ולהעתיך על חיים ברכה ושלוש פרנסה טובה גזירות טובות וכו', לפיכך רק אחר הימים נוראים, כשמגיע זמן האסיף תבואת השדה, ימי שמחה, ואז ח"ו בקל יוכל האדם להימשך אחר

עתה לקראתנו ומצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, וצריך להיות לגמרי בתוך התפלה ולא לחשוב משום דבר אחר ואין שום ענין שמצדיק להיטרד עכשיו אפילו בכל דהו בגלל זה...

בימי הזקנה ניכר מה שהיה מונח בראש בימי הנעירות

מספר אחד משומעי לקחו, כי ר' נטע ישב פעם בחברת כמה אנשים זקנים, וקלטה אזנו שיחתם ששחו ביניהם והזכירו זה את זה מימי נעורם וירידת הדורות, האחד התחיל לספר בגעגועין, וזכרני כי פעם כשהיינו צעירים איז א טאמאטע איז גיווען א טאמאטע, [העגבניות היו עגבניות], גדולות חזקות אדומות ומלאות, אבל כיום איזה פנים יש להם, לא גדולות לא חזקות, בקיצור ס'איז נישט קיין טאמאטעס... ור' נטע מנענע לו בראשו כאות הסכמה... וכי מה יאמור לו...

אח"כ הגיע זקן אחר וזה השני מתחיל לספר ממה שהיה בזמנו ירידת הדורות, ומתחיל לתאר איך שהיה נהוג בצעירותו, שהיו מגיעים חסידים לבית התפלה בבוקר השכם יושבים ולומדים ומכנינים עצמם לתפלה זמן רב, ולא היו קובעים זמן מתי להתפלל, וכשהרגישו שהם מוכנים התחילו להתפלל... כל כולם היו שקועים ועסוקים בענין התפלה... לא חיפשו לגמור וליכר... ואילו כיום יש זמן, מתפללים בשעה 7, מגיעים לכל היותר בזמן שמתחילים ואח"כ מתפללים והולכים...

ר' נטע שכדרכו מכל דבר לומד ומקבל הדרכה והוראה בעבודת השי"ת, לאחר כמה שנים סיפר בשיחתו סיפור זה ממה שיצא לו אז לשמוע, כשהוא מוסיף ואומר, בוא וראה איך שבימי זקנותו של אדם מבצבץ ויוצא כל מה שהיה מונח באמת בראשו, וא"א להסתיר זאת, זה מדבר מטאמאטעס כי לדאבון לב זה מה שעניין אותו בנעורו, וזה מדבר מן עבודת התפלה החסידית...

לומר "תיבה אחת" בכל הכח

סיפר הרה"ח ר' בנימין שטיינברג, שר' נטע אמר לו פעם, כשאחד עיף מאד ואין בכוחו להמשיך בתפלתו, העצה לזה היא להחליט שהגם אם נכון הדבר שאין לך כח להמשיך להתפלל, אבל "תיבה אחת" הלא יש לך כח לומר. איין ווארט ותו לא, הרי לזה אין העייפות מפריע. ובכן יאמר תיבה אחת בכל כוחו, ואחר תיבה זו יוכל כבר לומר שוב עוד תיבה, ועוד...

תפלה לפני קונו

מספר א' מתלמידיו בתו"א, ראה ראינו את ר' נטע כל יום בתפלתו מנחה ומערב, שהתפלל בישיבה בלהב אש, כשכל התפלה מלא התלהבות ותנועותיו מלאים חן של התלהבות דקדושה, זה היה ניכר עליו בהדיא בתפלתו איך שהוא עומד לפני קונו ומדבר לפני מלך מלכי המלכים, כל צורת התפלה שלו, הנוסח והתנועות של התלהבות, היו באופן של אדם העומד ומדבר נוכח אחד שעומד מולו, ועל תנועותיו היה אפשר להכיר באיזה קטע בתפלה הוא עומד, כי תנועותיו היו כעין פירוש להמילות שהוא אומר.

לידו עמד הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ, שכידוע עמד בתפלה ללא שום נענוע, בדיקות ובשקט, כל יום לאחר התפילה היו נדברים הני תרי צדיקי בעניני עבודת ה'.

הרי עומדים לפני המלך ומדברים עמו ממש וצריך להיות לגמרי דבוק, וכל דבר קטן יכול להפריע להכוונה... ע"כ יש לזהר מאוד לא לעשות כן כשאדם עומד שמונה עשרה...

מי נפטר, היהודי של ההללו-קה של זכרון משה

מספר הרה"ג ר' יוסף בוימל, כי כשנפטר ר' נטע שמע איך שיהודי א' חסיד בעלזא שמכר טאפעט בשכונת גאולה, כששמע שנפטר ר' נטע שאל מי זה? דער איד פון די הללוק-ה'ס פון זכרון משה? [האם היהודי של ההללו-קה של זכרון משה].

כמו"כ מספר הרה"ג ר' שלום ברוך פריזנד. כי בהספדו של הגה"ח ראש הישיבה ר' יהושע העשיל ברים סיפר כי בעת שהתפללו והרעישו העולם עבור רפואתו והחלמתו של ר' נטע, ואח"כ רעשה כל ירושלים אודות פטירתו והלויה הגדולה באמצע הלילה, שאלו איזה ליטוואק אחד מי הוא זה הר' נטע הזה שאתם כ"כ מרעישים אודותיו ומדברים כ"כ הרבה ממנו.

כשהחלו לתאר לו ולהסביר לו. כשכבר תפס במי המדובר הוא שואל בהתפעלות "אה, זה מן ההללוי-ה'ס מזכרון משה" - ע"כ.

כי מי שנכנס לזכרון משה, בעת שר' נטע התפלל, לא היה שיין שלא ירגיש ויבחין כי בוער כאן תבערת אש קודש, ס'ברענט ס'פלאקערט, כל הללוי-ה בנפרד וכל פסוק בפני עצמו, היה עבודה בהתחדשות והתרגשות בפני עצמה.

ומספרים הרואים, כי בהגיעו ל"ויברך דוד" ממש כבר לא היה בזה העולם כלל... ומחזה נפלא היה לראותו איך שהוא אמר "לך ה' הגדולה... הגבורה... התפארת..." וכו'. איך שהוא אמר "אתה עשית את השמים" וכו', בכזה פלאקערדיגע אמונה ואהבת ה' - ממש כבן מלך המדבר ושופך לבו לפניו. והרגישו השומעים במוחש, איך כל תיבה נאמרת בדיקות כעומד לפני המלך ממש - ללא שום גוזמא...

כל מי שרק ראה אותו מתפלל לא יכול שלא להתפעל, כי כל הסביבה שלו רוחשת היתה "תפלה".

איך מתפללים מנחה יום לפני סוכות

כשנכנס אדם אחד פעם לזכרון משה יום או יומיים לפני סוכות בעת תפלת מנחה, צדו עיניו את ר' נטע נעמד להתפלל מנחה, כשהוא מכין עצמו בשוב הדעת ומתפלל במתינות ואריכות גדולה.

אחר התפילה ניגש אליו האדם הנ"ל ושאלו, האם יש לו כבר ד' מינים לחג הסוכות, כשענהו בשלילה, תמה הלה ושאל כאינו מאמין, וכי איך אתם עומדים ומתפללים ברוגע באריכות גדולה ובישוב הדעת כ"כ כאילו אין לכם דאגה וטירדה, הלא החג מתקרב ור' נטע ידוע ברוב חיבתו והתקשרותו למצוות ד' מינים, (ובימים אלו לא היו המינים המהודרים מצויים כ"כ בשפע כהיום) ואיך אפשר להתפלל כ"כ ברוגע.

ענהו ר' נטע בתמימות ובפשטות. נכון הדבר כי טרודים אנו במצוות הכנות לחג וקניית ד' מינים, אבל מה השייכות לכל זה אל התפלה, כשמגיעים להתפלל מנחה אין צריך לחשוב ולהיטרד לא מן הסוכה ולא מן ד' המינים, הלא מצוות תפלה ניצבת ועומדת

ווי אזוי דארף מען דאוינען, [כדי ללמדנו ולהראות לנו האריך ועד היכן צריך להיות ההתלהבות והחמימות בתפילה].

מצוה לדקדק באותיותיה

בש"ע מבואר (סימן ס"ב) דמצוה לדקדק באותיותיה ובמ"ב (סק"ב) מביא איתא בש"ס דהמדקדק שכרו שמצננין לו גיהנם, ובסימן ס"א מבואר כמה וכמה סעיפים במה שצריך לדקדק בק"ש.

ובכן, מה לא עושים בשביל לקיים ההלכה בשלימות כרצון ה', כששמע ר' נטע שגיסו הצעיר ממנו הרה"ח בצלאל ברנשטיין ז"ל בקי גדול בחכמת הדקדוק, הלך אליו פשוט "ללמוד" איך קורים ק"ש ע"פ כל כללי הדקדוק, וישב אתו על כל פרט ושינן זאת וחזר ע"ז, ומאז התחיל לקרוא יותר בדקדוק ע"פ הכללים ששמע מר' בצלאל. (מפי בנו הרה"ח אריה מרדכי הי"ו).

קריאת שמע

מספר א' מהמתפללים, כי נכנס פעם לחדר הסמוך לקלויז בהורנשטיין, ומצא את ר' נטע עומד שקוע במחשבתו, כשרגלו אחת על הספסל, וקורא קריאת שמע בדבוקות עצומה, ואהבת... את... ואף לא הבחין ולא הרגיש כלל כי מאן דהו נכנס להחדר.

מספר גיסו הרה"ח ר' חיים יצחק אייכלר, אילו לא ראינו בעינינו לא היינו מאמינים, לראות את ר' נטע בבית החולים כשהוא מלופף ביסורים נוראים ובהגיע עת קריאת שמע שחרית או ערבית, יושב על הכסא או על המטה וקורא קריאת שמע בדחילו ורחימו בשוב הדעת במתינות מלה ומלה במלא הכוונה, זמן רב היה עסוק "בקריאת שמע" (כעשר דקות ויותר).

פעם כשהגעתי אליו וראיתיו קורא ק"ש, אמרתי לו, כי הלא איתא בשו"ע ופוסקים כי רמ"ח תיבות קריאת שמע מכוונים נגד רמ"ח האיברים, וכל אבר יש לו רפואה מתיבה אחרת, ממילא ניתן לקוות כי יעזור השי"ת שהקריאת שמע תעלה ארוכה למחלתך ויסורך, ויהיה לך בזכות זה רפואה שלימה, ר' נטע כדרכו הודה לי בשמחה והכרת הטוב על דברי החיזוק.

שלא עשני גוי

כל ימיו חי ובער מאד בשמחת וקדושת היותו יהודי, סיפר מחותנו הגה"ח ר' פישל רבינוביץ זצ"ל פעם כשעבר בעיר העתיקה ופגשו שם ערבים, התלהב ואמר "שלא עשני גוי".

גם עובדיה וצמח מברכים שלא עשני גוי

סיפר הרה"ח ר' הרשל לוינזון, כשלמדתי במאה שערים סמוך למקום לימודו של ר' נטע, היה אז התקופה שלפני מלחמת ששת הימים והיה אז בארה"ב הנשיא קענעדי שזה עתה עלה לנשיאות, והיתה המולה ומרקחה גדולה בענינו, והיה לשיחה בין הבריות.

ר' נטע כדרכו ישב ולמד ולא עניין אותו מכל העסקים האלו ובאמצע כשהבחין בהמולה שבענין נשיא ארה"ב, התבטא והגיב בפליאה וכי מה כל הטרסק (העסק) שעושים ממנו, והלא כשאנו מברכים כל יום כל א' וא' מבני ישראל שלא עשני גוי, אין הכונה רק על יהודי שנושא משרה בכירה ומכובדת כקענעדי לא רק יהודי כזה מברך שלא עשני גוי אלא גם עובדיה וצמח מברכים שלא עשני גוי (עובדיה היה המנקה של הרחובות שם, וצמח היה מוכר שמאטעס במאה

כל תפלה ותפלה בהתחדשות וחיות

מספר הרה"ח ר' יעקב חנון, כל תפלה ותפלה אצל ר' נטע היה מיט א מורא'דיגע פרישקייט, באופן שהיה נראה כאילו זו לו הפעם הראשונה בחייו שהוא מתפלל, כל שמונה עשרה היה נראה כאילו זה פעם ראשונה ואחרונה שמתפלל שמו"ע, שמונה עשרה לבד ארך כעשרים דקות ויותר.

על ר' נטע ניתן להמליץ הלשון של חז"ל "בחד קטירא איתקטר" הוא לא הסיח דעת אפילו לרגע מן השי"ת, ער האט געקאכט, געברענט, עשרים וארבע שעות ביממה.

תבע הרבה מעצמו ומשומעי לקחו, שיהיה להם פרישקייט, חיות והתלהבות בעבודת ה' והיה חוזר הרבה על מאמר הרה"ק התולדות שמביא בשם הבעש"ט זי"ע שלא הגיע לעולם לחדש דברים חדשים, רק להחיות העצמות היבשות, להכניס בהם "חיות", ומביא שם לשון רש"י (ברכות נא). "חי שקורין פרי"ש", חיות, פרישקייט.

לפני התפלה כבר רואים כולם כי "הולכים להתפלל"

כן מספרים באי הקלויז כי כשהגיעו לפני התפלה לקלויז וראו את ר' נטע בעת הכנתו לתפלה, כל א' הכיר וראה כי ס'טוט זיך א גאנצע גישעפט קודם התפלה, מ'גייט דאוינען...

אליהם מצטרפים גם השכנים ומוסיפים לספר כי המחזה הנפלא איך שר' נטע עולה לקלויז עם הטלית ותפילין בידו, כשמצד א' הכובד ראש וההכנה לתפילה ניכרים ונראים לעין כל א', ומאיך נהרה של שמחה אושר וחיות שפוכה על פניו, פניו מפיקים אור יקרות, בפשטות וענוות חן וצניעות מופלגת, מחזה זה לא נשכח לעולמים, הם מציינים ברגש רב. כל תושבי בתי הורנשטיין הרגישו וחשו התעוררות בראותם שר' נטע גיט יעצט דאוינען...

למה היה צריך להיות כן ש"המגיד" יהיה בדחקות גדולה?

מספר הרה"ג ר' משה בוימל, ששמע כמה פעמים מר' נטע שדיבר אודות מה שסיפר כ"ק אדה"ז מסאדיגורא זי"ע שזקנו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע בעת שגר בעיר טורטשין היה שרוי בעניות ודחקות נוראה, בביתו לא היו עצים לחמם הבית והקור בימי החורף היה נורא והלך בבוקר לטבול בנהר בשלג ושבר את הקרח ונעליו היו קרועים ולכן בעת הליכתו על הקרקע המוקפאת נדבקו שולי הרגלים לקרח וירד מהם דם ע"ג הקרח שע"ג הקרקע, ובהגיעו לביהמ"ד גם שם שרר קור חזק למאוד, וכך התחיל המגיד להתפלל והתפלה היתה כ"כ בהתלהבות וחמימות, עד כדי כך, שבהגיעו לברוך שאמר הוזהר כ"כ, עד שמרוב החום הוכרח להוריד טליתו מראשו מגודל החום, על אף שבחוץ עדיין קפאו מקור, כך היה מדי יום ביומו.

וסיים ר' נטע ואמר, נחזי אנן, פאר וואס האט אזוי געדארפט זיין, מפני מה סיבב השי"ת שהמגיד הגדול והקדוש יצטרך לחיות בדחקות נוראה כזאת מבלי עצים לחמם הבית והבימ"ד ומבלי נעלים ראויות ושלימות, אכן אנן לדידן לא קשיא לך, המשיך ר' נטע לתרץ, שהשי"ת עשה כן, כדי אונז צו לערנען און אונז באווייזן

[יתכן שהתחיל לנהוג כן להתחיל עם החזן אף שלעצמו העדיף להתחיל מקודם ולהתפלל יותר באריכות כמו שנהג מקודם אמנם כדי שיהיה בזה תועלת לציבור, ע"י שמתחילים עם החזן יחד זה מעורר את הקהל ומלהיב אש התפלה בכל הבהמ"ד, וגם זה כבוד לתפלה שאומרים יחד עם החזן כשמתחיל הודו לה' וכולם מצטרפים...].

ה"אהבת עולם" בסוכת הקלויז

ומספר עוד ר' יוסף, פעם ביום הושענא רבא כשלא היה בקלויז מקום מספיק לשבת, והיה לי כאבים חזקים ברגל עקב מכה חזקה שקבלתי בערב החג, עליתי לסוכת הקלויז להתפלל שם בישיבה, הייתי יחיד בסוכה והתפללתי, לפתע אני נבהל לראות איך שר' נטע נכנס בסערה ורגש קודש ל"סוכה", כשסידורו בידו ואוחזו בהתרגשות מיוחדת, עד שהיה נראה כאילו אוחז ספר תורה בידו, והוא נכנס לסוכה ואני תמה ותוהה מה הולך ר' נטע לעשות כאן שהגיע לכאן בהתרגשות כזאת, ואני רואה, שלא פחות ולא יותר, הוא פשוט מתיישב ליד השולחן ומניח הסידור על השולחן ופותח באמירת אהבת עולם במתיקות והשתפכות הנפש מלה במלה כשהוא מתחנן ומתרפק בגעגועין בתפלה והודאה לבורא עולם. היה זה מחזה נורא אשר א"א לשכות, לא ניתן לתאר בכלל בפה ההתרוממות והיראת שמים ואהבת ה' ואהבת התורה שהשתפכה ממנו בעת ה"אהבת עולם", [והיה נראה שכנראה הרגיש שלא יוכל להתאפק בעת אהבת עולם מלפרוץ בקולות והתלהבות באמצע הקלויז. ע"כ יצא לסוכה, משחשב ששם ריק - להתייחד שם בתפלה והודיה לפני בורא עולם].

[ומוסיף ר' יוסל ואומר, הרגשתי אז שכדאי היה לי לסבול היסורים כל חג הסוכות בכדי שאזכה ע"י להיות בסוכה ולשמוע כזה "אהבת עולם"...].

איך יכול ר' נטע להתפלל לפני התיבה בשב"ק

כידוע כשר' נטע התפלל לא עניין אותו שום דבר חוץ מן התפלה, לא ידע מי הוא החזן ובאיזה נוסח וניגון החזן מתפלל ובאיזה פסוק מסיים החזן, וכדו'.

כשחל פעם היא"צ של אמו בשב"ק ומוחמת פְּבֹד אָם רצה להתפלל לפני התיבה והיו הקהל תמהים איך יוכל ר' נטע לבצע תפקיד זה, כי לא הורגל כלל בזה ולא עבר לפני התיבה מעולם בשבת, ואכן הוא עבר עם בנו הגה"ח ר' אביש לפני השבת על כל חלקי התפילה לברר ולשנן בכל קטע מהיכן מתחיל החזן לומר בקול.

עב"ז לא התפלל בנוסח של החזנים, כי לא נכנס כלל לראשו הניגון, אלא סיים כל קטע באמירה פשוטה וחלקה ללא נוסח מיוחד כלל, והיה לזה חן מיוחד ונעים ביותר לשמוע איך החזן מסיים במתיקות ובהתקשרות אל תיבות התפילה ללא שום נוסח, וללא שום התפעלות... כי כן הוא רצון ה' וממי יש להתפעל...

ברוך הוא אלקינו...

אלו ששמעו תפלתו של ר' נטע מתרפקים בערגה אל ניגון התפלה שלו, היה זה מיין ניגון ונוסח מיוחד שלא תוכנן ולא קיבל משום מקום, אלא נוצר ע"י התפלה עצמה, ע"י התקשרותו

שערים) מהם יש לעשות טראסק הרבה יותר מקענדי. [לא סבל היות עושים עסק וחשיבות מנשיא מדינה גוי, בזמן שפשוטי עם ממש, בהיותם יהודים המה חשובים ועולים עליו בערכם מאות מונים].

"פותח את ירך" בשירה ובזמרה

מספר א' מן הת"ח בירושלים (הר"ר ש.ה.) הייתי מגיע הרבה לזכרון משה בצעירותי, כדי לראות ולהתבונן בתפלתו ועבודתו של ר' נטע, והרבה למדתי מדרכיו ב"ה, פעם אחת בהיותו יושב בהיכל ביהכ"נ הגדול בזכרון משה, שם לא התקיימו מניינים - אלא כל אחד ישב או עמד בפני עצמו בתפלה או בלימוד, ור' נטע גם עמד על מקומו והתפלל פסוקי דזמרה, לפתע התלהב למעלה מן הרגיל ובהיותו דבוק לגמרי בתפלתו ואינו מרגיש ואינו רואה היכן הוא נמצא ומי נמצא כאן התחיל לשיר פסוק "פותח את ירך" בקול ממש, עד שנדם קול הציבור שלמדו או התפללו, שנבהלו ותמיהו על פשר השירה וכולם נדרכו והביטו על ר' נטע בעת התלהבותו ושירתו, והוא עצמו אינו מרגיש מאומה מהנעשה ולא הבחין שכולם שותקים ונועצים עיניהם בו...

תפלה רק לשם ה'

כשדיבר פעם אודות תפלה לשם ה' התבטא ואמר, כ"י ששמאריך ועוסק בעבודת התפלה משום שהוא "דאווינער" [כלומר שגישתו לתפלה הוא בהרגשת ישות מסוימת כי הוא "דאווינער" וזהו מעמדו ומעלתו וע"כ מתפלל] אמנם נמצא שאדם כזה שוב מכין על עצמו בתפלתו, ולא כן צריך להיות האמת, כי צריך להתפלל אך ורק בשביל שכך רוצה ה' וכך ציוה לנו פשוט ובפשטות, בלי שום חשבונות והרגשות אחרות.

ה"פסוקי דזמרה" שלו בקלויז בבתי הורגשטיין בשבת קודש

מספר הרה"ח יוסף רובינשטיין ה"ו. בבחורותי כשלמדתי בישיבת רוז"ן והתפללתי בקלויז, זכיתי לראות עבודת התפלה של ר' נטע, התפלה בדביקות עצומה - בהתלהבות פנימית, כשכולם הכירו וראו כי הוא מנסה להצניע ההתלהבות בפנים ולהתאפק, כל עת התפלה ראו איך שהוא בוער כאש, מופעם לפעם ניגש אל העמוד שמתחת העזרת נשים ומתחיל קפיטל או פסוק חדש בהתחדשות, בהתלהבות הפורצת בכל פעם באופן אחר, הכירו כולם וראו כי הוא כולו בוער, ער קאכט, ער ברענט.

כשהתחיל החזן הודו לה' קראו בשמו, והוא מצטרף עמו יחד ומתחיל במתיקות ודביקות הודו לה', הרגישו נעימות ומתיקות עצומה אשר לא ניתן לתאר, גם בחורים צעירים הרגישו שתפלה זאת היא ממש לא מעלמא הדין, הרגשה שמימית עילאית הורגש במחיצתו בעת התפלה והרגשנו כי ודאי כל הפמליא של מעלה עומדים ומאזינים עכשיו לתפלתו [ע"פ רוב היה מתחיל פסוקי דזמרה הרבה קודם החזן ולפעמים התחיל יחד עם החזן, כנראה בשנותיו המאוחרות התחיל ע"פ רוב הודו עם החזן, אבל מעולם לא זכור לנו שהתחיל הוא אחרי החזן אפילו רגע אחד, אלא תיכף שהחזן התחיל, ר' נטע התחיל יחד עמו בקול ובנעימות "הודו לה' קראו בשמו" ובקלויז התחילו להרגיש שכבר מתפללים... ר' נטע דאווינט שוין... כך מספרים מתפללי הקלויז].

וקיימו מצוות ומעש"ט או בדברו אודות אמונה ועבודת ה' וכדו', וראו עליו הגליקלאכקייט, האושר והנעימות של העבודה, מחזה זה היה מפתה אותם ומזרזם לרצות ולחפץ לקחת עצמם לעבודת ה', כי ראו בעליל שאין עוד אושר ושמחה והנאה בעולם כהאושר והסיפוק והשמחה שראו על ר' נטע בעת התפילה והעבודה...

להתפלל בשבת במקום קבוע עם אנ"ש

סיפר א' מבני המשפחה, כי הגה"ח ר' נטע לא היה נוח דעתיה מן ההולכים להתפלל תפילות השבת במקומות ציבוריים, זאת מחמת כי המתפלל במקום קבוע מידי שבת, מטבע הדברים חבריו בביהמ"ד שמים לב למצבו, וכשלא נמצא שואלים אודותיו והדבר מחייבו גם מעצמו להתנהגות נכונה במשך ימי השבוע בהתאם, וזהו שמירה נאותה עבור האדם בכל עניני הרוחניות, משא"כ כאשר פונה להתפלל במקום ציבורי, שאז אינו משועבד לציבור מכרים וחברים, וחלילה יקל על היצר לשכנעו לעשות ככל העולה על רוחו...

חסיד בלי מים ליטול ידיו לפני התפילה, הינו כשיכור בלי יין

פעם כשנכנס רבי נטע לקלוזי לפני התפילה ורצה ליטול ידיו לתפילה, אך לא היה אז מים בברז, התבטא רבי נטע בלשון זה "א חסיד אן קיין וואסער איז אזוי ווי א שיכור אן קיין וויין..."

הייתי מביא התלמידים לראות איך הוא יתפלל

סיפר הגאון רח"א פריינד שליט"א הייתי מתפלל על שראיתי את רבי נטע תמיד מתלהב מאוד בשמו"ע בברכת ברוך עלינו, מה המיוחד בברכה זו שבווער כ"כ, עד שהבחנתי שפשוט כשאני מסיים שמו"ע הוא אוחז שם.. ומספר עוד כי הייתי מביא התלמידים כשהתפלל רבי נטע, לראות וללמוד איך מתפללים.

זהירות מלהכניס פניות בלב המתפלל בהוגן

היה אומר: כשאברך עומד ביהכ"נ ומתפלל תפלה הגונה כראוי, וניגש אליו אחד אחר התפלה ואומר לו בפליאה: התפללת באופן נפלא, הרי זה לא עשה לו טובה כלל וכלל אלא להיפך גרם לו נזק והפסד עצום, הלא איינער פאר דיר האט דאס עם שוין געזאגט, הלא היצה"ר כבר אמר לו כן והאברך נלחם נגדו לבל להתגאות, והנה האברך נאבק עם היצר ואתה בא להטביעו לגמרי רח"ל, דומה זה ממש לאחד שנאבק בגלי הים ובשארית כוחותיו מנסה הוא לחזור ליבשה, מגיע אחד ושוקעו לגמרי ומטביעו בים, וכי אין זה רשעות!?, ופעם התבטא בצער רב, הלא זה ממש כרוצח, כי פשוט לפעמים הורסים לגמרי את זה שמשבחים אותו...

[עד"ז שח פעם הגה"ח ר' פישל רבינוביץ והתבטא בצער בספרו שפעם בהיותו נוכח במסיבת תנאים שמע איך אחד מספיד בדרשתו את החתן ומתאר בדיוק איך החתן מתפלל בגישמאק ובדביקות והלה פירט ממש בפרטות באיזה אופן החתן מתפלל בהשתפכות הנפש ובמתיקות, וחשבתי לעצמי ככאב ובצער רב, אם יש כבר בחור שמתפלל באמת גישמאק, צריך להפריע לו ולקלקל אותו??? הלא בדרך הטבע מעתה כשיתפלל לא יוכל להסיח דעתו מזה שעוקבים אחריו וכל תנועה שיעשה יחשוב מה אומרים ע"ז ואין מסתכלים עליו... הלא ממש הזיקו לו בזה, כי

ודביקותו אל התיבות ומשמעותם ובפסוקים ותפלות שהתעמק בהם בהתפעלות מיוחדת נוצר מזה איזה ניגון או נוסח, שהתאים למושמעות תיבות אלו [חבל שלא נשאר שום הקלטה למען נוכל לדעת ולהרגיש עד היכן הדברים מגיעים, אולם אלו שזוכרים ושמנו ללבם לקלוט ולשמוע היטב לא שוכחים זאת עד היום].

לדוגמא הרה"ח ר' ב. י. מתאר באיזה מתיקות אמר המלים הללוי-ה כי טוב זמרה אלקינו, בנוסח וניגון מיוחד כאילו היא אמירה מיוחדת בפני עצמה עוסק מיוחד סביב מלים אלו, אגאנצע גישעפט ארום די פאר ווערטער.

הגה"ח ר' ג. מ. מתאר איך פוצח היה בניגון עת אמר ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו... כמעט דבר יום ביומו, מרוב שמחה ע"ז "שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים", הוא פשוט לא היה יכול לעצור את אש השמחה וההתלהבות והתיבות אלו היה ע"פ רוב שר בשמחה ובניגון מיוחד (ניגון של ר' נטע) שנוצר ע"י ההתבוננות בתיבות אלו...

ר' ק. ש. מתאר איך שמע פ"א אותו באומרו פסוק גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר, במין מתיקות ועריבות ועמקות מיוחדת שלא מעלמא הדין, ועד היום לא ניתן לשכוח.

ר' מ. כ. מתאר בהתפעלות באיזה התעלות ודביקות עצומה אמר כל יום לך ה' הגדולה... והגבורה... והתפארת... כל מלה לשלעצמה כשמתחבר עכשיו כולו לתיבות "הגדולה" ואח"כ ל"הגבורה", בניגון מיוחד בחן ובחסד, אשר כל א' הרגיש כי הוא ממש לא בעלמא הדין...

ר' ב. מ. מתאר באיזה התעוררות ודביקות מיוחדת אמר כל שבת הפסוק כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי, כשעוטר עצמו בטליתו אז ומרגישים ממש אז ער גייט אויס פון די ווערטער...

ר' נ. פ. מתאר באיזה מתיקות אמר כל קטע של האדרת והאמונה לחי עולמים כל שורה באמירה לשלעצמה, בנעימות והתעוררות עצומה ובהרגשת אושר וזכות נפלאה, אשר לא ניתן לשכוח אותה...

ר' פ. ב. ש. מתאר איך אמר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו בהתפרצות של אהבה והודיה לה' ובאש קודש מתלקחת, אשר הילדים שישבו שם ברחו פשוט מרוב היראה וההתרגשות שאחז בהם וכהנה רבים.

הצד השווה שבכולם, שמלבד ממה שהרגישו וראו עליו וסביבו באופן כללי כל עת התפלה, א פייער, א קאך או ברען, באהבה ובדביקות במתינות ואריכות ונעימות מיוחדת אשר לא ניתן להעלות על הכתב, אבל כל מי ששם לבו להקשיב ולשמוע, נוכח לדעת כי כל פסוק וכל תיבה נאמרת מתוך התקשרות ודביקות מיוחדת בכל הלב מתוך שמחה עצומה, והיה זה בבחי' טעמו וראו כי טוב ה'.

אף אנשים פשוטים התבטאו ואמרו, כי אף שאין להם השגות ודרגות לחפץ ולרצות לעבוד את ה' כעבודת עובדי ה' המופלגים, כי לצערם הגוף והחומריות והרצון ליהנות בעוה"ז תפס מקום נכבד ביותר בראשם, אמנם בראותם את ר' נטע מתפלל, או בעוסקו בתורה או כשמדבר דברי תורה ובכלל בכל עת עבודתו

הקהל על כבוד שמים, ויש לאמרו בקול גדול.

אם ידברו בקריה"ת נלך לזכרון משה...

הרבה היה מעורר על חומר ענין הדיבור בעת התפלה ותמיד מצא את הביטויים והדיבורים הנכונים והמעוררים מאוד, ושנכנסים ללב השומעים.

ופעם בדברו אודות השבתות שיש אויפרייף בקלויז ויש קהל גדול, ולפעמים בשעת קריאת התורה יש רעש בעזרת נשים באמצע קריה"ת, שבכהאי גוונא יש לדפוק ולקרוא בקול ולומר, אם לא יהיה שקט ולא יוכלו להמשיך לשמוע קריה"ת, נפסיק את הקריאה ונלך לקרות הסדרה בזכרון משה, ונתפלל שם גם מוסף, ונחזור לכאן לאכול את הקיגל, ושפה זאת יבינו הנשים היטב והיו בשקט...

בזה ביטא בצורה מיוחדת עד היכן הדברים מגיעים וכמה צריך לעמוד על כך שלא ידברו עד שראוי מחמת כן ללכת להתפלל במקום אחר אם א"א להשקט את הרעש.

בצעירותו ראו בעת התפלה התלהבות ובזקנותו הרגיל עצמו להתפלל יותר בשקט

סיפר הרה"ח ר"נ פריינד, רבי נטע אין זיינע יונגע יארן, היה רוקד לפעמים באמצע התפלה, עד האט געטאנצט ביי "נשמת"...

ומספר הרה"ח ר' אהרן ברזל, אני עוד זוכר את ר' נטע בקלויז כשעוד היה מתפלל בקול גדול... כי אח"כ במשך הזמן הרגיל עצמו להתפלל בנוסח ריזין, ולהתאפק כמה שיכול...

צריך לרומם ולהעריך גודל הזכייה שיש לנו להתפלל

כאשר אחד מב"ב שאל: איך להכניס גדלות התפלה בלב התלמידים וכו', אם ע"י עונשים או אחרת, השיב: עס איז געווען בעלי מוסר וואס האבן פאר געשטעלט פאר'ן עולם און זיי פראמאיוסט די תאות עוה"ז, פארמאיוסט דעם עסן, דאס האט נישט אזוי מצליח געווען, חסידים האבן גענומען א אנדער וועג, זיי האבן גענומען הויך מאכן דעם עסן, שטארק, מ'קען עס מרומם זיין.

ואמר: אזוי אויך ביי תפילה, נישט ווייזן דווקא דעם שטראף, נישט שלאגן, מ'דארף הויך מאכן די זכיה וואס מיר האבן מיט תפילה, צריך להדגיש את רוממות וגודל הזכייה שיש לנו שאנו יכולים להתפלל, וזה פועל ומשפיע יותר מהדיבור על עונשים ואיומים וכדו'... [והוסיף סיפור עם הבעל התניא שאמר לחסיד שסבל הרבה ל"ע: מלאכים שרפים ואופנים זענען מקנא דעם מענטש, זיי וואלטן געוואלט מקבל זיין אויף זיך יסורי איוב כדי אראפ קומען אויף די וועלט זיך מתלבש זיין אין א גוף און זוכה זיין צו זאגן קדוש און ברכו... ואתה זכית לכך - גיי און זיי מצליח].

ראיה שצריך לומר הודו יותר לאט...

בעיצומו של חג הסוכות האחרון בעת חלישותו וחוליו הלך לביהכ"נ לתפילה, ואף ישב שם בחבורת חסידים בתוך הסוכה, וסיפר שאחד מאנ"ש טען כי יש לומר "הודו" בעש"ק ביותר איטיות, נענה ר' נטע ע"ז ואמר: הלא זה פסוק מפורש! כאשר

עד עתה התפלל בתמימות וישרות ועתה יהיה לו חשבונות רבים, וסיים ואמר, כי במקרה שהחתן לא מתפלל כ"כ באמת במתיקות ובכונה אזי יש מקום לנפח קצת את האמת ולהגזים במקצת כדי לזרז אותו שאכן יעשה כן, אבל זה שבאמת מתפלל טוב הלא זה היזק ממש...

הברכות על הקריאה בתורה

למרות שהוא בעצמו לא ביקש מעולם עליה, גם לא כשהיה לו יא"צ, אולם לפעמים כשהגבאי כיבדו בעליה, היה מברך ברכת התורה בקול אדיר, כשהוא בירך את הברכות על התורה, לא היה מי שדיבר בכל הקלויז, הוא בירכם מילה במילה, ללא ניגון, יעדער ווארט באזנדער, בכוונה, ובקול אדיר וחזק.

משה רבינו חיש שבנ"י לא יאמרו שתפלה לא מועילה...

בעת חליו של רבי נטע, ערכו עבורו יום תפילה בקלויז, קודם אמירת התהילים דרש אחיו הגה"ח ר' יוסל זצ"ל, ואמר באמצע בדבריו שרבי נטע היה אומר שתמיד היה לו קושיא, במה שאמר משה רבינו ע"ה "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", ופירש"י "שלא יאמרו עלי שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים", ולכאורה משה רבינו העניו מכל האדם יאמר מחני נא מספרך רק משום זה שלא יאמרו עליו שלא היה כדאי לבקש רחמים עליהם? כך הוקשה לו זה שנים רבות, עד שמצא רבי נטע בספר "בית אהרן" שכתב "ואתה שומע תפילת כל פה", שפחדו של משה רבינו היה שיהרהרו על גודל כח התפלה, שיאמרו כי לזה מקבלים תפלתו ולפלוגי אין מקבלים תפלתו, והרי אתה שומע תפילת כל פה...

הזהירות במורא מקדש

היה מקפיד מאוד שלא לדבר בשופו"א בעת קריה"ת אפילו בין גברא לגברא, ואף כשאחרים דיברו בעניי הלכה וכדו' והיה רוצה להתערב ולהעיר, היה מראה בתנועות ידיו וכדו', אך לא הוציא מילה מפי' [גם התפלא פעם על אלו שכן מדברים בענייני הלכה וכדו' בין גברא לגברא].

"הטובה" שעשה לנו ה"שו"ע הרב"

פעם כשדיבר בקלויז בחומר הענין לבל לדבר בעת התפלה, התבטא ואמר: "דער רב האט אונז געטאן א גרויסע טובה" דאיתא בזה"ק דברים חמורים מאוד על המדבר בבית הכנסת, והבעל התניא בהעתיקו את דברי הזה"ק בתוך "אגרת הקודש" שלו הוסיף "מאן דמשתעי בבי כנישתא בעידן צלותא", דער רב האט אונז א גרויסע טובה געטאן, שפירש שחומרת הזהר נאמרו בעיקר למי שמדבר בעת התפילה כי מפשטות לשון הזהר ניתן לפרש שמדבר על כל מי שמדבר בביהכ"נ גם שלא בעת התפלה, והרחיב הדיבור כי לכה"פ בעידן צלותא אכן יש לזהר הרבה שלא לדבר (אמר זאת בשם דודו הגה"צ ר' וועליל צ'צ"ק זצ"ל).

לומר ברכות עליה לתורה וזימון בקול גדול

כמה פעמים כשנזדמן לו לדבר מענין זה, היה מתלהב ומזכיר ומעורר לומר את ברכת העליה לתורה, ה"ברכו" בקול רם, וכן המזמן שיאמר "ברכת הזימון" בקול רם, הלא הוא מכריז בשם כל

יחד כרצון רבוה"ק, א"כ הרי יש לנו לנהוג כמנהגיהם הק', ואחד מהמנהגים הוא לבל יגש בחור לפני התיבה, אחרת אפשר ללכת לזכרון משה...

להודות ולהתפלל

פעם אחרי שרבו הק' אדמו"ר הקוה"ט מבאין זי"ע חלה מאוד בלבו, והיה במצב של סכנה, והרבו תפלות ותחנונים עבור רפואתו, כאשר הבריא בחסדי השי"ת וחזר לאיתנו קצת, ערכו אז סעודת הודאה גדולה בירושלים בקלויז, כולם שמחו והודו לה' על הישועה, ויהי באמצע הסעודה דפק ר' נטע על השולחן וביקש מהקהל לומר כמה פרקי תהלים ולהמשיך להתפלל לרפואתו השלימה של הרבי, ועורר אותם ע"ז שמלבד ההודאה והשמחה על הרפואה והישועה, בד בבד עלינו להוסיף להרבות בתפלה על העתיד.

וכמו שהיה רגיל לומר בשם הרבי מלובלין על הפסוק שנאמר אצל לאה שאמרה (כט, לה) הפעם אודה את ה' - ותעמוד מלדת, שאמר ע"ז הרבי מלובלין כי כאשר מודים לה' על העבר צריך להמשיך גם בתפילה ובקשה על העתיד, וכאשר לא בקשה אזי ותעמוד מלדת, ע"כ גם אנו בשמחתנו והודאתנו לה' על גודל חסדיו ברפואתו של הרבי, זקוקים אנו להמשיך להתפלל...

כמה צריך לעשות בשביל בן אחד שיקרא ק"ש יום א' בזמן ק"ש

מספר א' מהת"ח בירושלים, שפעם דיבר עמו ר' נטע אודות אבא אחד שבנו הבחור קשה לו לקום לפעמים לזמן ק"ש, ודיבר ר' נטע שעה ארוכה אודות זה לעשות עמו תוכנית ומבצע מיוחד שלמחרת בבוקר יבא אליו אותו הת"ח ויעיר אותו בשביל סיבה מסויימת כאילו דחופה וחשובה מאוד, ובינתיים כיון שכבר יהיה ער וכל האבא להזכיר לו לקרא ק"ש.

ותמה הת"ח הנ"ל, וכי כ"כ הרבה יש להשקיע עבור לעשות תחבולות להעיר את הבן בזמן, גם כשיודעים שכל זה לא יעזור אלא אך ורק ליום אחד?! כי כנראה שביום השני בין כך לא יהיה לו עצה, עכ"ז סבר ר' נטע כי **כדאי לאדם כל השקעה ואפילו להשקיע כמה שעות לעשות תוכנית ומבצע מיוחד, עבור בנו שיקום אפילו רק ליום אחד...** ואפי' אם בטוח הוא שלשאר הימים לא ימצא עדיין עצה...

למה מתמלא שמחה כשנטיעה ואמר אתה חונן

סיפר הרה"ח ר' בנימין שטיינברג, ששמע פעם אותו אומר בין דבריו, כי בתפלת שבת אם קרה פעם שטעה והתחיל "אתה חונן" אף שזה צער ועגמו"נ עכ"ז הרי הוא גם מתמלא אז שמחה.

ר' בנימין לא הבין למה יש לשמוח ע"ז, ור' נטע ממשיך ומבאר, כי הנה איתא בבאר היטב (סי' קסח סק"א): מי שאירע לו כן, - שאמר אתה חונן בשבת - ידאג כל השבת דהוא סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשובה, של"ה הק', עכ"ל.

והנה הלא ה"תשובה" היא מצות עשה מן התורה ככל המצוות, וכל מצוה הלא יש לעשות בשמחה. ולכן מתמלא שמחה כדי לקיים מצות תשובה בשמחה...

[הוא עצמו לא המשיך וביאר גודל השמחה שלו, אבל אנן לדידן

כולם תמהו, אמר: מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'... (יש לציין שעל דברים אלו חזר מספר שעות לפני צאתו לביה"ח).

בחוליו הקפיד שישמעו איך מתפלל שמו"ע...

סיפר אחיו הרה"ח ר' מרדכי, בעת שכבו על ערש דוי בבית החולים, משך כמה שבועות, כמעט כל זמן היותו שם בביה"ח, לא התפלל שמונה עשרה רק כשיהיה עמו אחד שישמע תפלתו ויקשיב איך שהוא אומר כל מילה כתיקונה, כי חשש ופחד מאוד שמא לא יאמר כל המלים בשלימות כיון שהוא חולה וחלש אולי יטעה ויחסיר או יאמר מלה בטעות, [וכן מספר בנו הגה"ח ר' אביש כי היה מתפלל שמונה עשרה בקול, ונ"ל הטעם כי היות שרצה להתפלל בכוונה ובדביקות כדרכו ולא יכל לצמצם מחשבתו לכיון כשאומר בשקט, מוגדל חלישותו וחליו...].

בענין הוספות תפלות בברכת "שומע תפלה" "במהשבה"

ומוסיף הנ"ל לספר: בהגיעו לסוף ברכת שומע תפלה היה שותק משך זמן - כשהוא אינו אומר מאומה - ורק אח"כ המשיך, היו שחשבו אולי שהוא נח כעת ומנסה לחזור קצת לכוחותיו, אך בראותי כי כל פעם שתק בדיוק באותו מקום, הבנתי כי כנראה שיש דברים בגו.

וכפי שהבנתי סיבת הדבר הוא כי רצה לבקש בקשות נוספות חוץ מנוסח התפילה, ולא רצה לבקש בפה מלא, כמו ששמעתי ממנו פעם שאמר אודות זה, כי תפילות וואס חז"ל האבן מתקן געווען דארפן זיין בקביעות, די אלע זייטיגע טאר נישט זיין בקביעות, אמאל אז ס'וולט זאך - זאגט מען דאס, אבער אז מ'פירט דאס אריין אין א סדר און ס'ווערט א קביעות ווי אלע תפילות, זה כבר לא נכון, כי נישט אזוי האבן אנשי כנסת הגדולה מתקן געווען די תפילות, איז וואסשזע יא? מ'טראכט! [שנוסח התפילות שחז"ל תיקנו זהו הנוסח שצריך לומר בקביעות, אבל שאר הבקשות שאדם מוסיף אסור להיות בקביעות, רק לפעמים כשמתעורר אדם לבקש ע"ז יכול לבקש, אבל לא להכניס זאת לנוסח התפלה ולעשות מזה קביעות, כי לא כך תיקנו אנשי כנה"ג נוסח התפלה, אכן אם אדם כן רוצה לבקש, העצה היא להתפלל במחשבה], ולכן כנראה היה שותק בשומע תפלה קודם סיום הברכה, כי רצה לבקש בקשות נוספות [וכן שמעתי ממנו גם על שאר התפילות פרטיות כמו שמוסיפין ב"רפאנו" וכדו' - כשיש מצב שצריך לומר זאת אומרים - אבל שיהא זה דבר שבשיגרה, לא זהו סדר התפלה].

כשמתפללים בקלויז יש לשמור על התקנות...

בימות החול שהיה קשה להשיג מניין בקלויז, היו משתתפים כמה בחורים מהישיבה בתפילה בקלויז, והנה הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ זצ"ל, לא הרשה לבחורים להתפלל לפני העמוד בהיות כן ממנהגי באיאן, אך מפעם לפעם היו בחורים שלא הקפידו כ"כ על התקנות מחמת הקושי או שרצו לעבור לפני התיבה, והיה מזה צער לוקני החסידים, פעם כשהבחין רבי נטע בכזאת, קרא ואמר בנועם אמרתו בטוב טעם ודעת: הלא מעולם היה אפשר לנו להתפלל בזכרון משה, ומדוע אנו מתפללים כאן בקלויז? אין זה אלא מחמת כי ברצוננו להתאגד יחד חסידי באיאן ולהתפלל

ואינם רואים כלום, ואינם יודעים כלל היכן הציבור אוחז (וממילא אלו אנשים אין להם כלל שאלות כאלו...).

יודעיו ומכיריו מעידים, כי ר' נטע בעצמו גם הוא היה מאלו שלא שמעו כלום בעת שמונה עשרה.

איך מרמזים...

מספר א' ממקורביו, פעם כשמחותנו הגה"ח ר' פישל רבינוביץ חזר מחו"ל, אזי בשב"ק בבוקר בהגיעו לביהכ"נ, הרי מטבע הדברים ניגשו אליו כמה וכמה אנשים ואמרו שלום ועיכבו אותו, ומחמת הנימוס לא היה יכול לדחות אותם ושמע מה שאומרים...

לגודל פליאתו אני רואה גם את ר' נטע ניגש במין חביבות מיוחדת ומושיט את ידו לקבלת שלום, כמובן בלי להוציא מילה מהפה, לא יכולתי להתאפק ושאלתי אותו ע"ז אח"כ, הרי כבר היה באמצע התפילה, אחרי שאמרו כבר הודו וענה אותי, כי "מחותן שאני, דהיינו ש"מחותן" יש לכבד מאוד, וע"כ ניגש והושיט היד בלי לדבר...

אכן היו שהסבירו כי כנראה כונתו היתה גם כדרכו להוכיח ולרמז באופן של כבוד וללא חשש פגיעה ובושה למאן דהו, ע"כ, כשראה שיש שמעכבים את הגר"פ מלגשת למקומו וזה אומר מלה וזה אומר מלה... חפץ ורצה לרמז למנוע אותם מלדבר עכ"פ, ע"כ ניגש באופן של כבוד והושיט ידו לשלום מתוך שתיקה... אָה אָה אָה... כך שמו אל לבם והרגישו הנוכחים כי עתה הלא עת תפלה ויימנעו מלהפסיק בדיבור פה...

קטעים מתוך שיחה של כ"ק אדמו"ר מקהל חסידי ירושלים שליט"א

תפילת מנחה היאך?

...והדברים אמורים גם בכל תפילת מנחה, אף שאינו מתפלל בבית מדרשו אלא בכלל או ב'שטיבלאך', האם אז הוא צריך להיות ח"ו בגדר 'מנחה לעשיו'?! ובעיני ראיתי את תפילת מנחה של הגה"ח ר' נטע ציינורט זצ"ל, שהיה מתפלל בכל יום מנחה ב'שטיבלאך' מזה שנים' בדרכו לעבודתו בשיבת 'תולדות אהרן', והמנחה בכל יום היתה 'עבודה', ולשמוע את ה'קרבנות' שהיה בוקע מעומקי לבבו באמצע שמו"ע, ס' גיווען וואס צו הערן, [יותר מזה א"א לשמוע באמצע תפילת הלחש...], ווייל ווען מ'דארף דאווענען - דארף מען דאווענען, וכ"א צריך להשקיע כוחות בעבודת התפלה לפי דרגתו.

והגם שאין דורשין מכ"א להיות ר' נטע ציינורט אף שבהחלט כ"א יכול להיות א' ר' נטע ציינורט כשאכן יאמין בכח עבודתו - אבל לפי דרגתו אכן יתעצם בעבודתו.

נתאר לעצמינו שעשרה ר' נטע'ם יאמרו קידוש לבנה יחד, איך זה ייראה?...

וכשכל אחד משתדל לעשות חלקו אז כשמתרבים היחידים מקבל כל דבר פנים חדשות, שהרי אם יתאספו עשרה ר' נטע ציינורט'ס ויאמרו יחד קידוש לבנה, וכי שאלה היא איך ייראה קידוש לבנה שכזה?! וזה יתכן רק כשכל אחד יאמר אני הוא זה, ולא לתועלת הציבור אלא עבור חובתו, והתוצאות יבואו ממילא,

נוכל להבין היטב, כי רוב תאותו ואהבתו לכל דבר מצוה, התאוה וחשק מאוד לקיים מצות התשובה, וע"ד שאמרו בגמ' (נדרים י) חסידים הראשונים היו מתאווים להביא קרבן חטאת... ומתי יוכל ר' נטע לקיים מצות תשובה, הלא נוהר ובורח היה מכל נגיעה וסרך קל של עבירה כבורח מן האש. [וכמ"ש האחרונים על הגמ' הנ"ל שאף שחפצו לקיים כל מצוה אבל מצוה שצריך לעבור עברה איסור כגון שריפת נותר והשבת הגזילה וכדו' (עי' חת"ס) לא חפצו לעבור איסור כדי לקיים מצוה] אכן בהזדמן לידו "עבירה" כזאת שאמר בשבת אתה חונן... שע"ז מצווים ומורים הפוסקים האחרונים שצריך להרהר בתשובה, היה שש ושם על כך שזדמן לידו מצות תשובה... אלו היו ה'עבירות' של ר' נטע].

עד"ז שח פעם הגה"צ אדמו"ר דקהל חסידי ירושלים שליט"א בשם הגה"ח ר' נטע שאמר, דכשאדם טעה והתחיל אתה חונן בשבת צריך בעצם מיד להתעורר בעצבות וצער, על שנכשל כנ"ל, וצריך לעשות תשובה כמ"ש הפוסקים, אמנם כיון שצריך לעשות תשובה שהיא מצוה ככל המצוות, הלא צריך לעשותה בשמחה, נמצא שבאותו רגע שצריך להתמלא בצער ועצבות, באותו רגע גופא צריך להתעורר ולהתמלא שוב בשמחה וצהלה... [ראה בס' תפארת שלמה פר' יגש עה"פ ועתה אל תעצבו שתשובה צ"ל בשמחה כמו שאר מצוות וכן בשאר ספה"ק...].

יש מוסיפים, כי בעצם הלא ניתן לומר על כל עבירה רח"ל, שכיון שצריך לשוב צריך לעשות זאת בשמחה, אבל עכ"ז לא שייך להתבטא בלשון זה של עבירה שצ"ל בשמחה, כי לעבור עבירה הוא דבר נורא וגרוע עד מאוד ועל כל א' להכניס בלבו מורא ופחד וסלידה עצומה מן דבר עבירה, ע"כ לא נכון להתבטא שצ"ל בשמחה, אף כשהוא נכון ע"פ החשבון הנ"ל... אמנם על עבירה זו של אמירת אתה חונן ושב"ק אף שצ"ל תשובה עכ"ז ע"ז שייך להתבטא בלשון זה של שמחה...].

לימוד לפני התפלה

כידוע כמה הרבה ללמוד לפני התפלה, לפעמים למד כמה וכמה שעות, ולא הסתפק בזה שכל המעת לעת היה שקוע בתורה, אלא למד במיוחד אפילו כמה שעות לפני התפלה, כפי האפשרות,

וסיפר הרה"צ אדמו"ר מקאלשין שליט"א ששמע מא' מחבריו (כמדומה היה זה הגה"ח ר' נטע פריינד) שסיפר בעת הלווייתו, ששמע ממנו פעם באומרו, **כדי צו קענען זאגן והוא רחום מיט כונה דארף מען לערנען אפאר שעה פארן דאוונען**, ["כדי שנוכל לומר "והוא רחום" בכונה, צריך ללמוד כמה שעות לפני התפלה"].

יש יהודים שבאמצע התפלה לא שומעים כלום

סיפר הרה"צ אדמו"ר מקאלשין שליט"א שפעם ניגש אל ר' נטע אחד מאברכי הכולל בסקוירא ואמר לו כי יש לו "בעיה" שאינו יודע על בורין את ההלכות מתי מותר וצריך להפסיק באמצע התפלה לעניית אמן, או איש"ר וקדושה וכדומה ומתי לא, וכל פעם שיש לו שאלה כזאת אינו יודע מה לעשות.

אחרי שענה לו מה שענה על עצם הדין וההלכה, הוסיף ר' נטע ואמר, איך קען אידן וואס ביים דאוונען הערן זיי גארנישט און זיי זעהען גורנישט. [אני מכיר יהודים שבעת התפלה אינם שומעים

וגם הצביון יתכונן בצורה הנכונה ממילא (שם).

לא לאכול לפני התפילה גם אם יצטרך להתפלל במקום אחר

סיפר בשם הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ, שהיה איזה חסיד שהתפלל באריכות ובכונה, וכנראה מחמת חלישותו רצה לאכול לפני התפלה כדי שיוכל להתפלל עם הציבור באריכות ובכונה... אמנם ר' בנימין הורה לו, לא! עדיף שתלך להתפלל בזכרון משה מוקדם יותר ולא להתפלל בקלוז' יחד עם הקהל ולא יהיה לך באינענר דאווינען, ובלבד שלא תצטרך לאכול לפני התפלה.

[צייון כי כן גם סיפר הרה"ח ר' שלמה שרייבר על עצמו כי בזמנים שמחמת חלישותו הוצרך לאכול מוקדם התפלל יותר מוקדם ואכל אח"כ, ויותר על התפלה בקלוז' אנ"ש שלא יצטרך לאכול לפני התפלה.

והגה"ח ר' יהושע אשר רבינוביץ מספר, ששמע מהרה"ח ר' זאב דרברמדיקר שאדה"ז הרה"ק הפחד יצחק מבאין זי"ע היה פעם שהרופא ציוה שעליו לאכול מוקדם לרגל מצב בריאותו, ויצא הזמן שיצטרך לאכול לפני התפלה, ע"כ באותה תקופה הקדימו להתפלל בחצה"ק מוקדם מאוד כדי שבזמן האכילה יהיה הרבי הק' כבר אחרי התפלה.]

נטיעה של אמונה

הגשם יורד גם לשיטת הרמב"ם וגם לשיטת הראב"ד

סיפר הגה"צ ר' וולוועל צ'צ'יק זצ"ל, שעמד פעם בביהכ"נ זכרון משה בימי החורף והיה זה בעת שירד הגשם החזק הראשון בחורף זה, וכרגיל עמדו אנשים שלא היו מוכנים כ"כ לגשם וחששו לצאת לרחוב והגשם יורד ומקלח בעוז, והם ממתינים שיירגע קצת הגשם ויוכלו לרוץ לביתם.

ובמובן שכמה מן הממתנים כרגיל איבדו קצת את הסבלנות ורטנו על הגשם שתפסם בהיותם לא מוכנים לכך, וחיוו קצת בקוצר רוח ובין העומדים שם היה הגה"ח ר' נטע ציינויטש שידוע היה בגודל אמונתו וישוב דעתו וחכמתו המרובה, בכדי להרגיע ולהניח דעת אנשים רגועים ורומנים, בחן ובתבונה.

ואכן ר' נטע בעומדו שם מכרז לפתע ואומר, רבותי, הגשם היורד עכשיו הוא גם לשיטת הרמב"ם וגם לשיטת הראב"ד.

והעומדים שם מסתכלים בחוסר הבנה אל עבר ר' נטע ומחכים שיבאר דבריו לאיזה מחלוקת רמב"ם וראב"ד התכוין.

ור' נטע ברוב סבלנות מתחיל לבאר דבריו, ואומר כי הנה ידוע שיש מחלוקת ר"י ור"ש במס' שבת, במלאכה שאינה צריכה לגופה דדעת ר"י שחייב חטאת

ודעת ר"ש שפטור.

וחנה בדבר זה נחלקו הרמב"ם והראב"ד איך פוסקים, דהרמב"ם פוסק כר"י והראב"ד פוסק כר"ש.

ובשנתבונן בזה הלמאי ומדוע פסק הרמב"ם כר"י, הטעם הוא כי הרמב"ם סבר והבין בדעתו חק' כי כך הוא רצון ה' בהלכה זו שיהא כרבי יהודה והראב"ד שפסק כר"ש הוא ג"כ מטעם זה כי השיג וסבר כי רצון ה' הוא שיהא בדבר זה הלכה כרבי שמעון.

וחמשיך ר' נטע וביאר הקשר של המחלוקת לגשם הזה ואמר, כי חנה הגשם היורד עכשיו (אף כי אינו ערב ונוח לכל א' מאתנו) הוא ג"כ מחמת כי כן הוא רצון ה' שירד הגשם עכשיו, וממילא הגשם הזה הוא גם לשי' הרמב"ם וגם לשי' הראב"ד, כי שניהם מסכימים וסוברים שההלכה הוא כפי רצון ה'.

ונרגעו האנשים והשכילו לדעת את אשר חפץ ר' נטע להבינם בדרך צחות, שעל האדם להאמין שכל מה שקורה בעולם הוא בגלל שכן רוצה ה', וכמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וכו', וממילא אין לו על מה לחטון ולהתרעם ולכעוס, אלא יהיה שמח ושליח בכל מה שעושה ה', באמונה ובתמימות.

ולתבוננתו אין חקר

פעם שמע איך אנשים משוחחים על איזה ענין שמדינת אמריקה עשתה לרעת היהודים ומחמת זה עשתה רוסיה משהו אחר שיצא מזה ישועה לישראל, הדבר הפך לשיחת היום וכולם דיברו ע"ז שרואים בעליל בזה יד ה', שאמריקה תעשה רעה ועי"ז תצא טובה...

נענה ר' נטע ואמר בשם צדיקים (בשם הרבי ר' בונם) שאמר "ולתבוננתו אין חקר", תבונה היא מלשון בינה, שמבין דבר מתוך דבר, אכן אצל הרבש"ע אין שייך לומר כן שמפני שעשו כך לכן יצא כך, כי לתבוננתו אין חקר, אין אנו יכולים לומר ולחשוב כי מבינים אנו דרכי הנהגתו של השי"ת, שעשה כך כדי שיצא כך... ולתבוננתו אין חקר, זה הרבה הרבה יותר גבוה מהשגותינו ושכלינו...

מאמין או שומע הכרוז של מעלה כמה יעשה

סיפר הג"ר חיים אורי פריינד שליט"א, ששמע מר' נטע שסיפר על הרה"ק ר' מרדכי ממשרנוביל זי"ע שכידוע עסק הרבה באסיפת מעות צדקה עבור פדיון שבויים ופרנסת ל"ו צדיקים נסתרים, ועוד, והיה אומר שלפני שמתחיל לאסוף כסף בעיר פלונית הוא כבר שומע הכרוז מלמעלה יוצא, כמה עומד הוא לעשות

בעיר זו, בדיוק נפלא, לא פחות ולא יותר, וככה עושה תמיד.

בנו הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע היה מספר זאת ומוסיף ואומר על עצמו, כי אמנם הוא אינו זוכה לשמוע הכרוז לפני כניסתו לעיר כמה יעשה, אמנם גם הוא עכ"פ ביציאתו מן העיר הוא כבר יודע כמה כסף בדיוק הוא עשה.

והנה סיפור זה היו מספרים כאחד ממילתא דבדיחותא שלו אשר כידוע היה הרה"ק ר' דוד מטאלנא אומר דברי הלצה ובדיחות הדעת, שבהם היו ממונים ורמזים סודות ויחודים, אמנם לשומעים היה נראה כמילתא דבדיחותא וכדומה, [וכאילו אמר שאין כ"כ נפק"מ בינו לבין אביו אלא שאביו ידע לפני הליכתו והוא יודע ביציאתו].

אכן ר' נטע בספרו מאמר וסיפור זה הוסיף לבאר מה שיכולים אנו בעניותינו להבין ולהשכיל בדברי חכמתו של הרה"ק מטאלנא רמזיא דחכמתא והתעוררות לאמונה הנוגע גם לנו לכל א' וא'.

וזהו הלימוד, כי הרה"ק מטאלנא ברוב ענותנותו אמר, שאביו הרה"ק שומע כבר לפני כניסתו לעיר כרוז משמים בדיוק כמה כסף יעשה, והוסיף הרה"ק מטאלנא ללמדנו, דגם מי שאינו שומע, עכ"פ ביציאתו מן העיר כשרואה ויודע כבר בדיוק כמה עשה, הרי הוא מאמין - צריך להאמין באמונה שלימה - כי זהו הסכום שעליו הכריזו מן השמים מתחילה שיעשה כאן לא פחות ולא יותר, ולא חושב ולא מהרהר כלל שמא פלוני לא נתן מספיק או שבגלל היעדרו של פלוני או שאר עיכובים וסיבות שונות לא עשה מספיק כסף, אלא שבראותו כמה עשה הוא יודע באמונה שלימה בבירור גמור שכן הוא הסכום שעליו הוכרו מן השמים עבורו, ולא היה שום סיכוי להוסיף או לגרוע ואין בכח שום בן אדם לשנות זאת.

וממילא, כפי שזה שיועד מקודם כמה עתיד לעשות אין לו שום הרהור ומחשבה כל דהו, כן זה שרואה אח"כ כמה עשה יאמין שכן הוכרו מן השמים וממילא אין לו שום הרהור ותערומות וצער כל דהו.

שכן ארץ ודעה אמונה - מעשה נודא

מספרים בני המשפחה, כי הרה"ח ר' לייבל כהן היה בשנת תש"ח שבוי בדי הערכים הירדנים יחד עם עוד אברכים, ופעם אחת כבר שכב על הקרקע ושמע באזניו איך שהערכים אומרים א' לשני לחדד הסכינים למכוח בהם רח"ל, והתחיל כבר לומר ויודיו ולהכין עצמו לגרוע מכל...

תוך כדי שכיבתו על הקרקע נזכר במאמרו של ר' נטע שחזר ע"ז הרבה "שכן ארץ ודעה אמונה" אפילו ווען מ'ליגט שוין אויף די ערד [אפילו כששוכבים כבר על הארץ], שכן ארץ, גם אז ודעה אמונה, זיך פאשען מיט אמונה [לרעות ולפטם עצמו באמונה גם בשכבו על הארץ...] וחשב ר' לייבל כי הדברים אמורים ומכוונים אליו במצבו העכשווי והתחיל לחזק עצמו ב"אמונה", שאע"פ שבדרך הטבע אין שום מנוס מן המצב, אבל השי"ת הוא כל יכול גם מעל לדרך הטבע.

ובעת התחזקותו ב"אמונה", הוא לפתע שומע קול רעש מזה שהבריתים - האנגלים פורצים לאותו מקום ולפני שהלכו שאלו בקול האם נמצא כאן עוד יהודי, והגויים ענו שלא, והתחיל הוא לצעוק בקולי קולות שישנם כאן יהודים ובאו לבדוק ומצאו והצילו וחזרו לביתם בריאים ושלמים.

למה חמוד כ"כ המתאבל יותר מדי...

סיפר הרה"ג ר' יעקב מייזליש שליט"א, כשבא לנחם את ר' נטע זצ"ל עת ישב שבעה על בתו, אמר לו בין דבריו כדברים האלה:

הרמב"ם פוסק כי מי שאינו מתאבל על מיתת בני ביתו אינו מן הישוב, ער איז נישט קיין מענטש.

עוד פוסק הרמב"ם כי מי שהוא מתאבל יותר מדי הוא ג"כ אינו בן אדם.

אמנם כד נעין היטב בלשון קדשו של הרמב"ם ניווכח, כי על זה שמתאבל יותר מדי הוא כותב יותר בחריפות, ער זידלט עם מערער... וצריך להבין מה ההסבר בזה.

וביאר ר' נטע כך, כי מי שאינו מתאבל אינו מן הישוב, ער איז נישט קיין מענטש, ותו לא, אבל זה שמתאבל יותר מדי, ער מישט זאך שוין אין די הנהגה, [הוא מתערב כבר בהנהגת הבורא] זה כבר חמור ביותר, הוא מבין כי לא היה צריך להיות כן, ויותר טוב היה אילו לא קרה אסון זה, זה נקרא כבר התערבות בהנהגת הבורא...

אלו היו מחשבותיו ודבריו של ר' נטע בעת פטירת בתו וישיבתו שבעה עליה...

מ'דארף זיך שטארקן און נאך אמאל זיך שטארקן

סיפר גיסו הרה"ח ר' ישראל זלצמן, אף במצבים הכי קשים שלו התחזק תמיד באמונה ושמחה, זכורני, כשביקרתי אצלו בבית החולים בשכבו על מטת חוליו, שאלתיו מה שלומך, והשיב - בתנועת שמחה בידו - "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ואמר לי, ישראל, "מ'דארף זיך שטארקן, און נאך אמאל שטארקן", בחששו שמא ח"ו תחלוף במוחי מחשבה כל דהו בענין אמונה... ותיכף התחיל לשיר "על זאת שבחו אהובים" וכו', ניגון זה היה משורר הרבה...

כשהקב"ה מוציא דם וזדאי זה לטובה

פעם בהיותו בביהכ"נ באיין בבתי הורנשטיין נפל וקיבל מכה בראשו בבוקר אחרי התפילה, וכנראה יצא לו גם דם, לבד מן הכאב החזק שקיבל, וכמוכן שר' נטע כדרכו בכל מצב היה לו התבוננות והישוב הדעת הנכון איך לקבל כל דבר ונענה אח"כ ר' נטע ואמר, הנה מצינו במדרש דכשאליעזר עבד אברהם היה בסדום ואחד חבל לו בראשו ותבעו אליעזר למשפט לשלם לו על שעשה לו חבלה בראשו, ופסק השופט של סדום, דאדרבה, צריך אליעזר עוד לשלם להחובל על שהוציא ממנו הדם הרע וזה כעין הקזת דם שהוא רפואה, ובשמעו זאת הלך אליעזר ונטל אבן וזרק לשופט בראשו ויצא ממנו דם ואמר לו לשופט, הנה הלא עתה השופט גם חייב לשלם לי עבור הדם הרע שהוצאתי ממנו, וממילא יתן השופט

את הדמים שאני חייב להחובל בי במקומי והכל על מקומו יבוא בשלום.

והמשיך ר' נטע ואמר, הנה זה מצינו בסדרם שפסקו כן על אדם החובל בחבירו, אבל זה ברור שכשהקב"ה נותן מכה לאדם ויוצא ממנו דם הלא ודאי שאז יוצא ממנו הדם הרע שצריך לצאת ממנו, ובוודאי שיש לומר גם זו לטובה.

עוד יתגעגעו לזמנים שנתחזקו באמונה ובטחון

ובה היה רגיל הרבה לומר, עוד יתאוו ויתגעגעו על הימים האלו בהם היה עלינו להתחזק ולהתאמץ במדת האמונה והבטחון, כי אילו היינו רואים ויודעים מה נעשה ונפעל בשמים למעלה, בעולמות העליונים. מן הרגעים והשעות אלו בהם אנו מתאמצים להתחזק באמונה ובטחון, אז היינו מסתכלים אחרת לגמרי על כל דבר...

ויתבוננו חסדי ה'

רגיל היה לשנן ולומר שצריך לראות ולהתבונן בחסדי ה' עלינו תמיד, וכך היה עושה ומונה ומפרט תמיד החסדים שזכינו מאת ה' ולהודות ע"ז שה' מנהיג אותנו בחסד ורחמים טובות וישועות, והנחיל זה לב"ב ולסובביו באופן מופלא ועמוק עד מאוד, בכל מקום ובכל זמן ולכל אדם באופן המיוחד לו, ובאופן שיתקבל על הלב ויכנס ללב.

ולדוגמא, בימי הסליחות היה אומר בנועם ובחן כמה וכמה פעמים נו, איך שר ר' וועלוול פישמן (בסליחות), אה! "ומנהיג את העולם כולו במדת הרחמים, - במדת הרחמים... ומרבה להטיב..."

גם אני ידווח מסכים לדברי התוספות

פעם בהיותו בזכרון משה פגשו אדם א' ממקורביו וא"ל בהתרגשות, ר' נטע, היום אני יכול להעיד שהשי"ת הוא מלך הטוב והמטיב! (כנראה שהיה לו איזה התגלות של חסד גדול מאת ה' ורצה להביע רגשי תודה לה' בכך)

ענה ואמר לו ר' נטע במעין תוכחה בנוסח של שמחה והלצה (כנראה שרצה להעיר לו על הנוסח כאילו ש"היום" הוא יכול

"להעיד" על כך, ומה היה עד היום, וכי אנו צריכים ל"עדותו" והי' יכול לומר היום זכיתי גם אני לראות ולהתבונן בהתגלות של חסדי ה'...) וכך אמר לו הזכרת לי עכשיו, שפעם אמר לי כבר יהודי א' נוסח זה ועניתי ואמרתי לו שנזכרתי בסיפור, שפעם אחד היה יהודי שהיה לו קושיא חזקה בסוגיא אחת וחיפש ומצא בדברי התוספות תשובה על שאלתו, והתירוץ מצא מאוד חן בעיניו ושמח שמחה רבה על כך, והיהודי הזה היה שמו ירוחם, וברוב התרגשותו ושמחתו על התירוץ של תוספות שישרו מאוד בעיניו, לקח עט בידיו והתיישב וכתב לצד דברי התוספות: גם אני ירוחם מסכים לדברי התוספות..."

שאל אותו הנ"ל וכי לא טוב שאני אומר כן, ענה לו ר' נטע, אתה יכול לומר כן, אבל אני מותר לי לספר לך הסיפור הנ"ל... (כלומר, אמנם טוב שאדם מכיר ומביע רגשי תודתו לה', אבל מאידך עליו לדע ולהכיר שלא חידש כלום ובס"ה זכה לראות מקצת דמקצת מן האמת...)

מיצות מחיית עמלק על השלג כיצד
פעם היה שלג גדול בחג הפורים ואמר, כשהולכים על השלג וזה קשה וקר וכו' ואומרים גם זו לטובה אזי מקיימים בזה מצוות מחיית עמלק, והסביר ואמר למה דהנה המן שהוא מזרע עמלק אמר וכל זה איננו שווה לי, גארנישט טויג איהם נישט - וע"כ כשאומרים גם זו לטובה מקיימים בזה מחיית עמלק....

גם זה עשה ה'

היה אומר בשם הגה"ח ר' שלמה שרייבר וצ"ל, שהיה ברוגז על אלו האומרים ומדברים בנוסח כזה, אני הולך לפתוח חנות והשי"ת יעזור לי שאצליח, ואמר וכי אתה הולך לפתוח וה' יעזור לך, הלא גם פתיחת החנות זה רק בעזר השי"ת, והכל הוא רק בעזרו ית', ובלעדו לא ידים איש את ידו ורגלו.

והיה מספר על יהודי א' שהצליח בעסקיו והיה היהודי אומר שהוא חסיד באיאן... כיצד, היות שהוא שמע מאדמו"ר הפחד יצחק מבאיאן זי"ע שאמר: די וועלט זאגט אז מען טוהט העלפט דער אויבערשטער

אין איך זאג אז דער אויבערשטער העלפט טוהט מען (העולם אומרים שכשעושים השי"ת עוזר ואני אומר שכשהשי"ת עוזר אזי אפשר לעשות) והלה התחיל להתנהג לאור דברים אלו ובכל מסחר ומסחר שהיה עושה היה מרגיש ומשנן לעצמו שגם העשיה בעצמה היא רק בכח ורצון השי"ת ולא רק ההצלחה ואכן נכנס ברכה מרובה בעסקיו ובכל מעשה ידיו והצליח ועשה חיל...

איזהו עשיר השמח בחלקו

והיה אומר בשמחה ובדיחות הדעת: אלעם מיינע איז די בעסטע, מיין שטוב איז די בעסטע שטוב, מיינע קינדער איז די בעסטע קינדער, מיין לעיבן איז די בעסטער לעבן... ועד"ז הכל...

ופעם שמע א' מתלחש ואומר הלוואי הייתי מגדיל מליון ל"י, ענה ר' נטע ואמר, איך וואלט זיך מער גיפרייט ווען איך געוויין א גרעסערע דרגא אין בטחון, וואס דארף איך א מליון, דער אויבערשטער גיט מיר אלעס. (יותר הייתי שמח אילו זכיתי לדרגה יותר גדולה בבטחון, מה אני זקוק למליון, הרי השי"ת נותן לי הכל).

צריך ג' דברים להודות, לקוות ולהתפלל

יום כ"ז תשרי נכנס אליו רעו וידידו הגה"ח ר' אברהם חיים ברים, כשנכנס שאלו וואס הערט זיך, ענה ואמר מ'דארף דריי זאכן, דאנקען האפין אין בעטן.

ואז דיברו ביניהם על השאלה הידועה - דבשלמא העני מוכן איך יש לו לאכול, שדואג על פרנסתו שאין לו ומבקש מהשי"ת ומוכן איך שיש לו, אבל העשיר שיש לו ובוטח בעשרו א"כ איך באמת יש לו... והתשובה היא דכתיב ורחמיו על כל מעשיו וממילא השי"ת מרחם גם עליו שיהיה לו...

השמחה צריכה להיות בעניני דוחניות

נכנס אליו א' לבקר, ושאלו ר' נטע האם הייתם על ציון האוה"ח הק' יחד עם הרה"ק מהוסיאטין בעת מלחמת עולם השניה ענה לו, כן, ומה אמר אז הרה"ק מהוסיאטין,

שאל הלה, ענה ר' נמע, שאמר: אין ארץ ישראל וועט ער נישט האבן קיין שליטה, ער וועט נישט אריין קומען... ושאלו הלה האם אמר עוד משהו, וענה שלא... וביקש הלה, נו א גוט ווארט, מיד ענה לו ר' נמע, שבת הלא היארצייט של

ההייליגער ריז'ניער זי"ע, הוא אמר פעם ויהי הבל רועה צאן וקין היה עובד ארמה, ויהי ל' צער, להבל היה צער ע"ז שהיה עליו להתעסק בעניני עוה"ז, שרצה יותר לעסוק בעניני רוחניות, אבל מה לעשות, מוכרחים לעשות עבור הפרנסה, אבל

זה היה צער בשבילו, אבל קין "היה" לשון שמחה, שהוא היה שמח בעבודת האדמה... אלו וכאלו היו תוכן שיחותיו בבית החולים, וכששאלוהו על מצבו היה פיו מלא שבח והודיה ותקוה לה'.

פרקי אמונה אצל הגה"ק ר' נחום יאסער

אמונה וישוב הדעת בכל עת ובכל מצב

מספר היה הגה"ח ר' נמע ציינווירט זצ"ל על גודל אמונתו היוקרת בה' וקבלתו כל דבר באהבה וכישוב הדעת ממש באופן מופלא ומבהיל עד מאוד, וכה סיפר:

היה זה כאשר בתו היחידה של ר' נחום היתה חולה ל"ע (היה לו בס"ה בת א' והגיעה עמו לארץ ישראל), והיתה מאושפזת בבי"ח ביקור חולים, ופעם ביום שישי בבוקר בהגיעו אל ביתו פונה אליו הרופא ואומר לו כי מצבה של בתו מחמיר מאוד ושעותיה של בתו ספורות.

כמוכן שהדברים נכנסו בלבו כארס של עכנאי ונחרד כולו למשמע בשורה הנוראה הזאת, ואלם מיד התעשת והחל לתכנן את סדר יומו ומה עליו לעשות, ובראשונה פנה וחלץ למקוה למבול, כאמרו כי הלא "שבעת ימים לא יוכל עכשיו למבול במקוה..."

אח"כ פנה לביתו, ועל אף שהיה גדול בתורה ורב מוסמך ופוסק עכ"ז בבואו לירי מעשה חשש שמא במצב כזה תתגבר עליו השכחה וע"כ התיישב ולמד בקיצור הלכות קריעה והלכות אנינות, ונענה ואמר שלכן הוצרך לכך [מאמער וועט מען מאכן ח"ו אזאך נישט ווי די תורה הייסט], כי חשש שמא ח"ו יעשה דבר שלא כפי שהתורה מצווה, אחרי גמרו ללמוד ההלכות פנה לביה"ח, אולם באמצע הדרך נזכר ששכח לקחת את הסכין לקריעה, וחזר לקחת את הסכין.

אח"כ התבונן וחשב הלא המשנה (ברכות פט) אומרת חייב אדם לברך על הרעה בשם שמברך על הטובה, ובגמ' אמרינן ולקבולינהו בשמחה, ואחרי שהתבונן בזה, נהייתי בשמחה, כך סיפר

סיפר הגה"ח ר' נמע פריינד זצ"ל: אברכים צעירים היינו אני והגה"ח ר' נמע ציינווירט זצ"ל, יחד היינו הולכים אל הגה"צ ר' נחום זצ"ל לשמוע ממנו שיחות קודש והדרכות בעניני עבודת ה', וכידוע שהוא היה מסתופף בצלא קדישא דהרה"ק ממשורטקוב והיה מדבר מרבו הק' בהתלהבות נוראה והשמועסן שהיה אומר לנו היו נפלאים ונוראים עד מאוד, הדרכות ועצות עמוקות בעניני עבודת ה', ובמיוחד היה מדבר ומתלהב מאוד בעניני אמונה, שנחיה מתוך אמונה תמימה ואמתית ולא לשבוח לרגע ח"ו שהקב"ה מנהיג העולם בהשגחה פרטית וחבל מהשי"ת וחבל למוכה וכל יסודות האמונה, ופעם אף למד אתנו את י"ג עיקרי האמונה, מתוך פירוש המשניות להרמב"ם בהתלהבות עצומה ובהתפעלות, [והגה"ח ר' נמע ציינווירט היה הולך אליו גם לבדו ומקבל ממנו הדרכות שונות ושיחות קודש].

הלא בן רצון הבורא, ולמה אכעס?

פעם כשדיבר אתנו בעניני אמונה, אמר כך: כשאני קם בבוקר ואני רואה שהנעלי בית אינם נמצאים ע"י מטתי, אזי בא היצה"ר אלי ואומר לי שאכעס על כך, ואז אני חושב ומתבונן מי הוא זה שרצה והחליט שהנעלי בית שלי לא יהיו ע"י מטתי, הלא זה אבינו מלכנו שבשמים [ובאומרו זאת הגביה את ידו כלפי מעלה בהתלהבות ומתיקות עצומה] וממילא איך אוכל לבא לידי כעס.

ועד"ז היה תובע ומדריך את שומעי לקחו לחיות מתוך אמונה חושית ותמידית על כל פרט ופרט שהכל מתנהל מלמעלה ובהשגחה והכל לטובה וממילא אין ע"מ להתרעם או להיות עצוב.

הג"ר נחום לר' נמע, אבל אח"כ התבוננתי שוב כי אם יבא לבית החולים כשהוא שרוי בשמחה, הלא תראה זאת זוגתו הרבנית ותצטער מאוד על כך, ע"כ החליט להצניע את שמחתו בלבו פנימה ולבלי להראותה לחוץ.

וסיפר ר' נחום כי כשהגיע שוב לבית החולים פנה אליו הרופא ובישר לו כי ב"ה חל שינוי לטובה במצב הבת ויצאה מכלל סכנה, וא"כ ודאי שצריך להיות שמח עכשיו.

וסיים ר' נחום ואמר לר' נמע, אז כששמעתי הבשורה מפי הרופא, התבוננתי בדברי הבאר מים חיים שאמר על הא שנוהגין לומר בעת הלזיה יתגדל ויתקדש שמים רבא, כי מעם הדבר הוא להשריש בלבנו ולהורות לנו כי עיקר תפקידו של יהודי בכל עת ובכל מצב הוא להשתדל שיהיה "יתגדל ויתקדש שמים רבא", והסביר ר' נחום ואמר כי נראה לו, שאחרי שעזר לו השי"ת שזכה לקיים את סוד הענין הלזה עוד בחיים חיותה של בתו, שזכה לקבל הכל באהבה מתוך אמונה ושמחה, שוב לא היה נצרך לעבור כל זאת בפועל, ובוזה המתיק את הגזירה וב"ה התרפאה, וב"ה הקימה דורות של בנים וב"ב.

לעשות רצון אבי שבשמים

ובאותו ענין היה מספר עוד הגה"ח נמע זצ"ל, כי כאשר היה ר' נחום חולה בסוף ימיו ושכב במיטתו בביתו, נכנסו אליו ר' נמע והרה"ח ר' יהושע רוקח והרה"ח ר' יוסף רבינוביץ ז"ל, לבקרו, ובידעם שכל ימיו היה ר' נחום מקפיד מאוד על ענין המקוה [ובפרט שלא יעברו עליו ג' ימים בלא מקוה, וכמסופר בסיפור הנ"ל וגם מסופר כי בעת הגיעו לארץ ישראל עם האניה באמצע הדרך עצרה

האניה לתחנה קצרה - וכל א' יצא לקנות משהו... ור' נחום תיכף פנה והלך לחפש איה ימצא מקום למבול... כך שבקושי הספיק להגיע אל האניה לפני שהפליגה] וכן מה שנהג כל יום ללכת לזכרון משה לשמוע קדושה וברכו וכו' וללכת לכותל מידי יום ביומו, ע"כ בירכו אותו ואיחלו לו שיזכה להבריא ולחזור למנהגו ללכת כל יום לכותל ולשמוע קדיש וקדושה בזכרון משה וללכת למקוה.

אולם ר' נחום שכל ימיו היה חמיכה אחת של עשיית רצון ה' ללא שום פניה ורצון עצמי כ"א לעשות רצונו ית' ולגדל אמונתו התמימה והפשוטה שהכל משמים כרצון השי"ת, בשמעו את דבריהם, נענה תיכף ואמר להם, הנה בשבוע שעבר בהיותי בריא כ"ה רצה אז הקב"ה שאלך למקוה ולכותל ולשמוע קדושה בזכרון משה, אולם עכשיו בשבוע זה שהקב"ה רוצה שאהיה מוטל במיטה און ס'זאל מיר טעפען (שהיו לו כאבים ויסורים) א"כ זהו רצון השי"ת עכשיו, וממילא זהו המקוה, וזהו הכותל המערבי וזהו הקדושה והקדיש.

הלא הכל עושה האבא וממה יש להצטער

וסיפר הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ זצ"ל: שפעם בחוה"מ ישב הגה"ח ר' נחום עם זקנו הרה"ח ר' מרדכי אהרן פישמן, ודיברו ביניהם אמ"ק וסיפו"צ אודות מעלת מדת השמחה וגנות ורוע העצבות ומרה שחורה, ואני הייתי ילד עדיין ואיני זוכר כמעט כלום, אבל זאת נחקק בזכרוני היטב, שבאמצע דיבורם נענה הגה"ח ר' נחום ואמר לר' מרדכי אהרן: גלייבט מיר מרדכי אהרן, איך ווייס נישט וואס איז דאס מרה שחורה, אלעסדינגס טוהט דאך דער מאמע אין הימל, איז וואס איז דא צו זיין מרה שחורה, א טאמע, וויל דען שלעכטס טאן א קינד? פרעג איך אייך, אויף וואס איז דא צו זיין מרה שחורה [האמן לי כי איני ידוע מהו מרה שחורה, כי הלא מאמינים אנו שהכל עושה האבא שבשמים א"כ על מה יש להיות בעצבות ומ"ש, האם אבא רוצה לצער את בנו] פשוט ר' נחום לא הבין, ואצל ר' נחום לא היה מושג של

אמירה בעלמא, כי אם היה אומר כן א"כ ודאי שאחזו בכך ללא שום ספק.

אם ה' רצה שהכוס תשבר מה פשר הבהלה, אולי יש לשמוח ע"ז

וסיפר עוד הגרא"ר ז"ל, הגעתי אליו פעם בערב אחרי שחזר מכותל המערבי, והרבנית הכינה לו כוס תה, כמדומני שידעה שהתענה באותו יום, כי היה רגיל להתענות הרבה, והנה בביתו של ר' נחום היתה העניות מצויה מאוד, וממש לא היה שום כלי או חפץ ותכשיט יפה, מרוב עניות [משכורתו היתה דלה מאוד, שקיבל משיבת חיי עולם, הגם שניהל סדר יומו בביתו ואף פעם לא הגיע לחיי עולם עכ"ז הגר"פ ברנשטיין שהיה בעה"ב בחיי עולם נאות לשלום לו ככל אברך כולל בידעו רום ערכו וסדר עבודתו, אבל התשלום היה זעום למדי, וגם זקנו רמ"א פישמן היה שולח לפעמים כספים אליו, וזכורני כי תיכף בקבלו את הכסף לידו היה פותח את מגירתו והיה שם קופסא לכסף מעשר, ומיד עישר את הכספים, כך נהג בכל פרוטה שקיבל הקפיד לעשר מיד ללא איחור כלל], אולם כלי אחד היה להם בבית שהיה יפה ומהודר, הלא הוא כוס של קריסטל גדול, שבהגיע אורח לביתם או כשרצו לפאר את הארון היו מניחים את הכוס הזה ובוה הסתכמה כל עשירותם.

והנה באותו יום הכינה לו הרבנית כוס תה בתוך הכוס היפה הלזה, מסתמא מפני היותו גדול ורצתה לכבדו בכוס תה גדול עקב התענית, והניחתו על השולחן, והג"ר נחום קרא לי לשבת אצל השולחן על ידו ור' נחום הלא מעולם לא ישב באפס מעש, והחל לשוחח עמי ספורים ואמרות צדיקים ובעת שדיבר היה מתלהב כדרכו ודיבר בתנועות ידיו וגופו כרגיל, ומרוב התלהבותו לא הרגיש כאשר ידו נדחפה בשוגג אל הכוס הגדול והיפה שנפלה ארצה ונשברה לרסיסים.

בהיותי ילד וראיתי זאת, מיד נבהלתי והגבתי תיכף בקריעת צער, צו צו צו, אולם הג"ר נחום תיכף ומיד ברגע הראשון פנה אלי ולא הניח לי לסיים את הצו צו צו ואמר לי מדוע אתה עושה צו צו צו הלא אנו

מאמינים באמונה שלימה כי הכל עושה דער מאמע וכמ"ש אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה, נמצא א"כ שהכריזו עכשיו בשמים אז נחומע'ן זאל זיך יעצט צוברעכן די גלאז [שהכוס של נחום ישבר עתה] איז וואס איז דער צו צו צו, איז דאך דאס דער רצון פון דעם מאמן [מהו הקריאה הבהולה הזלו הלא זהו הרצון של האבא], אולי יש לי לשמוח בעצם על שזכיתי עתה שיזכירו את שמי בשמים, ומסיים הג"ר אליעזר כי על אף היותו ילד נחרט בלבו עמוק הדבר הזה איך שאדם אינו מאבד ישוב דעתו ואמונתו אף בעת בהלה אפי' לרגע קטן, כי תיכף ומיד על אחר עצר אותו.

כמו כן מסופר כי בביתו של ר' נחום היה כוס זכוכית של רבו כ"ק אדה"ז מששורטקוב זי"ע, ופעם ביקשו אדם א' לראות את הכוס, וכשאחזו הלה בהכוס נפל הכוס מידו בשוגג ונשבר, הלה נחרד כמובן מאוד ונבהל בחשבו על גודל הצער וההפסד שנגרם זה עתה לר' נחום... אולם ר' נחום הרגיעו תיכף ומיד, באמרו שלא קרה כלום, כי הלא כן רצה השי"ת ואין לו ע"מ להצטער, ואסף את כל השברים של הכוס בנחת וכישוב הדעת והחביאם.

הוא יגיע ברגע הנכון

סיפר הרה"צ ר' אליהו ראט זצ"ל משגיח דיישבתנו, שפעם אחת עמד בתחנת האטובוס וחיכה לקו מס' 2 ליסוע לכותל, ולידו ישב ר' נחום וגם חיכה, ורבי אליהו מידי כמה דקות הוציא ראשו והציץ לראות האם האוטובוס מגיע, ולפתע פונה אליו ר' נחום [אף שעדיין לא הכירו ולא ידע עדיין כלל שזה ר' נחום יאסער] וא"ל בלשון שאלה ותמיה, און אז דו וועסט קוקן צו ער קומט וועט דער אוטו קומען גיכער? ווען ס'איז באשערט ער זאל קומען וועט ער סייזוי קומען, [וכי אם אתה מסתכל אם האוטו מגיע האם עי"ז האוטו ימהר להגיע, הלא ברגע שנגזר מלמעלה שיגיע הוא בין כך יגיע] ואיזה תועלת יגיע לך מן ההסתכלות, תמתין בנחת וברוגע ותאמין שברגע הנכון הוא יגיע, ואז התיידד והתקרב אל הגה"ק ר' נחום ושח עמו ארוכות. (מפי הרה"ח ר' ישראל ברים ז"ל ששמע מר' אליהו)

נטיעה של הוראה

להתבונן בפשר ברכת יוצר אור וגודל החסד של האור

מן העבודות המיוחדות שראו בשיחותיו ובתפלתו של ר' נטע הוא התעמקותו המיוחדת והנפלאה במשמעותן הפנימי והשלימה של התפלה, ובפרט בעניני הודאה להשי"ת וסיפור שבחיו ונפלאותיו, והרבה משיחותיו ודיבוריו סובבו הלכו על ענין זה, ורבות מסופר על כך.

וידוע הסיפור, שאחרי פטירת בתו הקטנה ע"ה למחרת השבעה פגשו א' ממקורביו בעת הליכתו לתפלה וראה את ר' נטע שקוע במחשבתו והיה נראה כאילו שקוע קצת ביגון ואנחה, לגודל הצער אשר קרהו, ותמה הלה על ר' נטע האִךְ יוכל להיות כזאת... וניגש הלה אח"כ אל ר' נטע ושאלו בידיות מה הדאגה והצער שראיתי אותך לפני התפלה שקוע בזה.

נענה ר' נטע כמשיח לפי תומו וסיפר לו גופא דעובדא הכי הוה, בהיותו מכין עצמו לתפלה נפל במחשבתו על ענין ברכת יוצר "אור" בה אנו מברכין להשי"ת על בריאת האור, ועלה בדעתי שכאשר אנו רוצים להודות לו יתברך על בריאת האור, עלינו מקודם להתבונן בגודל מעלתו ונחיצותה של האור, וממילא התבוננתי וציירתי בדמיוני האִךְ היה נראה העולם אילו לא היה נברא האור כלל, האִךְ היו הולכים, אוכלים ומדברים... וכו' וכו', וכמה צער ועגמו"נ וקושי וטירחא היה מנת חלקנו במצב של העדר האור, ואח"כ התבוננתי שבמצב הנ"ל אם בפתע פתאום יבא א' ויחדש דבר חדש של "אור" וישתנה כל החיים שלנו וכל המעשים, כמה שמחה ורגשי תודה יהיה לנו ע"ז, וכמה הערכה והכרת הטוב יהא לנו, אז... וממילא באופן זה נוכל לגשת ולברך יוצר אור...

וסיים ר' נטע וא"ל, כשאתה ראית אותי לפני התפלה ונדמה היה לך שאני שרוי ח"ו ביגון, היה זה באותה עת בה הייתי שקוע בדמיוני במצב החושך, בכמה צער ויסורים היינו חיים אז...

ס'איז גוט

אחד מהדברים שהיה ר' נטע תמיד מרעיש ומעורר ע"ז ובמיוחד בפורים, היה ע"ז שעל האדם להיות מרגיש ומכיר בטובתו של מקום, וכמה שיש לו לפעמים צער ועגמו"נ, אסור לו לשכוח את גודל החסדים שהשי"ת עושה עמו, ושמצד הדין והיושר אין מגיע לו כלום ועצם הדבר שהוא חי ובפרט אם הוא בריא, הוא כבר צריך להודות להלל ולשבח ע"ז עד אין שיעור ולהכיר תמיד שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד והאדם אינו יודע מה טוב לו באמת ומה לא, והרבה הרבה היה מרעיש ומדבר על כך בראותו בזה מיסודות האמונה והעבודה (וכמ"ש באור החיים על הפ' וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל).

ובפורים בעת נכנס י"ן יצא סוד, היה הרבה שנים נוהג בעת שכרותו להכריז על הקמת "חברה" ששמה הוא "ס'איז גוט" ועל חברי החברה להכיר ולומר בפה מלא כי ב"ה אז "ס'איז גוט", כלומר שכל מה שקורה ועובר על האדם הוא טוב וטוב וטוב. ופעם ציוה על כל הנוכחים לעלות על הספסלים ולצעוק עוד פעם ועוד פעם ס'איז גוט ס'איז גוט ס'איז גוט [ס'איז בעסער ס'איז בעסער וכו'], ולא מצא מנוח.

ובכל שנה היה מחדש ומקים מחדש את החברה, וריעו וידידו הגה"ח ר' אברהם חיים ברים זצ"ל היה לו הרבה לעזר בענין זה, וצירפו לחבורתם עוד ועוד אנשים שהסכימו לומר ולהכיר בזה אז ס'איז גוט, והרבה אנשים היה להם חיזוק גדול מזה לכל השנה והיה ניגש לבימה ומכריז ומדבר מזה, [ופעם אמר על דברי הבית אהרן "כל מי שאינו בהסתר פנים אינו מהם" ופירש שכל מי שאינו רואה את ה"פנים" בתוך ההסתר א"כ ה"ז אינו מהם..]

וכן היה בכל יום הפורים חוזר ואומר ודורש על ענין השמחה והודאה לה' על כל דבר בכל מיני אופנים ודיבורים.

ולפעמים כשהיה מכריז על דבר "החברה", ס'איז גוט, היה מצוה לעשות "מסירת מודעה" על כל השנה שאם ח"ו במשך השנה ישכחו פעם אחת שהכל טוב און ס'איז גוט. ולא נהיה מספיק מרוצים מן המצב שה' מזמין לנו ולא מספיק שמחים, אזי אנו מגלים דעתינו שמעתי המחשבות של עצבות ושחושבים שלא טוב ה"ז בטלים ומבוטלים, ומגלים דעתנו שאנו מכירים ויודעים שהכל לטובה.

מה יתאונן אדם חי

לא היה יכול לסבול א פאר'ברוג'זנטן פנים, והיה אומר על כך, מה חסר לך, מה יתאונן אדם חי, לעבעדיג, נישט זיין ברוגז...

אמר פעם בבדיחות הדעת, אני רוצה להקים "חברה" בשם "אהבת חיים", ליב האבן צו לעבן, וכל מי שיירשם לחברה יקבל הרבה כסף וכסף וכסף... ושאלוהו מה ההתחייבות כדי לירשם בחברה, אמר, ההתחייבות הוא להירשם ב"חברה"...

בכל מצב אני שמחים, ומקיים גם להיות בריא

ומסופר כי בשמח"ת האחרון לימי חייו כאשר היה כבר חולה מאוד מאוד ובקושי הלך על רגליו, וכבר לא הגיע לביהכ"נ, והי באמצע ההקפות נשמע הקול בביהכ"נ כי ר' נטע מגיע, ויצאו חלק מן הקהל לראות ולקבל פניו, אשר כידוע עד אז היה הוא הרוח החיה בכל ההקפות כשאינו מפסיק לרגע מלרקוד ולשיר לכבוד התורה [ולא רצה להפסיק ולנוח או לדבר כי אם אפשר לדבר הלא צריך להתפלל מוסף לפני 7 שעות].

ויהי בהגיעו וכבר עלה במדריגות הקלויז נענה אליו א' מן

נמצינו למידים לימוד עצום ונפלא לכל א' בכל מצב שהוא, כי הנה בנוהג שבועלם כאשר אדם יש לו איזה שמחה או הנאה גדולה, ולדוגמא כשאדם זוכה להכניס את בנו לחופה, ובעת השמחה נזדמן לו איזה צער ועגמ"נ, כגון שהודיעו לו בתחילת החתונה כי העוף של סעודת החתונה נשרף קצת ולא היה כ"כ מוצלח, הנה טבע האדם שמתמלא צער ועגמ"נ ולפעמים ממש אינו מוצא מרגוע לנפשו, וצוועק על בעל הקייטרינג או על זה שהזמין או על בני המשפחה ודואג מה יהיה עכשיו הלא הזמנתי אורחים חשובים ונכבדים שהגיעו מכ"כ מקומות ואיך אפשר לכבדם בעוף שרוף והלא גם בזיונות יהיו לי כאן ומה יאמרו המחותנים וכו' וכו'.

אולם רבינו בא כאן ולימד אותנו, כי במקרה כזה האדם צריך לחשוב להיפך, בא וראה כמה אנשים כלל לא זכו לפני בטן או להינשא ח"ו וכמה שזכו לא זכו לנחת מהם וכמה שלא זכו להשיא אותם וכמה שהשיאו את הילדים בשידוכים פחותים ובעלי מום וכדו' וכמה שאין להם כסף לעשות את החתונה, וכו' וכו' וב"ה אתה המחזות זכית לבנים ובנים טובים ומחותנים מכובדים וב"ה כסף לחתונה יש והכל בסדר, ובס"ה מה קרה, העוף של החתונה נשרף, וזה כמובן עגמ"נ, אבל למה זה נראה כאילו אתה ח"ו אבל וחפוי ראש, הלא בס"ה חצי אחוז מכל מה שקרה כאן יש בו עגמ"נ והכל חוץ מזה הלא יפה ומוצלח, האם זה מן היושר ומן הצדק, הלא זה ממש כפיות טוב וחוסר הכרת הטוב.

וכאן ראינו שרבינו אחרי נפלו למיטת חוליו ומרותק למיטתו ביסורים נוראים, ומלמדינו כי כשיכול כבר להוציא מפיו הגה, מיד מתמלא ברגשי הודיה לה' כי הלא היה יכול להיות יותר גרוע, והאם מישחו חייב לנו משהו, וכי שילמנו על כל החסדים שקיבלנו עד עכשיו שמגיע לנו כבר כ"כ הרבה.

[וכמו שמסופר מכ"ק אדמו"ר הקוה"ט מבאיאן טשרנוביץ שאמר לחתן שהפסיד את נסיעתו להחתונה והיו צריכים לדחות החתונה ביום והיה שבור ומדוכדך, וא"ל כי אסור להיות כפוי טובה... והכל כנ"ל. הובא בספר משכנות הרועים].

והגה"ח ר' נטע היה כל ימיו מדבר וחוזר ומשיח מענין זה ומעורר תמיד כי על האדם להרגיש תמיד הכרת טובה לה' ולראות כמה טוב לו ולהאמין שהכל חסדים ורחמים מהשי"ת ולא מגיע לו כלום.

המתפללים כשראה מצבו וריחם עליו איך שהוא בקושי הולך... ר' נטע, ה' יעזור שתהיו בריאים ושמחים, זאלסט זיין גיזונט און פריילאך, ור' נטע בשמעו את הברכה [וכנראה הרגיש כאילו רואים מבינים שאינו שמח, ולפי הבנתו של ר' נטע הרי מי שאינו שמח ה"ז כאילו אינו מסכים עם מעשיו ופעולותיו של הבורא ואינו מוצא חן בעיניו והוא ברוגז ח"ו, וזה נקרא כפיות טובה, ע"כ ראה חובה לנפשו למחות] תיכף ומיד נענה ואמר בתקיפות ובנעימות, פריילאך איז מען, דער אייבערשטער זאל העלפן מ'זאל אויך זיין גיזונט"...

מוכרח להיות שזה טוב

פעם התבטא ואמר לאחי, בהיותו בבית החולים בימיו האחרונים, וא"ל חשבון פשוט שמוכרח להיות שהמצב הנוכחי הוא הכי טוב שיכול להיות. וכה א"ל, דער רבש"ע אין יכולת פעלט איהם דאך נישט, אין הטבה פעלט איהם דאך אויך נישט, איז ממילא דארף עס דאך אזוי זיין (השי"ת הלא לא חסר לו כלום ביכולת, ויכול לעשות מה שרוצה, ובהטבה גם לא חסר לו, כי הוא הטוב והמטיב עד אין סוף, א"כ מוכרח להיות שכך צריך להיות).

בהיותו בבית חולים נכנס אליו ת"ח א' ובעת שדיבר עמו נוכח לראות שיש לר' נטע כאבים ויסורים נוראים ורצה ללכת לקרוא לאחות שתתן לו משהו לשכך הכאבים, ולא נתן לו ר' נטע ללכת וא"ל ברוב ישוב הדעת ובדעה צלולה ס'איז אלעס מיט א חשבון... [הכל הוא מדויק ובחשבון] [י"א שהתכוין גם שהכל בחשבון גם מה לעשות השתדלות לשכך הכאבים ומה לא, והיות שכאן היה זה כרוך בכך ששיכון הכאב יבא ע"י הדיבור או מגע עם אשה, לכן ויתר ולא חפץ בכך...].

כשיש לו שמחה גם אם משהו לא כהוגן לא ישבח מגורל החסדים והטובות

מסופר כי כשסיפר הגה"ח ר' נטע ציינווירט לאביו הגה"ח ר' יצחק יהושע ז"ל כי כ"ק אדמו"ר זי"ע אחרי שקם ממיטת חוליו אחרי תקופה שלא היה מסוגל להוציא הגה מפיו, מיד כשחזר קצת לעצמו והתחיל לדבר אזי דיבוריו הראשוניים היו כי אסור להיות כפוי טובה להשי"ת, והודה להשי"ת על שיכול ב"ה לדבר.

והתפעל הגה"ח ר' יהושע מאוד והסביר לבנו, כי מן הסיפור הזה

לזכרון עולם ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלמה קרויס ז"ל

בן הרה"ח

ר' ישעי'הו ז"ל

נלב"ע ד' ניסן ה'תשנ"ט

הרה"ח ר' שואל אלכסנדר

ביסטריצקי ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ו' אב ה'תש"ס

ת . נ . צ . ב . ה .

שיח נמיעה

שיחת קודש שהשמיע הרב הצדיק הגאון החסיד ר' נטע ציינוורט זצ"ל לבחורי החבורות במוצאי שבת התוועדות חודש אדר תשמ"א

יש לנו הזכות לשבת יחדיו בסעודת מלוה מלכה לפני יומא דהילולא קדישא דכ"ק אדמו"ר זצוק"ל, כשמתכנסים יחד הרי כל אחד אומר "זכותו יגן עלינו" וכל אחד יושב וחושב גם את הענין של המלים הנ"ל ובפרט שיש לנו הזכות לשבת כעת עם בנו של מרן האדמו"ר זיע"א הרה"ח פע"ח ר' ישראל [ז"ל] (שליט"א) ונכדו הרה"ח פע"ח (רבי נחום דוב) [מרן אדמו"ר מבאיאן] שליט"א, בודאי אנו צריכים להודות להשי"ת על חסדו הגדול עמנו, יחד עם זאת אנו מבקשים ממנו שזכותו של כ"ק האדמו"ר יגן עלינו ועל כל ישראל.

ענין יומא דהילולא של הצדיק

איתא בספרים שהענין של הילולא של הצדיק הוא עלייתו לעולם יותר גבוה וכמו"כ איתא שצדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא והיינו שהצדיק הוא בבחינת הולך אף בעולם הבא והוא מתעלה שם מעלה מעלה ובפרט ביום ההילולא יש לו עליה גדולה, שחוץ מן העליה שיש בכל עת יש עליה מיוחדת ביום היארצייט.

וכשהצדיק עולה ונזכר שכל עלייתו באה לו מזה שהיה בעולם הזה ועבד את השי"ת, ממילא הוא נזכר בזה העולם ועושה טובה לכל אחד אלו שיש להם שייכות עמו ושרוצים לילך בדרכיו.

וכדאיתא ב"ישמח משה" שתרץ על קושיית ה"יערות דבש" על הגמ' שהמן שמח שנפל לו הגורל על חודש אדר משום דבז' אדר מת משה וע"ז מסיים הגמ' ולא ידע שבז' באדר נולד משה ובז' באדר מת משה עכ"ל הגמ', ולכאורה היה צריך לכתוב רק שבז' באדר נולד משה ולא היה צריך לכתוב שבז' באדר מת משה ואדרבה הרי זה ידע המן שבז' באדר מת משה ומהגמ' משמע שלא ידע כיון שכוללם יחד.

וע"ז מתרץ ה"ישמח משה" דהנה איתא בראשונים שביום הולדתו של אדם אז מזלו חזק, ולא קורה לו נפילה וע"ז אומרת הגמ' ולא ידע שבז' נולד ובז' מת וא"כ איך זה יכול להיות והלא א"א שיהי' לו נפילה ביום הולדתו אלא דע"כ שמיתתו של צדיק הוא בחינת התעלות ופטירתו לא היתה כלל בגדר נפילה ואדרבה עלייה ראשונה יש לו מיד בפטירתו בזה שעלה לעולם שכולו טוב.

וזה הפשט ולא ידע שבז' אדר נולד ובז' אדר מת משה, כלומר שזה שנולד בז' אדר מורה שמיתתו בז' אדר איננה בגדר נפילה אלא עליה.

חתי יגיעו מעשי למעשי רבותי

איתא חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי וכמו"כ למעשי רבוה"ק, וכפי שפי' אדמו"ר הזקן מסא"ג - שיגיעו הוא מלשון נגיעה והיינו מתי - יגיעו מעשי ואפי' נגיעה במקצת למעשה רבותה"ק, כמו"כ כאן צריך כ"א לומר מתי יגיעו - [במקצת] מעשי למעשי האדמו"ר זי"ע.

נקח נא לדוגמא מה שדיברו והזכירו כאן זה עתה, את מסירות נפשו של אדמו"ר זי"ע על כל תג ותג מתוה"ק וכפי שהאריך בזה הג"ר אברהם לייב קליין בשיחתו ונחשוב בעצמנו האם הגענו לנגיעה במקצת מזה? ובפרט כשחסידים יושבים ביחד ומברכים אחד להשני בברכת "זכותו יגן עלינו" הרי זה עוזר לנו הרבה, דער זכותו יגן עלינו העלפט דאך צו, ס'איז דאך א גיוואלדיגער עזר.

כי חמך הכל ומידך נתנו לך

סוף כל סוף אין לנו לשכוח מהפסוק (דברי הימים א, כט) כי שלך הכל ומידך נתנו לך שאפי' שכל אחד עובד את השי"ת ולכאורה מה שייך כאן שהזכות יעזור לנו, דמ"מ הרי כי שלך הכל ומידך נתנו לך, דהיינו שאל ישלה אדם א"ע לאמור הרי אני עובד את השי"ת, שכל מה שעובד את ה' הוא רק מידו של השי"ת.

זכורני כשישבנו ביחד עם הרה"ח אהרן רבינוביץ ז"ל [הוא היה מגדולי וחשובי חסידי באיאן והסתופף עוד בצילו של כ"ק מרן הפחד יצחק מבאיאן] שהתלהב וחזר כמה פעמים איך שאמר מרן ה"פחד יצחק" את הפסוק כי לך הכל ומידך נתנו לך, ר' אהרן האט זיך צוקאכט ווען ער האט איבער גיזאגט וואס ער האט גיהערט ווי דער רבי פון באיאן האט גיזאגט, וזאת למודעי שר' אהרן לא היה קטלא קניא באגמא הוא היה יכול למסור הרבה תורה ממה ששמע מהרבי מבאיאן, ואעפ"כ התלהב מאוד וחזר ע"ז כמה פעמים כשאמר ששמע מאדמו"ר את הפסוק אף שלא הוסיף שום ביאור והוספה ע"ז, אלא שהפסוק הזה כששמעו ממרן הפחד יצחק זי"ע נכנס עמוק בלב, ומזה התלהב והתעורר כל אימת שהזכירו.

הפסוק הזה הוא יסוד גדול בחיים והוא הפתח של כל מעלות התורה והיראה, דאס איז דער פתח פון אלע עליות, דכשאדם זוכר שהכל הוא מידו ורק הוא הנותן ליעף כח, קען מעט האלטן אין איין עולה זיין, ואזי אי אפשר להפסיק ולו רגע אחד מעבודת הבורא יתברך ויתעלה, שהרי הקב"ה הוא נותן את הכל בין רוחניות ובין גשמיות ורק שאנו צריכים להזהר שלא נעכב את השפע היורד עלינו.

והעיקר שעלינו לעשות שלא נעכב את השפע הוא שלא נשכח שהוא הנותן ורק הוא הנותן, ער גיט גשמיות ער גיט רוחניות, וזה שאנו אומרים ביומא דהילולא של הצדיק "זכותו יגן עלינו" פי' שזכות הצדיק יעזור לנו שנוכל להמשיך את השפע ולהגיע לדרגת "כי משלך הכל ומידך נתנו לך" וע"י שנחשוב מזה תמיד אז ממילא נזכה לעלות בתוי"ש ונלך בדרכיו של הצדיק כפי שלימד אותנו וכפי שאנו שומעים תורות עובדות ונהגות ממנו.

למה התלהב אדמו"ר כ"כ כשדיבר מהישיבה

נקח נא לדוגמא את מסירותו לישיבה ואיך שהתלהב בשעה שדיבר מהישיבה, ווי דער רבי האט זיך גיקאכט אין די ישיבה, הלא ודאי לא התלהב מהישיבה אלא מפני שזה בית שמגדלים בו תורה, מצות תלמוד תורה בער בקרבו ממש כרשפי אש שלהבת י'ה וזה היה בבחינת אורייתא קא מרתח ביה. הלא מזה אנו יכולים לקחת לנו דרך עד כמה שצריכים ללמוד תורה.

כמה עלינו להתלהב בעת לימוד התורה כשמתבוננים שהשי"ת הוריד לנו חסמים כלי שעשועיו שחשתעשע בהם כל יום

בראשית ברא אלקים וגו', איתא במדרש בשביל התורה שנקראה ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, והיינו אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי וכל הבריאה לא היתה רק בשביל התורה וכן בשביל ישראל שנקראו גם הם ראשית, וקוב"ה וישראל ואורייתא חד הם.

כתוב ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, שלמה המלך זאגט דעם פסוק, אז דער אייבערשטער איז זיך משתעשע מיט די תורה כתוב זה מוסב על תורתנו הק' שהוא בבחינת שעשועים אצלו כביכול והרי פסוק זה מזרזנו לאין שיעור ולאין ערוך, דער פסוק קאנט דאך אן א שיעור, גיוואלד גישריגן, אז מ'האט אונז אראפ גיגיבן אזא גרויסע מתנה די תורה, והרי זה נורא ואיום כשמתבוננים בזה, שהקב"ה הוריד לנו את כלי חמדתו שעשועו היום-יומי כביכול ואת זה נתן לנו במתנה ממש, השליך משמים ארץ תפארת ישראל, שהוריד את התורה משמים מבחינה של ואהי' אצלו שעשועים שהקב"ה משתעשע עם תורתו והוריד אותו לעולם השפל הזה, די תורה איז אראפגעגאנגען אזא ירידה, פון די בחי' ואהיה שעשועים, צו די תחתונים יושבי תבל, שהקב"ה בחר בנו ונתן לנו התורה, וכמאמר הפייטן [באקדמות] "צבי ובחר בן ומסר לך אורייתא".

התורה סובלת העלבון הזה לירד מלמעלה למטה כדי שעי"ז יתקרבו בני אל ה' וזהו כבודה

וע"ז אומר לנו התנא רבי יהושע בן לוי "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" דצריך ביאור מהו העלבון, ואומר המדרש שמואל שהתורה סבלה בזה עלבון גדול עד למאוד שירדה ממקום גבוה כזה כמ"ש השליך משמים ארץ ומבחי' ואהי' אמון וגו' לעולם הזה המגושם והשפל בבחינת אשכון את דכה והכל הסכימה התורה לסבול עלבון זה ורוצה זאת, כדי שעל ידה יתקרבו ישראל לאביהם שבשמים.

וזהו היא רצונה לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, כי רק ע"י התורה יש לישראל שייכות עם הקב"ה, ע"י שאנו לומדים התורה ומקיימים "ללמוד וללמד לשמור ולעשות" זהו הקשר והאמצעי שיש לנו לבוי"ת, ווי אזוי האבן מיר א שייכות צו דעם אויבערשטן, דורך די תורה, דאס איז דער קשר פון אידן צום אויבערשטן, ואת העלבון הזה רוצה התורה, כי באמת אינה עלבון, אלא להיפך זו היא כבודה של תורה, שירדה למטה לשכון אצלינו בעולם השפל, שעל ידה נוכל גם

אנו אנשים שפלים ומיעוטי ערך להגיע למדריגות רמות להתדבק להביות"ש, אז אונז קליינע מענטשאלאך, יושבי תבל, זאלן קענען דערלאנגען אזא הויכע זאך, אז מ'זאל קענען ווערן מקושר צום אויבערשטן.

כל לימוד תורה, שהוא לדעת רצון השי"ת מתקרב על ידה לה' וגדול משאר מצוות ולימוד הלכה למעשה שקול כנגד כל המצוות יחד

"הרב" בהלכות ת"ת שלו מקשה קושיא, שיש סתירה בין ב' מאמרי חז"ל שלכאורה נראים כסותרים זה את זה, מאמר אחד איתא שקול ת"ת כנגד כל המצוות, ובמאמר ב' איתא גדול ת"ת מכל המצוות, [כשלומדים ב' מאמרי חז"ל אלו יכולים לעבור עליהם ולא להרגיש ולהתבונן במשמעות עומק דברי חז"ל אלו, אבל כשרואים איך הרב שואל קושיא רואים שב' מאמרים אלו זענען מורא'דיג].

דגדול ת"ת מכל המצוות פירושה: שאם נניח על כף מאזנים אחת את מצוות ת"ת ובכף השניה כל מצוה אחרת בפ"ע, אזי מצוות ת"ת תכריע, ואף המצוה הנעלה ביותר ת"ת גדול ממנה. ס'איז דאך דא מורא'דיגע מצוות ואעפ"כ אמרו גדול ת"ת מכל המצוות, למשל מצוות מצה בליל פסח וכדו', ס'איז א שרעקליכע זאך ענין זה, וא"א להאריך בזה, וזה לבד כבר פחד נורא, - אולם כ"ז לבד לא דיינו, אלא שיש עוד מאחז"ל, והוא שקול ת"ת כנגד כל המצוות. שפירושה: שאם נניח כל התרי"ג מצוות יחדיו על כף אחת ומצוות ת"ת על כף השני' תכריע מצוות ת"ת "כנגד כל המצוות" שהיא דרגה יותר גדולה מ"גדול ת"ת".

ותירץ דכשלומדים תורה שאינה נוגעת למעשה אזי הוא גדול ת"ת מכל מצוה אחרת, אך כשלומדים הלכה שהיא למעשה אזי שקול ת"ת כנגד כל המצוות יחד.

וביאור הדברים: כשלומדים תורה אף שהדברים אינם בכלל של "ללמוד ולעשות" שאינם נוגעים להלכה למעשה, בכ"ז אמרו חז"ל "גדול ת"ת מכל המצוות" וזהו "כבודה של תורה", חז"ל מורים לנו עיקרה של תורה שעלינו לדעת כי גדלה של תורה הוא גדול כ"כ שאינה רק בשביל שעל ידה אנו יודעים מעשה המצוות האין יקויים מצוות ציצית ובאיזו אופנים תקויים מצוות תפילין וכדו', [אף שהמצוות למעשה הם באמת נעלות יותר, וכדלהלן]. אלא צריך שתיקבע בלבנו ההכרה כי התורה שהיא שעשועיו של הקב"ה צריכה לגרום לנו מירב ההתענינות ותשוקה לדעת מה הוא רצון השי"ת אף שאינה נוגעת למעשה. כי היא חלק מעבודת ה' שעל ידה מתקרבים לאביהם שבשמים, ס'דארף אונז אינטרעסירן יעדער ווארט, אז אפילו וואס איז נישט נוגע למעשה, איז אויכעט גרויסע עבודת ה' וואס ס'איז מקרב ישראל לאביהם שבשמים, ואפילו שהנידון הוא בשעיר החטאת שדרוש דרש משה צריכה לימוד.

וע"ז נאמר "גדול ת"ת מכל המצוות" ואין אנו מבינים למה הוא כן אלא שכך הוא רצון השי"ת שתגדל מעלת התורה מכל המצוות, [וויבאלד אז דער רבש"ע האט אונז גיגבן די מצוה פון ללמוד, איז דאס אזוי גרויס, אז גדול ת"ת מכל המצוות, און פארוואס, נישט ווייל מיר פארשטייען, נאר כך גזרה חכמתו, אזוי וויל דער רבש"ע, אז ת"ת איז גדול מכל המצוות]. אולם כשלומדים מצוה שנוגעת למעשה, שהיא בבחינת "גדול ת"ת שמביאה לידי מעשה" זוהי בחי' אחרת, אזי נאמר "שקול ת"ת כנגד כל המצוות" שת"ת כ"כ גדולה ונעלית, וזה גם לא בגלל שאנו מבינים שהוא כן, אלא בגלל שכך גזרה חכמתו, שכשלומדים דבר הלכה שמביא לידי מעשה גזרה חכמתו להעמיד הדבר במדרגה כ"כ גבוהה כשקולה כנגד כל המצוות, אז דאס זאל זיין אזוי הויך, אזוי הויך, אז די תורה זאל אוועק שטעלן דאס נגד כל המצוות כולם.

דין קדימה להלכה למעשה וטעם שקבעו רבותינו ללמוד בימי הבחרות סדר נזיקין

לאור האמור לעיל, לעולם יש דין קדימה להלכה למעשה ולכאורה היה צריך לעסוק יומם ולילה בהלכה למעשה, מ'וואלט זיך גידארפט צוכאפן און אוועק גיבן די טעג און די נעכט אויף הלכה למעשה, ואעפ"כ קבעו רבותינו הראשי ישיבות בעבר ובהווה והנהיגו כן, שבחורים ילמדו ויעמלו בסדר נזיקין בג' הבבות, אף שגם במס' הנ"ל יש בהם דברים המביאים לידי מעשה דהיינו דיני ממונות שבין אדם לחבירו, אולם במציאות עמלים ויגעים גם בכאלו נקודות שלכאורה היה אפשר לדחותם מפני הענינים של הלכה למעשה.

והאמת שעשו והנהיגו כן מפני עצה עמוקה, שידעו והבינו שבחור באם מכניסים אותו ללימוד התורה ולומד את התורה בשקידה ובחשקות, און ער ליגט אין לערנען, עי"ז יכולים יותר להיות בטוחים שהבחור ישגשג ויתעלה גם אח"כ במעלות התורה וילמוד לבסוף את כל ההלכות מהד' טורים וד' חלקי שו"ע עם נושאי כליהם, אז די וועסט נאר ליגן אין לערנען וועסטו אלעס קענען, אבל הכל רק בתנאי שישקיעו עצמם בלימוד התורה כ"כ בחשקות, משא"כ אם לא ישקיעו עצמם בסדרים הנ"ל, אין שום דבר מובטח כי ימשיכו בת"ת ואם יתחילו בהלכה למעשה מי יאמר שימשיכו. ממילא זהו יסוד הדברים שהנהיגו רבותינו הראשי ישיבות ללמוד בסדרים הנ"ל ובסדר נשים כתובות גיטין קדושין

וכדו', הכל מהטעם שעי"ז ישיקיעו בחורים את עצמם ללימוד התורה מתוך חשקות ונעימות היות והעסק בסדרים הנ"ל ענינים עמוקים ושכליים מושכים את הלומדים בהם להרגשת מתיקות ונעימות התורה.

על כל אחד להוסיף זמנים ללימוד הלכה למעשה

מכל זה מובן, שאף שקבעו את עיקר הסדר בלימוד הנ"ל, בכ"ז לא באו לשלול מלקבוע סדרים קבועים בלימוד הלכה למעשה ואדרבה בלי זה אי אפשר, מפני שסוף סוף צריך לדעת שאף שת"ת היא המצוה הגדולה ביותר, מ"מ נדחית היא מפני המצוה הקלה ביותר, כן מבואר בהל' ת"ת ל"הרב" זצ"ל, ובכל הפוסקים שאף שת"ת היא מצוה כ"כ חמורה מ"מ אם יש לפניו מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים ואף אם המצוה הוא דקדוק קל מדברי סופרים, כגון שיש לו במה להדליק נר חנוכה רק חסר לו שמן זית, צריך לבטל מזמנו ולחפש אחר שמן זית שהיא מצוה מן המובחר.

נמצא לפי זה שתלמוד תורה אף שהיא מצוה כ"כ גדולה נדחית היא מפני דקדוק קל של דברי סופרים, מפני שהלומד ואינו מקיים עושה היפך הרצון שבתלמוד תורה שהיא בדווקא ללמוד ע"מ לקיים, א"כ בוודאי, ס'איז נישט וואס צו רעדן, אף ששקועים בסוגיות חמורות שבש"ס ובאמת מתכוונים להשקיע עצמם בת"ת, בכ"ז צריך לקבוע חלק מהיום ללימוד הלכה למעשה.

היצה"ר משקיע כוחות למעט הלימוד הלכה למעשה

וזאת צריך לדעת, שהיצה"ר משקיע כוחות מרובים להפריע ללימוד הלכה למעשה, מפני שזה מאוד מפריע לו, היות וזוהי עבודה מיוחדת וזה מעמיד ומקיים את כל היראת שמים, כמו שהנהיגו רבותינו שיעור קבוע בהלכה למעשה וכמו שהנהיגו החזון-איש זצ"ל והגרי"ז מבריסק זצ"ל והדריכו האיך יש ללמוד הלכה למעשה, ואצלינו חסידים, כל החסידישע רבי'ס, הנהיגו והורו ועוררו הרבה אודות לימוד הלכה למעשה.

וכידוע מאמר הבעש"ט נבג"מ זצוק"ל שדיבר אודות לימוד הלכה למעשה ולימוד מוסר, ואמר שהיצה"ר מפריע במיוחד ללימוד שני דברים, מוסר וש"ע, וע"ז אמר דוד המלך ע"ה "הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך" (תהלים קי"ט, לח) דהיינו אפילו אם כבר שברו את כח היצה"ר המפריע לשקידת התורה וכבר שקועים בת"ת, מ'ליגט שוין אין לערנען והגיעו כבר למדרגה רמה בת"ת, עכ"ז יש עבודה מיוחדת "הקם לעבדך אמרתך" דהיינו מאמר ה', ההלכות אשר יעשו, הלכה למעשה, "אשר ליראתך" היינו דרכי עבודת הבו"ת ויראתו, שזהו מוסר, וצריך לידע שו"ע ולידע מוסר, ולקבוע עתים לזה.

אני אומר כשהשי"ת עוזר אז עושים

ולכל דבר צריך להתחיל עפ"י יסוד דברי האדמו"ר הפחד יצחק מבאיאן זי"ע שלימדנו את הכ' שלך הכל ומידך נתנו לך ואמר עוד: העולם אומרים כשעושים עוזר השי"ת, ואני אומר: כשהשי"ת עוזר אז אפשר לעשות, דהיינו שצריך לדעת שההתחלה צריכה להיות עם השי"ת ובאם רוצים לעשות צריך לעזר השי"ת וכשהשי"ת עוזר אז עושים הן בגשמיות הן ברוחניות, זהו קנין התורה שצריך לקנות, שלכל דבר צריך עזר השי"ת ועי"ז מתקשרים לבורא כי כשרוצים באמת התקשרות, עוזר השי"ת שנוכל לקנות התורה ודרך הישר.

לימוד מוסר

כבר הזכרנו קודם וצריך הרבה לחזור ע"ז, ענין לימוד מוסר. חז"ל אומרים בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, וכתב החיד"א זצ"ל שקיבל בשם הקדמונים ש"בראתי לו תורה תבלין" היינו מאמרי המוסר הכלולים בחז"ל וכמו שיש שו"ע שהוא מיוסד על דברי חז"ל בהלכה כמו"כ יש שו"ע של מוסר המיוסדים על דברי חז"ל שעוסקים בעניני יראה, שהם ספרי הראשונים והאחרונים כמו שערי תשובה להר"י, חובות הלבבות אורחות צדיקים, ראשית חכמה, מסילת ישרים וכדו' שהם השו"ע של יראת ה', וזהו בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין.

דברי כ"ק אדמו"ר מבאיאן זצוק"ל שהעיקר לימוד גמרא ואעפ"כ צריך ללמוד ספרי מוסר והסבר לדבר

זכורני כשנכנסו האברכים אצל האדמו"ר זי"ע א' דיבר מעניני לימוד מוסר ואמר: הגם שאבי הק' [הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן] זי"ע אמר שפרק חזקת הבתים הוא ספר מוסר טוב, בכ"ז צריך ללמוד מוסר. וביאור דבריו: דכמו כשלומדים הגמ' אין יכולים לפסוק מהגמ' ולמשל כשלומדים פרק איזהו נשך אין יכולים לפסוק בהלכות ריבית, וע"ז צריך ללמוד יו"ד הלכות רבית, וכשלומדים בבא מציעא מוכרחים גם ללמוד הל' אבידה ומציאה והל' שומרים וכדו', כמו"כ הגם שלומדים עניני יראה בגמ', בכ"ז צריך ללמוד את השו"ע לעניני יראה דהיינו הספרי מוסר.

אולם צריך לדעת גם את הצד השני, שחזקת הבתים הוא ספר מוסר, לדוגמא חזקת הבתים מלמדנו שיש בעה"ב לעולם

והוא משגיח על עולמו והעולם אינו הפקר, ובאיזו אופנים מותר לקחת את השדה ובאיזו סוג קנינים נקנית השדה אשר בל"ז השדה אינו שייך לו ואם בכ"ז אני מתעצם לקחתה זו היא גזילה.

באמצע הפרק הנ"ל לומדים גם ענין שמירת העינים [דוקא אין חזקת הבתים]. כשמוכרחים ללכת ברחוב ואיכא דרכא אחרינא שאין שם פריצות צריך ללכת בדרך הנ"ל ואם לאו נקרא רשע אף שהוא שומר עיניו בכ"ז אסור להכניס עצמו בנסיון וכן בכל פרק ופרק ממס' הש"ס כולל גם את עניני המוסר.

והיות והזכרתי פרט זה, יש להדגיש שזה הוא היסוד מקניני התורה, ע"י שקשורים אל השי"ת ע"י שמירת העינים ושומר פיו ולשונו, לא לדבר דברים אסורים ולשון שאינה נקיה, כמ"ש בגמרא "עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה כדי שלא לכתוב "הטמאה" אמנם טמאה הוא לא דיבור אסור חלילה, אולם התורה באה ללמדנו שצריך דקדוק יתר על לשון נקיה.

התמדה בתורה יסוד הכל – כשהלימוד בדרך הנכון ע"מ לקיים

בזמן כזה אשר בעז"ה אנו עוסקים בענין "זכותו יגן עלינו" שנוכל להצליח ובאפשרותינו לקבל על עצמינו עול תורה ומקבלים ע"ע ללמוד בהתמדה שהתמדה בתורה היא יסוד הכל ויסוד היהדות, דער יסוד פון אידישקייט, בתנאי שהלימוד היא על הדרך הנכונה, דהיינו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ע"מ לקיים, בוודאי השי"ת יעזור לנו שזכותו הק' יגן עלינו ושנזכה ל"יגיעו מעשי למעשה אבותי".

תמיד צריך להרגיש שלא עשו כלום עדיין

צ"ל הלשון "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי" הלא התכלית הוא לא האמירה אלא המעשה בפועל, ולכאורה צ"ל חייב אדם שיגיעו מעשיו בפועל למעשה האבות, וממילא לא יצטרך עוד לומר מתי יגיעו, ולמה אמרו חייב אדם "לומר" מתי יגיעו.

אלא שדבר גדול לימדנו רז"ל, שאף שמתעלים ממדריגה למדריגה ומזדככים יותר ויותר, בכ"ז בכל מדריגה שעומדים צריך לצעוק תמיד כמו לפני תחילת כניסתו לעבודה "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי ורבותי", כי צריך אדם להרגיש עצמו כאילו עומד עדיין בראשית הדרך ואין לו כלום משלו ושצריכים סייעתא דשמיא על כל צעד ושעל, ועי"ז אפשר ללכת ולעלות מעלה מעלה יותר ויותר.

סוף כל סוף, כל העליה וההצלחה תלוי בזה שנדע שאנו לא יכולים לעשות כלום, ושצריך להגיע לעזרתו ית' בכל דבר, מהתבטלות זו של "ואנחנו מה" וכן ע"י שבכל עת שעושים ועוסקים בעבודה צריך לזכור ולהתבונן מאמר אדמו"ר הק' מבאיאן "כשיש סייעתא דשמיא אז אפשר לעשות" עי"ז באמת אפשר להצליח לילך מעלה מעלה, וזו היא התפארת האמיתית שעליה נאמר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.

כשהולך בדרך הנכון וגם יש לו לב נשבר יש לו חן ותפארת,

וזהו תפארת – גופא, שמפחיתות הגוף באים לשפלות

על הפסוק שאמר המלאך ליהושע כהן גדול אם בדרכי תלך ואת משמרת תשמור ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, כתוב בערבי נחל דידוע מהספה"ק דימין נקרא חסד ושמאל נקרא גבורה ותפארת נקרא גופא.

ובספה"ק מצינו הסברים למה נקרא ימין חסד ושמאל גבורה. אולם לאיזו סיבה נקרא תפארת גופא לא מצינו הסבר. והסביר הוא דאם נתבונן באדם שהולך בדרכי התורה ולומדה ומקיימה אזי הוא מעוטר בחן, ואם הוא הולך בדרכי התורה וגם יש לו לב נשבר אזי חינו גדול מאוד, ולהיפך כשאינו אינו הולך בדרכי התורה הרי הוא מאוס, ואם חוץ ממה שעובר על דרכי התורה הוא עוד מתגאה ומתנשא אזי הוא כ"כ מאוס "עד שצריכים להרחיק ממנו ד' אמות בשעת ק"ש ותפלה".

לפ"ז רואים, מהיכן בא חן לאדם, מלב נשבר, ומהיכן באים ללב נשבר כשרואים את פחיתות הגוף, יוצא לפ"ז שמפחיתות הגוף נתעטר אדם לבעל חן ותפארת ומזה יש גם חן לכל המעשים שלו, עבודת תורה והתפלה והמעש"ט וההנהגה עפ"י תורה, כל אלו יש להם חן, ע"י הלב נשבר.

וזהו "תפארת גופא" שע"י הגוף שרואים ומתבוננים בפחיתותה ומגיעים עי"ז ללב נשבר ועי"ז נק' בעל חן.

ומשו"כ נקרא האדם "הולך", כשרואה שנשמה כ"כ גבוהה התחברה עם גוף כ"כ שפל מגיעים לידי שפלות אשר מביאה בעקבותיה ריבוי תורה ומצות ועליה ממדריגה למדריגה, משא"כ מלאך נקרא "עומד" משום שאין לו את ההתבוננות של פחיתות הגוף, דהא אין לו גוף ולכן עומד תמיד במדריגתו.

ולפ"ז כשמגיעים לעולם שכולו טוב לכאורה היה נראה שא"צ למדת לב נשבר ולכן הנשמה תהיה אז במדרגת עומד דנפרד מהגוף.

אולם איתא (כתובות ע"ז ע"ב) כששאלו את ר' יהושע בן לוי אם נראתה הקשת בימיו השיב הן, ובגמ' מבואר דבאמת לא נראתה אלא דלא רצה להחזיק טובה לעצמו, ולכאורה אינו מובן מה שלא רצה להחזיק טובה לעצמו הלא בעולם העליון שולט בה רק טוב ואין שם דבר ממקרי הגוף וא"כ מה שייך שם שפלות ולב נשבר.

אלא הענין הוא, כי המדות טובות אשר רכשה הנשמה ע"י הגוף אינם נפרדים ממנה אפי' כשהיא בעולם העליון ולכן גם בעולם העליון היא בבחינת "מהלך" שהולכת ממדריגה למדריגה כי נשאר בה עדיין המדה טובה של ענוה ולב נשבר, וזהו פי' "אם בדרכי תלך ואת משמרת תשמור" שכרך יהיה "ונתתי לך מהלכים" שתהיה בבחינת "מהלך" אף כשתהיה "בין העומדים האלה" דהיינו המלאכים הנקראים עומדים, צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא מפני שתמיד מתעלים ממדריגה למדריגה וזכו לה רק ע"י לב נשבר.

ונחזור לענינינו שצריכים אנו להתחיל העבודה מהתפארת - גופא, כדלעיל, ושיהיה בעינינו זכות שאנו בעלי גוף, שע"י יכולים אנו להיות בעלי לב נשבר ולדעת שאנחנו אין ואפס וצריכים עבודה זכה להכיר באמת שאנו אין ואפס, בזה אפשרי לקנות ולהשיג הרבה.

יעזור השי"ת שהישיבה תצליח שתהיה לשם ולתפארת, ושהישיבה שהאדמו"ר זצוק"ל השקיע בה כוחות ומסירות נפש כ"כ מרובים תלך בדרכיו, ושנלמד בה תורה לשמה עד שהבריות יאמרו אשרי זה שלמד תורה, ושנלך בדרכי התורה ושנשמור פיננו ולשונינו מלדבר רעה ויקוים בנו אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשים אותו הרבה מלמעלה, ועי"ז יקוים הברכה שאנו מבקשים כל יום קדש את שמך על עם מקדישי שמך וקדש את שמך בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרננו למעלה והושיענו בקרוב למען שמך ברוך המקדש שמו ברכים.

הודעה ובקשה

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, ועל הגיענו עד הלום להוציא לאור עולם עובדות ומאמרים מלהיבים את הלב מהאי גאון וצדיק חסידא ופרישא.

ורבים הם המעידים שהעובדות והאימרות מחוללים פלאות בלבם, מעוררים ופותחים הלבבות ומשנים את דרכיהם ומחשבותיהם אחרי ראותם איך עבד איש יהודי את השי"ת בכל כוחו ובכל מוחו בעבודת התפלה עד אין שיעור והתמדת ויגיעת התורה עד אין חקר, במידות טובות וישרות, באמונה ובטחון והתבטלות להשי"ת במחשבה נכונה ועמוקה לחקור ולרצות לעשות אך ורק רצון ה' באמת ובתמימות. ויש שקבעו קונטרסים אלו ללימוד ב"סדר מוסר", כי הוא ספר מוסר חי, ומורה דרך בכל הענינים.

ובכן בד בבד עם ההודאה והכרת הטובה להנדיבים העומדים לימינינו עד עתה, ועוד ידם נטויה, בס"ד, עוד באנו בזה בקריאה של חיבה, לנדיבי לב מבני עמנו, החפצים לקחת חלק בזיכוי הרבים הגדול והיקר הלזה ויכולים לתמוך ולסייע בלב נבון ונפש חפצה.

אנא עמדו לנו לעזר למען נוכל בס"ד לברך על המוגמר להמשיך בהדפסת הגליונות החדשיים, ואח"כ בעריכת הספר בפאר ובהדר

וזכות הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב ברוחניות וגשמיות

לתרומות ולהנצחות, עבור הגליונות, או עבור ה"ספר"

נא לפנות אל הר"ר יו. מס' פלאפון 052-7637141 (+972)

להערות והוספות וכדו' - אפשר לפנות גם למס' טלפון 05271-60594